KARL BRUCKNER

Szadako élni akar

MÓRA

Karl Bruckner

Szadakó élni akar

regény

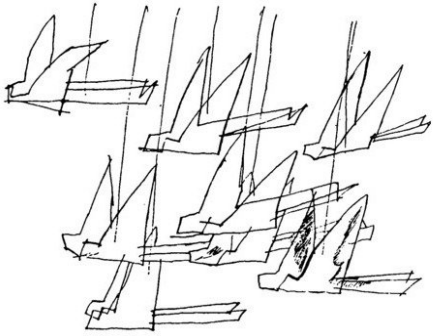

Móra Könyvkiadó • Budapest 1967

A mű eredeti címe

SADAKO WILL LEBEN

Jugend und Volk • Wien 1963

Fordította

GERGELY ERZSÉBET

SZÁSZ ENDRE

rajzaival

Aki bizonyos dolgok láttán
Nem veszti eszét,
Annak nincs mit elvesztenie.

G. E. Lessing

1945. július huszadikán, délelőtt történt:

A csillogó beltenger feletti légtérből halk zúgás közeledett. A Sikok sziget partján egy japán megfigyelőállomásról rádiójelentést küldtek Dél-Japán véderőparancsnokságának a régi hirosimai kastélyba: *„Ellenséges bombázó közeledik!”*

Néhány perc múlva újabb jelentés következett: *„Ellenséges bombázó felderítőnek bizonyult.”*

A parancsnokság nem rendelt el légiriadót a városban, hogy a hadiüzemekben folyó munkát ne szakítsák meg feleslegesen. Az utóbbi időben többször repültek át ellenséges gépek Hirosima felett, de bombát nem dobtak le.

•

Az Otha, a hatágú folyam egyik mellékágának partján halászgatott Kendzsi Nisioka, az öreg, munkaképtelen csónaképítő. Egy kövön ült, amely kiállt a parti iszapból. Csupasz lábát a vízben áztatta. A víz hűvössége enyhítette dagadt bokájában az égő fájdalmat. Az elmúlt éjszaka különösen komisz fájdalom gyötörte. Kendzsi elgondolkodva szemlélte fájós ízületeit. A nyári hőségtől dagadt meg ennyire? Vagy szomszédasszonyának, az öreg Kumakicsinének volna igaza, mikor azt mondja: minden rossz a háborútól van? Ebben lehet némi igazság. A háború az oka, hogy ő, Kendzsi, néhány

hónapja már csak harmadnaponként kap annyi rizst, mint amennyit azelőtt naponta elfogyasztott.

A város vezetői, úgy látszik, haszontalan rizspusztítóknak tartják az öregeket, akik már semmire se jók, hogy ilyen kevéske élelmiszert utalnak ki nekik. A fiatalabbak már nem tisztelik az öregeket. Bizony, bizony, a háború megrontotta az erkölcsöket. Ha nem ér véget hamarosan, az öregek mind éhen vesznek.

Rosszkedvűen húzta be Kendzsi a horgászzsinórt, és új csalétket tűzött a horogra. Itt ül már kora reggel óta, de még egyetlen hal sem harapott rá. Ha megvolna még a jó csónakja, kimehetne a tengerre halászni. Azt a csónakot azonban már a háború első évében lefoglalták a haditengerészet számára. És vele együtt az egész hajónak való faanyagot, amit abban az időben szerzett, amikor még nehéz jollékat épített a halászok számára meg könnyű evezősöket a csónakázóknak. Egyszerre valami zúgó hangot hallott, nem tudta, honnan. A zúgás egyre erősödött, azután elhalt, majd újra kezdődött.

Kendzsi Nisioka hunyorogva kémlelte az eget. A napfény elvakította. Teliholdarcában már csak két, fekete tussal kirajzolt vonalnak látszott a két szeme. Nagy erőfeszítéssel próbálta felismerni, hogy mi okozza a zúgást. Közben annyira hátrahajtotta a fejét, hogy csupasz üs-

tökéről lecsúszott a fazék formájú szalmakalap, és leesett parti iszapba. Valamikor egy riksakuli viselte ezt a kalapot. Amikor bevonult, némi kis kölcsönért hagyta zálogban a hiszékeny Nisiokánál. Akkor még szinte új volt a kalap. Most már elnyűtt és formátlan. Kendzsi azért így is nagyon szerette, gondosan megtisztogatta hát a rátapadt iszaptól. Annyira elfoglalta ez a művelet, hogy meg is feledkezett arról, amit az imént még a levegőben keresett. Amikor az erősödő zúgás újra eszébe juttatta, odaát a túlsó parton hirtelen feldübörgött valamelyik masina a sok közül a Mitszubisi hajógyárban, és ez minden hangot elnyomott. Piszkosszürke füstoszlop szállt sisteregve a magasba. Kendzsi Nisioka nem figyelt már a levegőben közeledő zúgásra.

•

A parti úton éneklő katonák százada menetelt. Csak egyikük, a balszárnyon az utolsó, emelte az égre tekintetét. Egy repülőgépet pillantott meg magasan a tenger felett. Kisebbnek látszott a legparányibb írásjelnél is.

– Ellenséges bombázó – mondta a katona a mellette haladó társának, és lopva megmutatta neki az irányt. A másik félénk pillantást vetett a repülőgépre. Aztán valami sziszegő hangot hallatott, ami azt jelentette, hogy nem tartja veszélyesnek a dolgot.

A fiatal tiszt, aki a századot a gyakorlótérre vezette, meglepetten fordult meg. Szigorú tekintettel mérte végig a katonák sorait. Egyik sem fordította arcát a bombázó felé. És ez így helyes. A katonának kötelessége, hogy fütyüljön a veszélyre. Még az az öregember is nyugodtan tisztogatja a kalapját odalenn a folyóparton, ahelyett, hogy a magasban repülő bombázóra figyelne. Az öreg jó példával jár elöl.

•

Az útszélen a tízéves Sigeo Szaszaki igyekezett lépést tartani a menetelő katonákkal. Nem volt könnyű dolog, mert Sigeo gólyalábon járt. Fél méterrel a föld felett egyensúlyozott azon a két deszkadarabon, amelyek csavarral egy-egy embermagasságnál is magasabb léchez voltak erősítve. Sigeo bizonyára hallotta a motorzúgást a levegőben, de nem szánt rá időt, hogy felpillantson. Fontosabb volt számára, hogy a katonák elismerését kivívja. Mögötte tipegett négyéves kis húga, Szadako. Sírt, mert nem tudta utolérni bátyját. A pufók kislány végül megállt, egy helyben topogott, és közben nagyokat kiáltott éles hangocskáján. Magas sarkú parányi facipője, akár a dobpergés, gyors ütemben csapódott a kövezethez. Két karját előrenyújtotta, mintha le akarta volna húzni a bátyját a gólyalábról. Sigeo azonban háborítatlanul lépkedett tovább, miközben elismerésre pályázva

a katonákra mosolygott, míg végül megbotlott, és le kellett ugrania.

Néhány katona elnevette magát. Sigeo úgy tett, mintha csak a húga kedvéért ugrott volna le, és visszaszaladt. Átölelte a kicsit, a magasba emelte, és hogy megnyugtassa, pörögni kezdett vele. Szadako azonban vigasztalhatatlan volt. Sigeo dühös lett. Felmutatott a repülőgépre.

– Látod azt a nagy dongót odafenn? Mindjárt lezuhan és megszúr, ha nem maradsz csöndben.

A kislány felfelé sandított, elhallgatott, és egyik ujját a szájába dugta. Azt a magasan szálló repülőgépet csakugyan valami gonosz darázsnak vélte.

•

Kendzsi Nisioka, a csónakkészítő harmadszor és utoljára kémlelte a repülőt az ég kékjében. Végre felfedezte. Éppen a város központja felett lebegett. „Ha ez ellenséges repülő, igen bátor ember lehet – gondolta Kendzsi. – Ideröpült a hatalmas tenger felett.” Megint friss csalétket tett a horogra, és gondolatban méltatlankodott. „Ellenség. A mi repülőink nem csapnak ekkora lármát. Valószínűleg felderítő. Különben már riadót fújnának.” A horgászzsinór megrándult. Kendzsi kirántotta a vízből. Nem harapott rá a hal. „Én akkor se szaladnék

a légvédelmi bunkerba. Nem bántottam senkit, mért akarna elpusztítani egy idegen ember?”

•

A repülőgépet Lawrence A. Kennan százados vezette. Sok sikeres felderítőrepülést hajtott már végre, többször ki is tüntették. A háború előtt a szervezési osztály vezetője volt egy detroiti cégnél, amely beton- és acélhidak építésével foglalkozott. Szerette a foglalkozását. A hídépítés szerinte egyik eszköze annak, hogy az emberek közelebb kerüljenek egymáshoz. Üzleti útjai során eljutott Dél-Amerikába, Ausztráliába, sőt még Indiába és a Fülöp-szigetekre is. Akkoriban felfoghatatlan csoda volt számára a világ, és ámulva figyelte minden szabad percében. A háborúban viszont ritkán volt rá ideje, hogy természeti szépségekben gyönyörködjék. Azóta, hogy kiképezték felderítőpilótának, két rövid szabadságtól eltekintve szüntelenül bevetésben volt, örökös veszélyben az ellenséges repülőktől és a légvédelmi ágyúktól. Még a festői szépségű trópusi szigeteken is folyton ott leselkedett a halál, mialatt átrepült felettük. Ez a repülés a japán szigetvilág felett a tizenkettedik volt tizennyolc nap alatt. Kora reggel hatfőnyi legénységgel indult a csendes-óceáni Mariana-szigetek Tinian nevű szigetéről. Ez az út több mint négyezer kilométer – oda és vissza. Most hatezer méter magasságban körözött a parancsban megjelölt célpont – Hi-

rosima fölött. Tudta: a megfigyelő most fényképfelvételeket készít a városról.

Kennan százados engedélyezett magának egy pillantást a mélységbe. Látta az Otha deltáját és a hat szigetet, amelyek egyikére Hirosima épült. Lenyűgözte a város látványa. Arra gondolt, milyen csodálatos élmény volna, ha egyszer békés időkben Japánban töltené szabadságát. Magával hozná Liddyt, a feleségét, meg a két gyereket, Evelyne-t és Budot. És velük együtt végigjárná mindazokat a városokat, amelyek felett a háború idején felderítőként átrepült. Mikor lesz vége ennek a háborúnak? Hónapokig tart még vagy évekig?

Évekig?

Lehetetlen. A Csendes-óceán térségében megtört az ellenség ereje. A japánoknak minden általuk megszállt területet fel kellett adniuk, hadiflottájukat elvesztették, és visszavonultak a szigeteikre. Ott még kétségtelenül ütőképes ellenfélnek számítanak. A tenger felőli partraszállást csak szörnyű veszteségek árán lehetne kikényszeríteni. A legjobb nem is gondolni az ilyen harcokra. Nem szabad gondolnia rájuk! Különben megint látja a halottakat. A tűztengert! A poklot! Nem gondolni semmire!

Késő.

Már elkezdődött…

Kennan arcizmai görcsbe rándultak, és a keze is. Teste megfeszült és felemelkedett, mintha kínzó fájdalom gyötörné.

Annyi értelmetlen pusztítást látott ebben a háborúban, annyi embertelen szörnyűséget ért meg, hogy éjszakánként néha saját kiáltására ébred iszonyúan gyötrő álmából, és rémülten rohan ki a sötétségbe. Ha aztán végül magához tér, mert elesett, nekirohant valaminek, vagy az őrszem rákiáltott, mindig úgy érzi, hogy mindaz, amit a háborúban átélt, ugyancsak álom volt. Nem az az egészséges, életvidám Lawrence A. Kennan már, aki a háború elején olyan lelkesen vezette a repülőgépet. Valami különös betegség gyötörte. Az utóbbi hetekben, ha repülés közben háborús élményeire gondolt, többször is elhatalmasodott rajta a gyűlölet saját gépével szemben. Ilyenkor vad erővel ragadja meg a botkormányt, testét a tartószíjnak veti, és féktelen kedvet érez, hogy mindent kirántson a helyéből, mindent összezúzzon és szétromboljon. Amikor elmúlik ez a mindössze néhány másodpercig tartó roham, olyan kimerült, mintha izgalmas versenyfutásban vett volna részt. Minden roham után elhatározza, hogy beszél az alakulat orvosával, de szándékát soha nem valósította meg. Nem akarja, hogy bajtársai gyáva szimulánsnak, lógósnak tartsák. Meggyőződése, hogy ebben a háborúban mindenkinek ki kell vennie a részét

a szenvedésből – amíg jól vagy rosszul véget nem ér.

A gép másodpilótáját George Hawkinsnak hívták. Mint előadóművész az egész csapat körében rendkívül közkedvelt volt. Bostonból származott, darukezelőként dolgozott a kikötőben. Ez a kék csecsemőszemű, szőke hajú, huszonnyolc éves fiatalember egész életében arról ábrándozott, hogy híres színész lesz. Minthogy a hangja kissé rekedtes volt, nem juthatott fel a világot jelentő deszkákra. Bámulatos emlékezőtehetsége révén képes volt különböző szerepeket órák hosszat kívülről elmondani. Shakespeare volt a legkedvesebb szerzője. Repülés közben Hawkins a Shakespeare-drámák hőseivel foglalkozott gondolatban, hol Othello volt, hol Lear király vagy Hamlet vagy Caesar. Mellesleg, akár valami megbízható gépezet, másodpilótái szolgálatát is ellátta, nagy figyelemmel ellenőrizte a műszereket, és fenntartotta a rádió-összeköttetést, de sohasem felejtette el közben, hogy hol is kellett megszakítania valamelyik szerepének szövegét. Ha lelőtték volna a gépet, valószínűleg még az ejtőernyőn függeszkedve is a levegőbe harsogja valamelyik monológját.

William Sharp, a megfigyelő, tapasztalt szakember lévén, nagy biztonsággal kezelte a repülőgép aljába beépített felvevőkészüléket. A há-

ború előtt, bármilyen fiatal volt is, már szakembernek számított az optikai üvegek előállítása terén. Sok pénzt keresett abban a pittsburgi gyárban, ahol dolgozott. A dollár azonban mindig szétfolyt a kezében. Szeretett fogadásokat kötni, szenvedélyes pókerjátékos volt, és gyűlölt minden kényszert. A katonai élet arra kényszerítette, hogy számtalan szolgálati előíráshoz alkalmazkodjék; így hát gyűlölte valamennyi fölöttesét, akik megakadályozták abban, hogy fittyet hányjon ezekre az előírásokra. Csak különleges fényképezőgépét gondozta szerelmes gyengédséggel. Amit fényképezett, az közömbös volt számára. A trópusi tájak, szigetek, városok, hegyek nem érdekelték. Most is csak annyit tudott, hogy egy Hirosima nevű japán kikötőváros felett repül. Felőle akár Honolulunak vagy Singapore-nak is hívhatták volna. Most, hogy a munkájával elkészült, már csak az járt az eszében, hogyan tudná majd este pókerben leégetni a bajtársait a Tinian szigeti sátortáborban. Pillanatnyilag csuda nagy kedve támadt, hogy elszívjon egy cigarettát. Élvezettel csettintett a nyelvével, és Sam Miller, a műszerész felé sandított. Ez a savanyú kincstári alak aktív katona volt – már a háború előtt is a légierőnél szolgált. Zárkózott, mogorva fickó, még az édestestvérét is följelentené, ha bevetés közben dohányzáson kapná.

Sharp kárpótlásul a cigaretta helyett rágógumit szedett elő egyik zsebéből, és dühösen harapdálta a nyúlós masszát. Hogy gyorsabban teljék az idő, belenézett a megfigyelőkészülékbe, és látta, amint elmarad alattuk a város. A tenger került a képbe. Megkezdődött a visszatérés a tiniani bázisra. Ez már kedvére volt Sharpnak. Ettől kezdve minden perccel nőtt a pókerparti lehetősége. Remélhetőleg nem csökkentik ellenséges repülők ezt a lehetőséget. A japánok őrült rámenősek. Érthetetlen, hogy nem támadják meg ezt a felderítőt. Úgy látszik, nem tartják érdemesnek, hogy egy magányos gép miatt nagy hűhót csapjanak. Ha tudnák, miért körözött ez a csinos négymotoros a város felett, biztosan mindent elkövettek volna, hogy leszedjék. A mai hirosimai felvételeket bizonyára valami különleges bevetéshez használják majd fel. Tinianban mintha valami egészen rendkívüli dologra készülnének. Két nap óta izgatott sürgésforgás tapasztalható a parancsnokságon. Futárgépek érkeznek és szállnak fel. A magasabb rangú tisztek már csak egymással sugdolóznak. Ha ez nem valami rendkívüli tervet jelent, William Sharp megfigyelőpilóta itt helyben megeszi az egész ejtőernyőjét.

O'Hagerty, a fedélzeti lövész feszült figyelemmel kémlelte a légteret egészen a látóhatár pereméig. Kikapcsolta a gondolatait olyasféleképpen, mint ahogyan egy villanymotort állít le az

ember. Ez csak hosszú tréning után sikerült O'Hagertynek. Sok-sok bevetés közben gyakorolta, hogy semmire ne gondoljon, csak nézzen. Most már elmondhatta magáról, hogy az Egyesült Légierők egyik leglelkiismeretesebb fedélzeti lövésze. Semmi nem kerülte el a figyelmét, ami a látóterében lejátszódott. Két szeme olyan vakfegyelemre volt szoktatva, mint két újonc, akit addig és oly kegyetlenül nyúzott az őrmester, amíg készek nem voltak parancsszóra szemrebbenés nélkül levetni magukat egy felhőkarcoló tetejéről a mélységbe.

O'Hagerty képes volt órák hosszat a fegyvere mellett ülni és semmire nem gondolni közben. Akaratereje határtalan volt. Neki volt a legtöbb esélye, hogy hamarosan tiszti tanfolyamra küldik.

Frank Richardson, a hízásnak indult hátsó lövész, mint mindig, most is kegyetlenül fázott. Hiába viselt szőrmebéléses csizmát és vastag, bőrből készült repülőruhát, szinte összetekeredve gubbasztott üvegkupolájában, mint valami öves állat. Didergett, mert félt. Félt a váratlanul felbukkanó ellenséges géptől. Egyszer lelőtték a gépét Guam szigettől délre, és azóta egyre gyötri az elképzelés, hogy még egyszer látnia kell, amint közelednek feléje a nyomjelző lövedékek tűzvonalai. Akkor csak a rádiós meg ő maradt életben a gép legénységéből. És

ez is csodával volt határos, hiszen az ellenséges repülő még akkor is felettük körözött, és lövéseket adott le rájuk, amikor ejtőernyőjükkel a tengerre ereszkedtek. Soha nem tudja kitörölni emlékezetéből a halálfélelemnek ezeket a szörnyűséges perceit. Soha!

•

A tízéves Sigeo Szaszakinak végre sikerült megnyugtatnia Szadakót, a kistestvérét. Felemelte, és rátette a gólyalábra. Elég fárasztó dolog volt az ügyetlen kis teremtést olyan magasra emelni, hogy megvethesse a lábát a deszkán. Először megkapaszkodott az egyik lécben, és csak a bal lábán állt, miközben azon igyekezett, hogy ugyanazon a lécen jobb lábának is támaszt találjon. Végre megértette, hogyan kell mindkét lécet tartania. Most odafönn állt, de a kisfiú sem volt olyan erős támasz, hogy Szadako járhatott volna a gólyalábon. Bár minden erejéből átfogta alul a léceket, Szadako ugyancsak ingadozott odafenn. Ujjongva élvezte ezt az új játékot. Sigeo meg lihegett az erőfeszítéstől, és attól félt, hogy felborul velük az egész alkotmány.

– Leveszlek, Szadako. Gyere, engedd el – igyekezett rábeszélni a kislányt. De Szadako konokul rázta a fejét, nevetve nézett a bátyjára, és kiabálni kezdett, amikor az átkarolta. Szadako ellenkezése felbosszantotta Sigeót.

– Szadako, fogadj szót! Én férfi vagyok. Egy lánynak mindig szót kell fogadni, ha egy férfi parancsol neki valamit. Engedd, hogy levegyelek.

A kicsi duzzogva biggyesztette el a száját. Már megtanulta, hogy engedelmeskednie kell a bátyjának. Joga van hozzá, hogy parancsoljon neki. Anyjuk éppen elégszer figyelmeztette erre. Nem is ellenkezett hát tovább, elengedte magát, és Sigeo karjába huppant. Hanem most már makacsságból ezt hajtogatta:

– Haza akarok menni, gyerünk haza!

Sigeo lehajolt a földön heverő gólyalábért.

– Haza… haza – majmolta a kislány hanglejtését.

– Mit akarsz ott? Nincs otthon senki. Mama dolgozik a hajógyárban.

– Éhes vagyok – nyafogott Szadako. – Enni akarok.

Sigeo arra a két vékonyka rizslepényre meg a két csésze keserű teára gondolt, amit anyjuk ma reggelire elébük tett.

– Hát aztán, én is éhes vagyok – mondta, és tekintetével közben végigpásztázta a terepet, mint aki valami ehetőt szeretne fölfedezni. – Otthon nincs semmi ennivaló. Várnunk kell estig. Akkor majd főz nekünk a mama finom su-

shit. – Ahogy kedvenc ételére gondolt, az ecettel savanyított főtt rizsre, mohó vágyakozással megnyalta az ajkát. Szadako észrevette ezt, és öntudatlanul utánozni kezdte. Előrenyújtotta karját, és könyörgőre fogta a dolgot:

– Adjál sushit… éhes vagyok!

A fiút felbosszantotta ez az értetlenség, lekapta kopaszra nyírt fejéről fekete iskolás sapkáját, és azzal fenyegette meg a kicsit.

– Megverlek, ha feldühítesz! – kiáltott rá. – Megmondtam, hogy csak este kapunk sushit. Nekem nincs.

A kislány rémült tekintete megenyhítette Sigeo haragját. A gólyaláb ugyan eléggé megnehezítette számára a dolgot, mégis nagy körülményesen kiforgatta kabátja zsebeit.

– Na nézd… nincs semmim. Mind üres. Nem tudok neked enni adni. – Hirtelen mentő ötlete támadt. Letompította a hangját: – De kigondoltam valamit. Elmegyünk a kaszárnyához, oda, ahol az a sok katona van. Talán ismerik édesapát. Akkor adnak nekünk enni. Gyerünk.

Néhány lépés után Sigeo meghallotta, hogy valaki szólítja. Kendzsi Nisioka, az öreg csónakkészítő intett neki a partról. Ugyanabban az utcában lakott, mint ők, rézsút szemben Sigeo szüleinek házával. Úgy látszik, beszélni akar vele. Márpedig az öregnek engedelmeskedni

kell. Sietve ereszkedett le Sigeo, kis húga kezét fogva, a part menti lejtőn. Nagy tisztelettel és az illemszabályoknak megfelelően, mélyen meghajolt az öreg háta mögött, miközben kezét lecsúsztatta combja mentén. Szadako is meghajolt, esetlenül, mert az ő gerince még nem volt olyan hajlékony, mint a bátyjáé. És nem is hajolt olyan mélyre, mivel Nisioka úr fazék formájú fejfedője oly mértékben felébresztette kíváncsiságát, hogy le sem tudta venni a szemét róla.

Az öregember, miután felszólt Sigeónak, ismét a víz felé fordult. Amint megérezte, hogy a két gyerek mögötte áll, többször nekirugaszkodva megfordult, és némi nyögések közepette előbb az egyik, majd a másik lábát kihúzta a vízből. Ezután kényelmesen elhelyezkedett újra a kövön, majd homlokát ráncolva végigmérte Sigeót. A kisfiú mindjárt megértette, és másodszor is meghajolt. Hiszen Nisioka úr nem láthatta az első meghajlást, mivel akkor még úgy ült, hogy a folyóra nézett.

– És ő? – kérdezte Nisioka szigorúan, és Szadakóra mutatott. – Manapság már nem tanítják meg a kislányokat az öregek tiszteletére?

– Gyorsan, Szadako, hajolj meg Nisioka-szan előtt – suttogta a kislány fülébe Sigeo, és lenyomta a fejét. Megmondhatná persze az

öregúrnak, hogy egyszer már mind a ketten meghajoltak, csakhogy az tiszteletlenség volna.

Az öreg most már barátságosabban nézett rájuk.

–Tudod-e, mért hívtalak, fiacskám? Persze hogy nem tudod. Nem is tudhatod, ezért kell megmondanom…

Megvárta, míg Sigeo újra meghajol, aztán még barátságosabban folytatta:

–Rám jött az unalom. Órák óta ülök már itt, és még egy halat se fogtam. Azon töprengtem, mi lehet a halakkal. Ravaszabbak lettek, vagy mind megdöglöttek, mert ez a sok gyár mind mérgezett vizet ereszt a folyóba? Éhes vagyok, fiacskám. Egy kis sült halat szerettem volna enni. Nekünk, öregeknek hétről hétre kisebb élelmiszeradagot utalnak ki.

Feszült figyelemmel, fejét kissé oldalra hajtva a kis Szadakót szemlélte. Azután újra megszólalt, de tekintetét még egyre a kislányra szegezte:

–Ti biztosan többet kaptok, sokkal többet, a húgod pufók arcán is lehet látni. Anyád katonafeleség, és… ha jól tudom… a Mitszubisi hajógyárban dolgozik egy kivágógép mellett. A hajógyár hadiüzem… és ott külön rizs- meg szárítotthal-adagot adnak a munkásoknak.

Sigeo futó pillantást vetett Szadako állítólag kövér arcára. Semmivel sem látta kövérebbnek, mint a többi vele egykorú kislányt. Meghajlásképpen gyorsan megbillentette a felsőtestét, és kimondta:

–Szadako pucéran nagyon sovány. Tudom, mert együtt szoktunk fürödni otthon a dézsában. És mindig éhes. Én is.

Nisioka egyik ujjával önkéntelenül is Sigeo felé bökött.

–Micsoda rossz szokás! Együtt fürdesz a lánytestvéreddel, aki sokkal fiatalabb nálad. Előbb a férfi fürdik, aztán a fiai léphetnek bele a dézsába, utánuk az anya, és csak a legvégén a lányok. Így van ez már évszázadok óta. Megmondhatod anyádnak, Jaszuko-szannak. Mit gondolsz, hogy fog haragudni az apád, ha hazajön a háborúból, és megtudja, hogy a fia lemondott a jogáról! Azt fogja mondani: „Micsoda szerencsétlenség, a fiam hagyja, hogy úgy bánjanak vele, mint egy lánnyal.” Bizony, ezt fogja mondani. Erre mérget vehetsz. Most pedig eredj! Látom már, veled nem lehet szót érteni!

Sigeo udvariasan meghajolt, és megfogta Szadako kezét. Hanem ahogy el akarta vonszolni, Nisioka ismét megszólalt:

–Várj, még kérdezni akartam tőled valamit…

Ezúttal csak a fiú arcát fürkészte a tekintete.

– Mondd… nincs valami fölösleges nálatok odahaza?… Úgy értem, hogy valami ennivaló… egy kis rizs vagy bab… vagy talán egy picurka sütemény?

Sigeo újra meghajolt, és kifordította üres tenyerét.

– Nincs semmink, tiszteletre méltó Nisioka-szan.

Azt remélte, hogy ezzel a rendkívül tisztelettudó megszólítással kiengeszteli az öreget. Hanem az dühösen ráripakodott:

– Akkor tűnj el innen! Nem hallottad… indulj! Mit fecsérelem rád az időt!

Ezzel hátat fordított a két gyereknek.

Sigeo hátrálva indult el, tekintetét az öregre szegezve. Csak amikor megbotlott, és a kislányt is majdnem magával rántotta, akkor fordult meg, és kapaszkodott fel a lejtőn. Nem értette, miért beszélt olyan haragosan Nisioka úr. Hiszen mindig békés szomszéd volt.

Kendzsi Nisioka nyugtalanul fészkelődött a kövön, mint aki a lehető legkényelmesebben akar elhelyezkedni.

– Szégyen, gyalázat – dörmögte –, koldus lett belőlem… megbántottam ezt a fiút… talán ő tehet róla, hogy éhes vagyok?

•

Kunjosi Komatszu, a szolgálatos őrszem, ott állt a tikkasztó forróságban a kaszárnya előtt. Egy légy ereszkedett le az álla csücskére, de ő csak a szája szögletét merte elhúzni, hogy a kellemetlen kis jószágot elhessentse. Ez a huszonnégy éves fiatalember akkor sem mozdult volna a helyéről, ha az a repülőgép, amelyik az imént a város felett körözött, éppen a kaszárnyára zúdított volna le egy bombát. Részt vett a malajai és a luzoni harcokban, kétszer meg is sebesült. Két fivére elesett a csendes-óceáni szigeteken. Tetszuro, a legkisebb fiú otthon maradt, és segített a mezőgazdasági munkában apjuknak, aki földbérlő volt. A birtok az Osakát és Kiotót összekötő vasútvonal mellett van. A Komatszuk mind hívő buddhisták. Amikor a második sebesülése után tábori kórházban feküdt, Kunjosi levelet kapott apjától. Azóta is úgy őrzi ezt a levelet egy kis bugyorban a szíve fölött, mint valami szent ereklyét.

Ezt írta benne az apja:

„Fiam, Kunjosi, te bátor bős! Tudattad velem, hogy másodszor is véredet áldoztad hazád becsületéért. Tegnap jómagam, az öcséd, anyád és két húgod elzarándokoltunk a nisojai templomba. A pap útján Buddhához, a Világ Világosságához fohászkodtam, hogy minél előbb meggyógyulj. Mi magunk is imádkoztunk ér-

ted térdre borulva. Meghajol előtted apád, aki büszke az ő fiára, Kunjosira.”

Soha nem részesülhetett volna Komatszu nagyobb kitüntetésben, mint hogy apja ekkora tiszteletet tanúsított iránta. Meghajolt a fia előtt. Kunjosi azóta csak arra kéri istenét, engedje meg, hogy az ellenséggel való harcban az életét áldozhassa. Akkor joggal viselheti majd a túlvilágon a „bátor hős” címet. És a családját nemcsak a két elesett fivéréért, hanem érte, Kunjosiért is irigyelhetik a barátaik. Egyelőre azonban úgy látszott, a sors próbára akarja tenni akaraterejét, mielőtt a legnagyobb áldozathoz hozzájárulna. Már harmadik órája áll itt őrséget. Mindig nagy megpróbáltatás volt számára, hogy mozdulatlan maradjon. Szerette a mozgást. Már gyerekkorában is csak veréssel való fenyegetéssel lehetett rávenni, hogy egy helyben üljön vagy térdeljen. Ráadásul most még a csípője is fájt jobboldalt – az első sebesülése következtében. Hát elfelejtették leváltani? Szinte szédül is már. Percek óta csak homályosan látja, ami előtte van. A szemközti oldalon az a sürgönypózna például olyan, akár egy jobbra-balra lengő oszlop. Most meg már háromszorosan látja. Le kell győznie ezt a szédülést. Hát nem „bátor hős”-nek nevezte az apja? Ha most nem tudja fegyelemre kényszeríteni magát, megérdemli, hogy kinevesse ez a két gyerek, aki éppen megállt előtte. A fiú gó-

lyalábat szorít a hóna alatt. A kislány a húga lehet. Mit bámul ilyen pimaszul ez a fiú? Talán észrevette, hogy Komatszu katona már alig áll a lábán? A kislány az ujját szopja. Helyes csöppség. Csak ne bámulna így rá! Komatszunak nehezére esett, hogy tekintetét elfordítsa erről a kedves gyerekarcról. A legkisebb húgához, Sikaóhoz hasonlít. Vagy maga Sikao áll itt előtte? Rámosolyog a kislány. Ó, milyen szörnyen fáj most megint a csípője! Mintha csak nyilak fúródnának a testébe.

A kis Szadako megunta a várakozást. Sigeo azt mondta, a kaszárnyában majd adnak enni a katonák. De ez itt nem ad semmit. Nem tudja, milyen éhes Szadako?

A kislány előrenyújtotta bal kezét. A katona meg se moccant. Szadako mindkét tenyerét feléje fordította, és így szólt:

– Adjál enni!

Sigeo megbökte a húgát, és a fülébe súgta:

– Ez a katona nem adhat semmit. Ez csak őrszem. Bent a kaszárnyában van ennivaló. De az őrszem csak akkor enged be minket, ha megmutatom neki, milyen jól tudok gólyalábon járni.

Sigeo fel-alá járt a gólyalábon az őrszem előtt. Művészi fordulatot hajtott végre egy helyben. Hátrafelé ment. A katonának egyetlen

arcvonása se rezzent, pedig Sigeo olyan barátságosan nevetett rá. Végrehajtotta hát legszebb mutatványát. Egy lécen egyensúlyozott, a másikat eltartotta magától.

Két tiszt lépett ki a kaszárnya kapuján. Ahogy a gólyalábas fiút megpillantották, megálltak. Az alacsonyabbik, akinek pocakján csak úgy feszült az egyenruha zubbonya, ráförmedt Sigeóra:

–Tűnj el innen! Gyerünk! Indulj!

Nagy bajuszú kísérője, aki magasabb volt nála, és harcos keblét számos kitüntetés ékesítette, az őrszemhez fordult. Egy ideig éles tekintettel méregette, aztán felfortyant:

–Ez a kölyök úgy tántorog, mint aki részeg! – És már üvöltött is be a kaszárnyaudvarba: – Őrség! Kifelé!

Ebben a pillanatban összeesett Komatszu. Eldőlt mereven, mint valami fabábu. Rendíthetetlen katona még eszméletlenül is.

•

Zavartan nézte Sigeo a földön fekvő alakot, aztán léptek dobogását hallotta, és látta, hogy egy sereg katona fut keresztül a kaszárnyaudvaron a kapu felé. Azt hitte, a nagy bajuszú azért hívta a katonákat, hogy őt elkergessék; gyorsan megragadta hát Szadako kezét, és elvonszolta a kislányt. Amint menekültében kis

idő múlva hátranézett, látta, hogy akiket üldözőinek vélt, viszik befelé a kaszárnyába ájult bajtársukat. A két tiszt már elment. A kapu előtt másik őrszem állt.

Töprengve folytatta útját Sigeo. Soha életében nem látott még olyasmit, hogy egy katona, aki egyenesen áll, egyszer csak eldőljön. Azért kellett így csinálnia, mert a tiszt ott állt előtte? Az ilyen mutatványhoz biztosan nagy bátorság kell.

Ő is meg akarta próbálni. Elengedte Szadako kezét, letette a földre a gólyalábat, megfeszítette testét, és szemét lehunyva előredőlt. Még éppen csak egy kicsit mozdult el, de két karját már támaszt keresve kinyújtotta, és botladozva lépett egyet előre. Másodszor és harmadszor is megpróbálta, hogy olyan egyenes tartásban dőljön el, mint az a katona. Nem sikerült. A katona, úgy látszik, sokáig gyakorolta, mielőtt végrehajtotta a mutatványt.

Szadako most újra nyafogni kezdett:

– Haza akarok menni! Éhes vagyok!

Sigeo még egyszer szemügyre vette az őrszemet, aki a kaszárnya bejáratát őrizte. Mozdulatlanul állt ő is, akár az elődje. Csakhogy ez nem esett össze.

Türelmetlenül ráncigálta Szadako a bátyja kezét, és pityeregve hajtogatta:

– Haza akarok menni, haza akarok menni! Éhes vagyok!

Sigeo dühösen dobbantott.

– Nincs otthon semmi ennivaló. Már megmondtam!

Most aztán komoly sírásra fakadt Szadako. Keze fejével eltakarta a szemét, és szívettépően zokogott.

– Elmegyünk a kereskedőnegyedbe – ígérte neki vigasztalásul Sigeo. – Ott most minden házat lerombolnak. Ha azt meglátod, elfelejted, hogy éhes vagy.

A kicsi elnémult, többször sírósan elcsuklott a hangja, végül követeléssel állt elő:

– Vigyél, fáradt vagyok.

– Jó, viszlek, de akkor nem sírsz tovább – mondta Sigeo, és a hátára vette a kislányt, jobban mondva a vállán átvetett gólyalábra ültette. Az út egy darabon a folyamág mentén haladt, azután letért balra, annak a városrésznek az irányába, ahol azelőtt számtalan kereskedő kínálta parányi boltjában a portékáját.

A szűk utcákban valamennyi kis ház fából épült. Most Hata tábornagy parancsára lebontják őket. Attól féltek, hogy egy bombatámadás után a lángok martalékává lesznek ebben a száraz nyári forróságban. Márpedig ha ebben a

városrészben elharapózna a tűz, bajosan tudnák megfékezni, és Hirosima többi kerületét is veszélyeztetné. A kereskedőknek megparancsolták, hogy keressenek más hajlékot maguknak és családjuknak. A munkaképes férfiak, nők és a serdülőkorúak hadiüzemekben kaptak munkát.

Sigeo lihegve és mélyen meggörnyedve ment keresztül a kereskedőnegyed utcáin. Szadako viszont élvezte a helyzetet. Vidáman ugrált a bátyja hátán, és közben tapsolt; ezzel akarta Sigeót gyorsabb léptekre ösztökélni.

–Ülj nyugodtan! – szólította fel a fiú újra meg újra. Aztán hirtelen észrevette, hogy a kislány szorosan a hátához simul. Szinte ugyanabban a pillanatban zuhant le közvetlenül a lába elé és tört pozdorjává egy gerenda. Valaki lekiáltott a magasból:

–Vigyázz, kisfiú! Ne menj tovább, különben agyoncsap a kislánnyal együtt!

Sigeo felegyenesedett. Látta maga előtt a romokkal borított utat. Fekete diákegyenruhás fiúk és lányok mindent ledobáltak az utcára a háztetőkről, amit előbb fejszével és kalapáccsal szétvertek. Messze elöl már több méter magasságban halmozódott fel a törmelék. A bal oldali házsornál a fiúk nagy hórukkozás közepette új meg új lendülettel húztak egy kötelet, ami egy kis ház elülső falához volt erősítve. A ház

recsegett-ropogott. A fal több helyen meghasadt, aztán beomlott. A fiúk ujjongtak. Csakhamar beburkolta őket az utcán gomolygó porfelhő.

Sigeo leemelte a hátáról Szadakót. Mindketten szótlanul bámultak. A por, akár a köd, ereszkedett le rájuk. Egy diák átmászott a romhalmazon. Játékosan lengette fejszéjét. Vidáman fütyörészve csapkodott jobbra-balra, és vágta bele vaktában a repedezett gerendákba, pillérekbe, ajtókeretek és ereszcsatornák maradványaiba. Láthatóan élvezte, hogy még alaposabban szétrombolhatja a romokat. Közben lehajolt, a romhalmazból kihúzott egy papírral beragasztott farácsot, kinyújtott karral maga elé tartotta, és figyelmesen szemlélte. Sigeo tudta jól, mi akar lenni ez a farács: egy tolóajtó felső része. A papírra tarka figurák voltak festve. Különös módon jókora darab épségben maradt belőle. De szép sárkányt lehetne csinálni belőle! Csak ki kellene vágni a megfelelő formára.

–Tiszteletre méltó fiatal úr, légy szíves, add nekem ezt a rácsot! – szólította meg Sigeo, és kérése alátámasztásául meghajolt.

A diák olyan tekintettel méregette a kis kéregetőt, ami éppúgy kifejezhetett meglepetést, mint megvetést. Aztán ledobta a rácsot, és néhány fejszecsapással darabokra vágta.

Sigeo csalódottan nézte.

– Mért csináltad ezt? Nekem jó lett volna a papír – mondta panaszosan a szeszélyes fiúnak. Az most már egyértelműen ádáz tekintettel meredt Sigeóra, bal kezét csípőre tette, s a fejszét nyélénél fogva jobb keze két ujja között lóbálta.

– Te koszos veréb, azt akarod, hogy neked adjam a hadsereg tulajdonát? Nem tudod, hogy télen fűteni fogunk azzal, ami itt hever? A katonáink fáznak, ha nincs tüzelőjük!

Lemászott a romhalmazról, és megállt Sigeo előtt. Szigorúan kérdezte:

– Egyáltalán mit keresel te itt? Lopni akarsz, mi? Ki küldött ide? Az anyád?

Sigeo félelmében olyan mélyen hajolt meg, mintha öregember előtt állna.

– A mamám nem is tudja, hogy itt vagyok. A hajógyárban dolgozik egy gépen.

A diák fontoskodva fonta össze a karját.

– Úgy? Az anyád dolgozik, te meg itt kószálsz! Az apád katona?

– Az hát – közölte Sigeo heves bólogatással.

A diák, mint valami bölcs, öreg bíró, hüvelykujja hegyére támasztotta az állát.

– Úgy, úgy, szóval katona – mondta elnyújtva. – Te pedig méltatlan fia vagy annak a kato-

nának, mivel nem segítesz, hogy megnyerjük a háborút.

Hirtelen vállon ragadta Sigeót, és erőszakkal megfordította.

– Gyere velem! – parancsolt rá.

Olyan gyorsan tuszkolta előre, Sigeónak alig volt rá ideje, hogy megfogja Szadako kezét. A diák visszafelé vezette azon az úton, amelyen jöttek. Az első keresztutcánál megállt, és egy sárga plakátra mutatott – az egyik ház falára volt felragasztva.

– El tudod olvasni?

Sigeo el tudta olvasni. Sőt, már kívülről tudta a plakát szövegét. Ezrével voltak ilyen plakátok a városban; gyárak falán, iskolákon, lakóházakon, hivatali épületeken. Kívül és belül.

– Mindnyájan… katonák… vagytok. Harcoljatok… mindnyájan… a végső… győzelemig – dadogta Sigeo.

A diák a kisfiú orrára nyomta a mutatóujját.

– És te mért nem harcolsz?

– Mert még csak tízéves vagyok – felelte Sigeo. Nem érzett már olyan nagy tiszteletet az idősebb fiú iránt. Úgy látszik, ez nem tudja, hogy a tizenkét évnél fiatalabbaknak nem kötelező gyárban dolgozni.

A diák ujja lejjebb csúszott, és beleakaszkodott Sigeo kabátjának szegélyébe.

– Még csak tízéves vagy? Többnek látszol. Ez a kislány a testvéred?

Sigeo bátorságra kapott. Most már biztosan tudta – a diák nem büntetheti meg. Határozott hangon kezdte magyarázni:

– A mi iskolánkat már régen bezárták. A tanítók elmentek katonának. A tanítónők a háborúért dolgoznak. Nekem a testvéremre kell vigyáznom. Minden szomszédasszony a gyárban van. Csak Kumakicsiné nem. Mert ő már nagyon öreg.

A kis Szadako egy kukkot sem értett az egészből.

Eleinte azt hitte, hogy ez a porlepte egyenruhás idegen fiú valami gonosz bácsi. Megijedt a fejszéjétől. De most Sigeo megváltozott hangjából és lazább tartásából megérezte, hogy bátyja nem fél a fejszés bácsitól, így hát ő is nekibátorodott, és megrángatta Sigeo kabátjának ujját.

– Éhes vagyok. Haza akarok menni!

Most, hogy Sigeo mindent megmagyarázott, a diák nem tudta, mit is mondjon még neki. Úgy érezte, a kislány csacsogása jó alkalom arra, hogy a látszatot fenntarthassa. Most hát bebizonyíthatja, hogy nemcsak szigorú köte-

lességtudata, hanem többi tulajdonsága is példamutató. Benyúlt a zsebébe, és előszedett két csontszáraz kétszersültet. Nyolc darabot kapott ma reggel a munkaszolgálatosok táborában, ennyi volt a napi fejadag.

– Ezt neked adom – mondta Szadakónak, és a kezébe nyomta a két kétszersültet.

•

A diákot Kandzsiro Dzsonekurának hívták. Apja egy építési vállalat igazgatója volt. A cég számtalan kaszárnyát és lőszerraktárt épített fel a háború alatt. Az utóbbi időben légvédelmi óvóhelyek építésével foglalkoztak. Dzsonekura igazgató volt az, aki a Japán déli részének védelmére kirendelt parancsnokság vezetőjének azt javasolta, hogy rombolják le az összes faházat a kereskedőnegyedben.

Ez alkalomból Dzsonekura igazgató szent meggyőződéssel kiáltotta: „Ezt a városrészt a háború után újjáépítjük! Mindazokat a polgártársainkat, akik ma még elvesztett otthonaikat siratják, holnap már meggyőzzük arról, hogy veszteségük csak látszólagos, sőt voltaképpen nyereség számukra.” Ő maga pedig meg volt győződve arról, hogy vállalata komoly nyereségre tesz majd szert a háború után az újjáépítések révén.

Kandzsiro Dzsonekura mit sem tudott apja terveiről, mégis dicséretes szorgalommal, sőt

lelkesedéssel teljesítette kötelességét egy sereg munkaszolgálatra bevonult diák csoportvezetőjének helyetteseként. Azt a műszaki középiskolát, ahova Kandzsiro járt, akár az összes többi iskolát, a háború utolsó évében bezárták. Kandzsiro nem búslakodott ezen túlságosan. A tanulásban közepes buzgalom fűtötte. A munkatáborban és a bevetésnél viszont mindjárt az első napokban feltűnt, hogy milyen készségesen vállalkozik mindenre, és milyen fürgén teljesíti feljebbvalói parancsát. Ha sorakozó volt a tábor udvarán, ő már ugrott is villámgyorsan, ráripakodott a késlekedőkre, előrelökte, akik eltévedtek, segített a sorok elrendezésében. A hálótermekben szigorúan ragaszkodott az előírásokhoz, és habozás nélkül jelentette az ügyeletesnek, ha valaki elhanyagolta kötelességét. Minden alkalmat megragadott, hogy felhívja magára a figyelmet. Négyheti kiképzés után kinevezték csoportvezető-helyettesnek. Amikor a parancsnok beszédet intézett az ifjú munkaszolgálatosokhoz, Kandzsirót mint az ifjú harcosok példaképét emlegette.

A Sigeóval folytatott beszélgetés után Kandzsiro rosszkedvűen tért vissza csoportjához. Ha jól meggondolja, tulajdonképpen vereséget szenvedett ezzel a tízéves fiúval szemben, pedig öt évvel idősebb nála. Hiszen már majdnem a főcsoportvezető elé cipelte a gyereket lopás gyanújának vádjával. Ráfizetett volna

túlságos buzgalmára. Ennek bizony dorgálás lett volna az eredménye. Szándékos lopással vádolni egy katonai szolgálatra még alkalmatlan kisfiút, akinek a kis testvérére kell gondot viselnie, akinek az apja katona, az anyja pedig hadi fontosságú üzemben dolgozik! Micsoda ostobaság! A gyerek azt mondta volna: „Én csak egy darab színes papírt kértem a diáktól, hogy a kis testvérem játszhasson vele." És az igazat mondta volna. Ő, Kandzsiro erre azt mondhatta volna: „A fiú hazudik, rajtakaptam, mikor el akarta vinni a farácsot." Csakhogy egy Dzsonekura nem hazudik. Ezzel tartozik a becsületének. Ha bajtársait nógatja, hogy dolgozzanak szorgalmasabban, az csoportvezető-helyettesi kötelessége. Ha jelenti, hogy valaki lóg szolgálat közben, az ugyancsak kötelessége. De hogy valakire ráfogja, hogy lopott, csak azért, hogy felettesét buzgalmáról meggyőzze, ilyesmit sohasem tenne. Elég sokat elért már, joggal reménykedhet újabb előléptetésben – abban az esetben, ha elég sokáig tart még a háború. Különben megint tanulnia kell majd. Ahhoz pedig semmi kedve. Gyűlöli a tanulást. Nem tartozik a jó tanulók közé. Soha nem dicsérték a tanárai. Apja szidta is eleget érte, de most aztán büszke a fiára. Mindenkinek eldicsekszik vele: „A fiam csoportvezető-helyettes a munkaszolgálatosoknál – tiszt akar lenni, a

tábornokságig meg sem áll –, úgy ám, derék kölyök az én fiam!”

Kandzsiro áthaladt a lerombolt házak romjain. Megpillantotta csoportjának néhány tagját, az egyik romház előtt álltak. Egy kötelet tartottak kezükben, és bizonytalan tekintettel bámultak a jobbra lecsüngő, szétzúzódott menynyezetre, amelyet már csak egyetlen magányos támasztópillér tartott. Ennyi maradt meg az egész házból. Balra egy falba fúródtak a menynyezet gerendái, a falat a szomszéd ház támasztotta meg.

Most a főcsoportvezetőt is megpillantotta Kandzsiro. Mintegy harminclépésnyire állt a bámészkodók csapatától, és vizsgálódva nézte őket.

– Mit álltok itt?! – kiáltotta oda Kandzsiro a fiúknak. – Magától nem lazul meg az a támasztópillér. Gyerünk! Hurkoljátok rá a kötelet, és húzzátok meg.

Az egyik fiú a kötélre mutatott.

– Meg akartuk próbálni, de a tető recseg. Bármelyik pillanatban lezuhanhat.

Az egyik ház tetején, Kandzsiro mögött, néhány diáklány vihogni kezdett. Kíváncsiak voltak a fejleményekre, és abbahagyták a tető lebontását. Érdeklődéssel várták, hogyan boldogulnak odalenn a fiúk a feladatukkal. Kandzsi-

ro gyűlölködő pillantással mérte végig a lányokat, aztán szeme sarkából a felettesére sandított. Az őt figyelte. Soha vissza nem térő alkalom, hogy bebizonyítsa előtte, micsoda tetterő buzog Kandzsiróban. Nem is töprengett sokáig, kirántotta a kötél végét az egyik fiú kezéből, és az egymás hegyén-hátán tornyosuló gerendákon felmászott a támasztópillérhez. Hanem még mielőtt a kötelet a pillérre hurkolhatta volna, felülről halk recsegés-ropogás hallatszott. A pillér megremegett, és hirtelen derékba tört, mint valami gyufaszál. A tető megrepedt és lezuhant. Kandzsiro rémülten nézett fölfelé, és hátraugrott, de egy pillanattal már elkésett. Valami a hátának vágódott, aztán a lezuhanó romok magukkal rántották és eltemették. A szemközti ház tetején néhány lány rémülten felkiáltott. A diákok odaugrottak, hogy segítsenek Kandzsirónak. A főcsoportvezető átkozódott. Vége a legjobb emberének.

Kandzsiro úgy érezte, minden csontja összetört. Meg se mert moccanni. Mintha vasfogók szorították volna a testét. A szörnyű ijedség következtében fájdalmat még nem érzett, de azért szívszaggatóan nyöszörgött. A diákok lázas sietséggel igyekeztek megszabadítani bajtársukat a romtakarótól. Az egyik gerendának – amely Kandzsiro hátára zuhant – mindkét vége a törmelék közé szorult. A fiúk minden

erejüket megfeszítve, végre meglazították. És ekkor ott feküdt előttük Kandzsiro foszlányokra szakadt egyenruhában, több jelentéktelen sebből vérzett, de komolyabb baja nem esett. A fiúk felemelték. Bizonytalanul állt a lábán, és sehogyan sem tudta elhinni, hogy nem sérült meg súlyosan. Amikor néhány tétova mozdulat árán erről mégiscsak meggyőződött, egy pillantást vetett a főcsoportvezetőre, majd elkiáltotta magát:

– Gyerünk, gyerünk, folytassátok! Nem történt semmi, amiért abba kellene hagynunk!

A főcsoportvezető sarkon fordult és elment. „Ez a Kandzsiro példakép mindnyájuk számára – gondolta. – Jelenteni fogom a táborparancsnoknak, amit láttam."

•

Szetszuko Nakamura, a munkaszolgálatos diáklány ezen a napon lett tizenhét éves. Olyan karcsú és törékeny volt, mint valami virágszál. A bő munkanadrág úgy lötyögött rajta, mint egy csúnya, fekete zsák, amibe virágszálat ültettek. Szetszuko költő akart lenni. Minden szépség lelkesítette: egy tovavonuló felhő az égen, a szélben hajladozó bambusznád, a lehulló falevél, a napfényben ragyogó tenger. Minden hatásos természeti kép boldogsággal töltötte el, és olyan szavakra ihlette, amelyeket aztán az elragadtatottság állapotában beleírt is-

kolai füzetébe vagy egy darab papírra, a homokba rajzolta, s onnan felolvasta, vagy – ha egyéb nem volt kéznél – egy tűvel a kőbe karcolta. Szetszuko másféle világban élt, mint a társnői. Az ő számára minden szép volt, minden jó volt, tiszta és felemelő. Minden tárgy, minden élőlény csodának számított a szemében, az isteni teremtőerő bizonyságának. A kis férget éppúgy megcsodálta, mint a zöld levelet. Akár valamelyik tanárnőjével beszélt, akár vele egykorú fiatal lánnyal – a hangja mindig halk volt, a szavakat mindig akadozva mondta ki, mintha előbb minden mondatot a maga sajátos nyelvére kellene lefordítania.

Amikor csoportjával együtt a házak lebontására kijelölték, írt egy verset. „A romokon” – ez volt a címe. Ebben a versben megírta, mennyire szenved, amikor le kell rombolnia, amit szorgalmas emberek egykor felépítettek, mert hittek a tartós békében. A verset elküldte – és ez most fordult elő először életében – a Csugoku Simbun nevű újságnak. Ennek az lett a következménye, hogy büntetésből két napig megvonták tőle az élelmet. Az egyik szerkesztő, lelkes híve lévén a háborúnak, értesítette a táborparancsnokot Szetszuko verséről.

Mikor látta, hogy a lezuhanó mennyezet maga alá temeti Dzsonekurát, Szetszuko rémülten arca elé kapta a kezét. Életében először

volt tanúja ilyen szörnyű szerencsétlenségnek. Hallott és olvasott is már valamit arról, hogy milyen pusztítást vittek véghez az ellenséges repülők más japán városokban. De mert nem a maga szemével látta, nem is tudta elképzelni az ottani emberek szenvedését. A rádió és az újságok mindig csak szűkszavú jelentéseket közöltek a bombatámadásokról. Most azonban még ott visszhangzott Szetszuko fülében a megrepedt mennyezet recsegése, még hallotta az eltemetett diák nyöszörgését, és egyszerre tudatára ébredt, hogy mindaz, ami körülveszi, hasonlatos egy lebombázott város képéhez. Ez a diák csak egyike volt a megszámlálhatatlan áldozatoknak. Nem kellett hozzá sok fantázia, hogy Szetszuko maga elé képzelje, amint a sebesültek és haldoklók százával fekszenek a darabokra szaggatott házak romjai alatt, fájdalmukban görcsösen összehúzódva, tehetetlenül.

Szetszuko képzelőereje valósággá változtatta ezt a képet. Hallotta a menekülők rémült kiáltozását és a sebesültek jajgatását. Ez a valóságnak vélt élmény annyira megrendítette, hogy rémülten lehunyta a szemét. Melléből fájdalmas kiáltás tört fel. Úgy állt ott, kezét előrenyújtva, ujjait szétfeszítve, mintha a háború megtestesült fenevada közeledne feléje.

Egyik, közelében álló társnője véletlenül odanézett. A kislány azt gondolta, a törékeny, túl-

érzékeny Szetszukót annyira megrémítette a baleset, hogy menten ájultan esik össze. Átkarolta, hogy el ne essen, aztán körülnézett, és látta, ahogy a diákok eltakarították a törmeléket, felemelték a gerendát, és Dzsonekura, az áldozat, majdnem észrevétlenül felállt.

– Nyugodj meg, Szetszuko – mondta a fiatal lány. – Semmi baja a fiúnak. Figyelj csak… már megint parancsolgat.

Szetszuko karja lehanyatlott. A feje előrebukott. Válla megrándult. Szenvedélyes hangon tört fel belőle:

– El akarok menni innen! Nem akarok többé segíteni a rombolásban! Amit teszünk, az éppen olyan rossz, mintha városokat bombáznánk le. Gyűlölöm a háborút és mindenkit, aki háborút akar!

Társnője szorosabban magához húzta Szetszukót, és körülnézett.

– Hallgass, hallgass – suttogta. – Nem mindenki gondolkodik úgy, mint te. A csoportunkban vannak, akik lelkesednek a háborúért, azok jelenteni fogják a táborvezetőnek, ha meghallják, hogy mit beszélsz.

Szetszuko megpróbált kiszabadulni a szorításából.

– Csak hallják meg! Hallják meg mind! – mondta hangosabban, mint előbb. – Inkább büntessenek meg, minthogy bűntársuk legyek!

Ekkor a csoportból odaszólt egy tuskó formájú lány:

– Mi van Szetszukóval? Mi baja?

Szetszuko felelni akart, barátnője azonban még idejében úgy szorította magához, hogy Szetszuko arcát a munkaruhájához nyomta. Helyette ő, a bátor barátnő válaszolt:

– Mindenáron segíteni akart annak a fiúnak, akit betemetett az omladék. De én nem engedtem, és most ezért dühös.

– Ez rá vall. Másoknak akar segíteni, mikor olyan gyönge, hogy a lapátot se tudja rendesen a kezébe fogni – mondta gúnyosan nevetve a tuskó formájú.

– Mindig csak bosszúságunk van vele – mondta a tuskó formájú egyik szomszédja. – Már rég kitüntetést kapott volna a csoportunk, ha Szetszuko nem írja meg azt a verset a romokról.

•

Az öreg Kumakicsiné a házak előtti parányi kertben egy kis fadarabbal a földet kotorta. Egymástól kétujjnyi távolságra lyukakat fúrt a földbe, és közben ezt dünnyögte:

– Nem tudom elhinni… itt kell lenni a fazéknak… ő mondta… sohasem hazudott… soha… olyan jó ember volt… és olyan szorgalmas… Magam is emlékszem, amint egy este fogta a fazekat, és kiment… Nem kérdeztem, mit akar a fazékkal… hisz ő a férfi, gondoltam… Hogyan is kérdezhetné meg egy asszony az urát, hogy mi a szándéka?… Nem, a világért sem… az asszonynak várni kell, amíg magától elmondja… de látni nem láttam többé azt a fazekat… így hát biztosan… vigyázat! Mi ez itt?… Á, csak egy kő… így hát biztosan elásta a fazekat… Úgy bizony, még most is a földben rejtőzik…

Kumakicsiné megszakította monológját, és hétrét görnyedve kikémlelt a kertet övező bambuszkerítés rései között. Ha nem téved, a szomszédasszony, Jaszuko Szaszaki gyermekeinek a hangját hallotta az imént. Csakugyan! Hazafelé tartanak. A kis Szadakónak olyan sírós a hangja. Tán csak nem verte meg Sigeo?

Az öregasszony nyögve felegyenesedett. A sok görnyedéstől egészen megmerevedett a háta. Ej, hogy beleállt a fájás!

– Mi baja Szadakónak? Miért sír?! – kiáltott oda Sigeónak.

Sigeo járás közben elvégezte a szokásos meghajlást.

– Éhes, Kumakicsi-szan. Haza akar menni, de nincs otthon semmi ennivaló.

Az öregasszony eltúlzott, tréfás mozdulattal csapta össze a kezét, ezzel akarta meggyőzni a kislányt együttérzéséről. Derekát ide-oda ingatta, és megszólalt olyan hangon, mint amikor a nagymama meg akarja nyugtatni síró unokáját:

– Ajajaj, a kis Szadako kisasszony éhes! Mindjárt éhen hal szegényke. Mindjárt elájul. Hadd fogom meg!

Az öregasszony vidám fintorai láttán Szadako megnyugodott, és félrehúzta a szájacskáját. Megrándult kicsit a szája szöglete, és már mosolygott is.

– Na látod, így mindjárt jobban tetszel nekem – dicsérte Kumakicsiné. Felemelte a kezét, és ide-oda mozgatta a mutatóujját. – Ha még egyszer sírni fogsz, eljön érted Csikamatszu, a repülősárkány, és bekap, így jár az a gyerek, aki sokat sír. Bizony, így ám.

Szadako ámulva nézte az öregasszony mutatóujját.

Jobban érdekelte, mint Csikamatszu, a repülősárkány, amiről mindig rosszat beszéltek, de látni nem lehetett soha.

– Csikamatszu nem éhes – oktatta ki Szadako a fenyegető mutatóujjat. Kiszabadította magát

bátyja szorításából, és két kezével egy hatalmas pocak vonalát rajzolta ki. – Csikamatszu ilyen kövér… mindent fölfalt… nem hagyott semmit. Ha idejön, agyonütöm… így ni… – Dobbantott a lábával, a kezével meg valami láthatatlan dolgot püfölt. Szörnyen dühös volt Csikamatszura, a repülősárkányra.

Az öregasszony fülét hegyezve hajolt a bambuszkerítés fölé. Nem értette meg mindjárt, mit is jelentenek Szadako beszéde és mozdulatai. Hanem amint megértette, megindultan mondta:

– Ej, de szomorú is ez! Ez a kis bogár azt hiszi, a sárkány mindent fölzabál előlünk, mivel olyan kevés az ennivalónk…

Hirtelen elhallgatott, kémlelődve nézett jobbra-balra, és mivel sehol sem látott nem kívánt hallgatókat, buzgón folytatta:

– De én azt mondom, a háború az maga a sárkány. Fölfal az még mindannyiunkat! Majd meglátod, Sigeo, nemsokára a te korodbeli fiúkból is katonákat csinálnak. Az én jó uram már hatvanéves is elmúlt, amikor érte jöttek a haditengerészettől, mert egyszer régen mint révkalauz szolgált. Beteg volt, igaz; de még ma is élne, ha itthon maradhatott volna. A nehéz tengeri szolgálat elpusztította. Minden rossz a háborútól van, én mondom nektek!

Kis ideig haragos, merev tekintettel nézett a bambuszkerítésre, de aztán megváltozott az arckifejezése. Élénk mozdulatokkal, mint akinek valami jó ötlete támadt, kinyitotta a rozzant kiskaput, és a két gyereket behúzta a kertbe. Ravaszul hunyorítva így szólt Sigeóhoz:

– Az éjszaka az uramról álmodtam. Így szólt hozzám: „Eredj ki a kertbe, és ással, elrejtettem ott egy rizzsel teli fazekat! Csak ass, majd megtalálod."

Sigeo értetlenül bámult rá. Az öregasszony bátorítóan mellbe bökte.

– Nem érted? Ebben a kertben egy nagy fazék van elásva, teli rizzsel! Segíts, hogy megtaláljam. Itt kell hogy legyen. Egy darabon már fölástam ezzel a fadarabbal. Most próbáld meg te. Az én hátam nem bírja tovább a görnyedést.

Sigeo udvariasan meghajolt.

– De ez csak álom volt, Kumakicsi-szan. Nem volt igaz – felelte tisztelettel.

– Már hogyne lett volna igaz! – zsörtölődött az öregasszony. – Az én uram soha életében nem hazudott, és nem hazudik álmomban sem. Nesze, fogd ezt a fadarabot, és ass. Ha megtalálod a fazekat, tied a rizs fele.

Vonakodva vette el Sigeo a fadarabot, és kedvetlenül bökte a földbe. A kis kert megvolt

vagy öt lépés hosszú és három lépés széles. Mennyi haszontalan munka!

A perzselő nap kiszárította a nyomorúságos kis gyepet. Kemény és repedezett lett a talaj. A kis fadarab alig ujjnyira hatolt le, akármilyen erővel fúrta is a földbe. Sigeo úgy érezte, teljesen céltalan dolog, hogy egy nem létező fazekat keressen.

– Próbáld meg a szögletekben is – parancsolta ekkor az öregasszony.

A kisfiú engedelmeskedett, és a kert valamennyi zugában megpróbálkozott. Sehol nem bukkant a fazékra. Most már inkább csak a felületén karcolta fel a földet, s eközben egy porcelán cserép került napvilágra. Sigeo mindjárt mélyebbre ásott – semmi!

Szadako ott kuporgott mellette.

– Van már rizsünk? – kérdezte, és fölnézett a bátyja arcába. Sigeo ettől még inkább elkedvetlenedett. Felegyenesedett, és meghajolt az öregasszony előtt.

– Kumakicsi-szan, én egyszer azt álmodtam, hogy kaptam a mamámtól egy szájharmonikát, de mikor felébredtem, kiderült, hogy nem is kaptam.

Az öregasszony merev tekintettel sokáig nézte a fiút, azután lassan félrehajtotta a fejét. Két

kezével hasas fazekat formált a levegőben, és közben így szólt panaszos hangon:

– Ilyen nagynak láttam álmomban! És színültig tele volt rizzsel. És olyan volt minden szem, akár a gyöngy. Csak egy maroknyi volna belőle…

•

A régi hirosimai kastélyban volt az egész déljapáni haderő főparancsnokának főhadiszállása. A kastély a város nevezetességei közé tartozott. Egy magaslaton állt a park bambuszligetei, ősi ciprusai és törpefenyői között. A messze kiugró cseréptetőről magasba lendülő eresz és a sarkokat díszítő művészi sárkányfigurák a kastélyt valami ősrégi buddhista templomhoz tették hasonlatossá. Az előtte elterülő halastó mohazöld vize visszatükrözte az épület homlokzatának minden díszítését, a hatalmas oszlopokat és ablakokat. A víz tükrén, mintha viaszból formálták volna, fehér, sárga és rózsaszín vízirózsák úsztak. Egy szúnyograj nesztelen táncot járt a tó felett. Békét és nyugalmat árasztott minden.

Sunroku Hata, a parancsnokló tábornagy gondolatai a háborúval foglalkoztak. Az ablaknál állt az egyik díszesen berendezett teremben, és üres tekintettel meredt a tóra. A törzskari tisztek néhány perccel ezelőtt távoztak a teremből, azután, hogy megkapták a napipa-

rancsot. Csak Misina alezredes, az első szárnysegéd maradt ott a tábornagy intésére. Ennek az alezredesnek a háború elvitte a bal alsókarját. Most, mialatt várta, hogy a tábornagy megszólaljon, jobb kezével egyre műkarját szorongatta. Nem akarta zavarni felettesét azzal, hogy szüntelenül nézi, elfordult hát, és a keletázsiai térség vezérkari térképét vette szemügyre. A térkép az ablakokkal szemközti fal harmadát elfoglalta. Száz meg száz apró zászló volt rajta kitűzve. Az ellenség által megszállt területeket jelölték meg velük. Egész Japánt közrefogták most ezek a zászlócskák. De nem mindig volt ez így.

1937-ben japán seregek nyomultak be Kínába. A császárnak új területekre volt szüksége, hogy a nép egy részét odatelepíthesse. Katonái meghódították számára az új területet. Minden fronton győzelmet arattak. Akkoriban a japán császárság lobogóját jelképezték a vezérkari térképen az apró zászlócskák: fehér alapon vörös sugarú nap. Egy év múlva véget ért a mészárlás. Kína nagy részét a japán napszimbólum határolta. A rendjelekkel díszített japán tábornokok újabb tanácskozást tartottak a térkép előtt. Ezúttal összehasonlíthatatlanul erősebb ellenfélre kell a háború pallosának lesújtania. Hirtelen, felkészületlenül éri majd a csapás. Előzetes figyelmeztetés nélkül, hadüzenet nélkül támadják meg riválisukat, az Amerikai

Egyesült Államokat, és ezzel harcképtelenné teszik.

1941. december 7-én japán repülők és tengeralattjárók hadüzenet nélkül, váratlanul támadást intéztek a Csendes-óceán térségében levő Pearl Harbor (Oahu, Hawaii szigetek), az Egyesült Államok flottatámaszpontja ellen. Légitorpedók és bombák záporoztak a csatahajókra és repülőgép-anyahajókra. Víz alatti torpedók darabokra tépték a hajók acélfalát. Ezrével pusztultak el az amerikai haditengerészet katonái. Az Egyesült Államok csendes-óceáni hadiflottájának kétharmada megsemmisült.

Új győzelmi jelet tűztek ki a vezérkari térképre.

Ettől a naptól kezdve a vörös napot jelképező zászlócskák feltartóztathatatlanul törtek előre. A Dél-Kínai-tengeren át viharos gyorsasággal egészen Malájig nyomultak. Új győzelmet hirdetve Singapore-ba szúródtak, ahol az angolok szenvedtek vereséget. Megvetették lábukat a Molukki- és a Fülöp-szigeteken. Átdöfték a csendes-óceáni Karolina-szigetek és Marshall-sziget szívét, és már Ausztrália északi partjait fenyegették. Páratlan győzelmi menet volt!

Újabb meg újabb csapatokkal indultak ki a szállítóhajók a hirosimai kikötőből. Újabb meg újabb fegyver- és lőszertömegeket szállítottak a tengeren Hirosimából a hadszínterekre. Ezer-

szeres áldozattal kellett kiharcolniuk minden győzelmet. Az új győzelmeket ünneplő örömrivalgás elnyomta az elesetteket siratók jajszavát.

1943-tól kezdve helyet változtattak a vörös napos zászlócskák. Ugyanazon az úton hátráltak visszafelé, amelyen előrejutottak. Véget ért a győzelmes száguldás. Visszaszorították őket az Egyesült Államok és Anglia felségjelét viselő zászlócskák. A csillagos amerikai lobogó és a kék-fehér alapot keresztben átszelő vörös sávokkal díszített angol zászló elfoglalta mindazokat a helyeket, ahol ezelőtt Nippon vörös sugarú napja pompázott. Az ellenség zászlói hamarosan láncot alkottak a szigetbirodalom körül.

Misina alezredes valami hangot hallott az ablak felől. Villámgyorsan megfordult, és vigyázzállásba helyezkedett. A tábornagy köhécselt. Tekintete egy ideig a térképre tapadt, aztán lesiklott róla, és céltalanul végigpásztázta a terem közepén hosszan elnyúló tárgyalóasztalt. Felgöngyölt térképek borították el az asztalt, tervek, szolgálati szabályzatok és katonai szakkönyvek.

Hata tábornagy másodszor is köhécselt. A szárnysegéd úgy állt, mint egy kőszobor. A tábornagy fáradt mozdulattal intett:

– Ne így, Misina, foglaljon helyet. Beszélnem kell magával…

A szárnysegéd odaugrott az egyik karosszékhez, odakészítette a tábornagy számára, és várt, amíg az leül. Hanem még azután is habozott, hogy leüljön-e, míg végül egy újabb kézmozdulat a székbe nem parancsolta, katonásan-kimérten – egy, kettő! Most ott ült a főparancsnok mellett. Egyenes derékkal, és megint, mint aki nyársat nyelt.

Hata tábornagy a fejét csóválta. Sóhajtott.

Vajon azért, mert gondok gyötörték, vagy mert azt kívánta, hogy a szárnysegéde legalább egyszer emberi módon viselkedjék?

Az alezredes nem tudta megfejteni a fejcsóválás és a sóhajtozás okát, feszes tartásban ült hát tovább.

A tábornagy végigsimította a rövidre nyírt, őszülő haját. Közben lehajtotta a fejét. Tekintetét a szárnysegéde csizmája hegyére szegezte, miközben megszólalt:

– Misina, hallotta, mit olvastam ma fel napiparancsban a tiszteknek? Kérem, maradjon ülve! Tehát hallotta. Most hát tudni szeretném, mit gondolt az utolsó mondatok hallatán.

A szárnysegédnek kitűnő emlékezőtehetsége volt. Gondolatban felidézte a napiparancs utolsó mondatait: „Valamennyi általunk meghódí-

tott területet át kellett engednünk az ellenségnek. Súlyos harcok és veszteségek közepette visszavonultunk szigeteinkre. Most azonban erősebbek vagyunk, mint valaha. Japán legyőzhetetlen erőddé vált. Meg fogjuk védeni hazánkat utolsó csepp vérünk árán is!”

Mit kell ezen gondolkodni? Minden világos: parancsot kaptunk a védelemre, utolsó csepp vérünkig.

– Nem akarja megmondani, hogy mit gondol tulajdonképpen? – kérdezte a tábornagy. Parancsolóan csengett a hangja. – Fél, hogy gyávának tartom? Így van? Nos, akkor elárulom magának, amit tegnap óta tudok: a császár kidolgoztatta a javaslatot a fegyverletételre.

A szárnysegéd fegyelmezetlenül felugrott. Természetellenesen kitágult szemmel meredt a tábornagyra, mintha az egy szempillantás alatt meghibbant volna. Soha azelőtt nem merészelt volna Misina alezredes ilyen tiszteletlenül viselkedni. De amit az imént hallott, az a legnagyobb pimaszság. Olyan szörnyűséges, annyira méltatlan a császár tisztjéhez, hogy ha bárki másról, ha valami alacsonyabb rangú tisztről lenne szó, itt helyben azonnal megölné. Üljön le, Misina, üljön le – mondta színtelen hangon a tábornagy. – Megértem az izgalmát. Engem magamat is úgy ért ez a hír, mint a villámcsa-

pás. No de így van ez, elvesztettük a háborút. Ezt már nem tagadhatjuk le.

A szárnysegéd lihegett, mint az űzött párduc, mikor végre szemtől szemben áll a vadásszal. Ökölbe szorította jobb kezét, kinyitotta, majd újra összeszorította. Aztán elernyedt a keze. Csak az ujjai rángatóztak még. Torkából feltört egy utolsó gurgulázó kiáltás, aztán összecsuklott, lehanyatlott a karosszékbe, és meredten nézett maga elé.

Mindeddig példamutatóan fegyelmezett, bátor, halált megvető katona volt. Most suttogva motyogta:

– Harcolnunk kell… a győzelemig.

A tábornagy fáradtan felemelte a karját, de mindjárt újra vissza is ejtette a szék karfájára.

– Csak semmi frázis, Misina! Harcoltunk, és vereséget szenvedtünk. Vereségünk az istenek büntetése. Ha idejében elismerjük vétkünket, nem lesz olyan kemény a büntetés.

A szárnysegéd ismét katonához illő tartásba helyezkedett. Szálegyenesen ült, csak feldúlt tekintete árulta el, mint háborog benne a harag.

– Tábornagy úr, mi a mi vétkünk? Valamenynyien hűségesen szolgáltuk hazánkat és a császárt. Mit vethetnek a szemünkre?

A tábornagy felállt, súlyos léptekkel megkerülte a tárgyalóasztalt, és megállt a vezérkari térkép előtt. Mutatóujjával a hawaii Oahu szigetére bökött.

– Elfelejtette Pearl Harbort, Misina? Ott a mi kamikaze-pilótáink a gépek orrában elhelyezett torpedókkal együtt béke idején az amerikai hadihajókra zúdultak, és önmagukat is, a hajókat is megsemmisítették. Ez békében történt, Misina!

– A mi torpedópilótáink hősök voltak, tábornagy úr!

– A mi szemünkben hősök voltak, Misina! Az ellenség szemében azonban őrültek voltak, akiket őrültek küldtek oda. Mégpedig mi. Bűnösök vagyunk, Misina!

– Folytatni fogjuk a harcot – dünnyögte a szárnysegéd, de a tábornagy mintha meg sem hallotta volna. Fejét lehajtva az asztalra támaszkodott.

– Kínában ezrével lövettük agyon a civileket, kihallgatás nélkül… Hadifogoly amerikai pilótákat végeztettünk ki minden hadijoggal ellentétben, városokat fosztottunk ki, emberek megszámlálhatatlan tömegét éheztettük lassan halálra a táborokban a drótsövény mögött. Vádat fognak emelni ellenünk! Bűnösök vagyunk!

A szárnysegéd felkapta a fejét.

– Nincs olyan háború, amelyikben ne történnének igazságtalanságok, tábornagy úr! Hadd emlékeztessem arra, hogy az ellenség napalmbombákat dobat városainkra. Ez is embertelen dolog.

A tábornagy az alezredes mellét díszítő kitüntetésekre mutatott.

– *Mi* akartuk a háborút. *Mi* dobtunk le először bombát. *Mi* hatoltunk be mint hódítók idegen területekre. *Mi* vagyunk a bűnösök!

Misina alezredes természetellenes lassúsággal emelkedett fel. Mintha valami láthatatlan kéz tarkón ragadta volna, és most fölfelé húzná. Műkarját úgy fogta át jobb kezével, mint valami szablya markolatát. Tekintete a tábornagy homlokára meredt. Zihálva állt néhány pillanatig, előrehajolva, mint aki a következő pillanatban ellenfelére akar rontani. Azután megszólalt, sziszegve lökte ki magából a szavakat:

– Tábornagy úr! Ön mindig azt mondja: *mi!* És közben mindig csak *rám* mutat! Csakhogy én nem érzem bűnösnek magam! Hát ki adott nekünk parancsot, hogy foglaljuk el Sanghajt, Kantont, Singapore-t bármi áron? Ki a felelős a Pearl Harbor-i támadásért? Csakis ön meg azok a tábornok urak, akikkel együtt a főpa-

rancsnokságon kifőzte a támadásokat és a rablóhadjáratokat! Most persze mögénk szeretnének bújni a felelősség elől.

A tábornagy eleinte fejét oldalra hajtva, hitetlen arckifejezéssel hallgatta. Misina utolsó szavai közben azonban csodálkozása, az alezredes fegyelmezetlen viselkedése láttán, haraggá változott. Öklét magasra emelve, zihálva szólalt meg:

– Maga senkiházi! Azonnal kérjen tőlem bocsánatot, különben haditörvényszék elé állítom! Amit mondott, elég a halálos ítélethez!

– Csakhogy önre is az várna, tábornagy úr! – felelte nyugodt hangon Misina. – Hisz ön beszélt a hadsereg rémtetteiről. Pedig azokat az ön nevében vitték véghez, tábornagy úr! Az ön parancsára! Mi, én és ezer másik… csak az ön parancsait teljesítettük. Ön most haditörvényszékkel fenyeget engem, de valamennyi bajtársamat éppen így haditörvényszék fenyegette, ha nem teljesítik akárcsak a legkisebb parancsot is. Ön a bűnösök közé tartozik! Ön ellen is vádat fognak emelni!

A tábornagy keze a szárnysegéd minden mondata után lejjebb ereszkedett. Végül mozdulatlanul pihent a térdén, mint valami haszontalanná vált fegyver. A tábornagy zavart tekintettel a falon függő vezérkari térképet nézte. Hirtelen felállt, félrelökte a szárnysegé-

det, és a térkép elé lépett, kezét a hátán összekulcsolva, lábát szétterpesztve. Az alezredes meg se moccant. Kialudt már benne a lázadás tüze. Már csak valami égető fájdalmat érzett a homloka mögött. Homályosan tudatában volt annak, hogy szörnyű katonai vétséget követett el. Ezért lakolnia kell. De most ez is közömbös volt számára, mint minden más, ami még történhet. Japán tiszt létére megfeledkezett magáról. És a harc, amit folytatott, hiábavaló volt. A tábornokok eljátszották Japán becsületét. Csakhogy velük együtt őrá is rásütik majd a fosztogató, a háborús bűnös bélyegét. A győztesek nem fogják megbocsátani, hogy vakon engedelmeskedett parancsnokainak. Zászlóaljak voltak rábízva a háborúban. Jó néhány rémtettet megakadályozhatott volna. Megtette? Nem. Tehát bűnrészes.

A tábornagy érdes hangja kiszakította az alezredest gondolataiból. Hallotta, amint a felettese így szólt:

– A császár még nem hozta nyilvánosságra a fegyverletételt. Nekünk egyelőre, mint a haza védőinek, kötelességünk, hogy folytassuk a harcot. Ezért megparancsolom magának, Misina, hogy senkinek se szóljon a beszélgetésünkről. Szolgálati titok. Megértette?

Az alezredes csodálkozva nézett a tábornagyra, aztán vigyázzba vágta magát, és recsegő hangon megszólalt:

– Parancsára, tábornagy úr!

Az ajtóban tisztelgett, fegyelmezetten, mint máskor. A tábornagy megvárta, míg becsukódik az ajtó, aztán az ablakhoz lépett, és kinézett a város felé. Látta a füstölgő gyárkéményeket, a kikötőben terheket magasba emelő darukat, megállapította, hogy a Mitszubisi hajógyár egyik új raktárcsarnokának a váza nőtt tegnap óta, és gyakorlatozó katonákat is látott az egyik gyakorlótéren. Az egész város a háborúnak dolgozik. És mégis sértetlen maradt mostanáig. Különös: Hirosima elsőrangú hadifontosságú központ, és mégis Japán egyetlen városa, amelyet még nem bombázott az ellenség.

A tábornagy ujjaival az ablakon dobolt, arcával egy magasságban. Hirtelen ötlött fel benne a gondolat: „A napalmbomba hatása irtózatos. Ahova ledobják, minden elég… Tokióban egész városrészeket égettek porrá… Hirosimára is dobnak még napalmbombát, ha a császár elodázza a fegyverletételt…” Abbahagyta a dobolást, begörbítette ujjait. Öklét ütésre emelve, feldúlt tekintettel nézett ki a szabadba. Azután vadul, féktelen dühvel üvöltés tört ki belőle:

– Én is csak a kötelességemet teljesítettem! Csak a kötelességemet! Nem emelhetnek vádat

ellenem! Nem! Én bátor katonája voltam a császárnak!

Öklével az ablakra sújtott. Az ablaküveg szilánkokra tört. A tábornagy kezéből vér folyt.

•

Július 30-án délután négy óra tizenöt perckor kétmotoros futárgép közeledett kelet felől Tinian szigete felé; ez a sziget a Mariana-szigetek tagja volt, és a Csendes-óceán nyugati térségének egyik légi támaszpontja. A repülőgép éles szögben lefelé vette az irányt, széles ívet írt le a repülőtér felett, és a széllel szembefordulva, megkezdte a leszállást. A motorzúgás felerősödött, amikor a szabályozható propellerszárnyak elfordultak, és összesűrítették a levegőt. A fékhatás mintegy harminc százalékkal csökkentette a sebességet. És erre szükség is volt, lévén rövid a kifutópálya. A kerekek már a földet érintették, és gyors, lökésszerű ugrásokkal rugóztak a hőségtől csillogó betonon. A gép fara leereszkedett. A hátsó kerekek forogni kezdtek. A gép kigördült.

A startpálya mellett egy királypálma árnyékában üres benzineskannákon három kártyázó férfi ült: a göndör hajú William Sharp felderítő szolgálatos megfigyelő, George Hawkins másodpilóta és Frank Richardson hátsó lövész. Sharp mögött, a pálmafa törzsének támaszkodva O'Hagerty, a fedélzeti lövész állt. Egyedül ő

figyelte meg a futárgép leszállási manőverét. Amint a gép most már szép lassan a hullámbádoggal fedett parancsnoksági épület felé közeledett, O'Hagerty szájához emelte a narancslével teli konzervdobozt, amit eddig várakozóan tartott a jobb kezében. Kortyolta az italt, de tekintetét közben sem fordította el a befutó gépről. Látta, amint három tiszt és két civil kiszáll az utastérből.

Hirtelen elkapta szája elől a konzervdobozt.

– Nézzétek csak! – kiáltott oda a kártyázóknak. – Újra meglátogat bennünket két kéjutazó. Tegnap délután három volt, ma reggel egy, most meg kettő. Mit jelent ez?

– Ne zavarj bennünket a fecsegéseddel! – morogta Sharp. – Mindjárt alaposan helybenhagyom a partnereimet. Nézd, milyen lapom van! Ide süss!

A feje fölé emelte a kártyáit, éspedig úgy, hogy csak O'Hagerty láthatta őket. O'Hagerty, a fedélzeti lövész különösebb érdeklődés nélkül mustrálta végig a lapokat, azután megint a futárgép öt utasa felé fordította tekintetét.

Richardson vigyorgott. Megfigyelte O'Hagerty arcjátékát, és odaszólt neki:

– Na, mondd csak meg szépen, hány aduja van a mi kis Sharpie-nknak?!

A másodpilóta lekicsinylő mozdulat kíséretében köpött ki egy darab rágógumit.

– Fogadok, hogy Sharpie lapja egy büdös vasat sem ér. Ismerem én már a trükkjeit! Csak át akar rázni bennünket.

– Semmi szükségem rá – morogta Sharp, és bal kezével megvakarta a tarkóját. – Ha kiteregetem a lapomat, készen vagytok, megsúghatom. No de én nem vagyok olyan, nekem van szívem. Tessék, beteszek még két dollárt. Benne vagytok? Vagy ki akartok szállni? Hanem akkor fölcsatolhatnátok az ejtőernyőt, különben zsupsz, lepottyantok… Hé! Hagyj! Elment az eszed?! Eressz el!

O'Hagerty ugyanis hirtelen megmarkolta Sharp haját, és rázni kezdte a fejét. A konzervdobozzal izgatottan mutatott a futárgép irányába.

– Nézd csak, Sharpie! – kiáltotta. – A légi haderők egyik tábornoka is velük jött. Éppen most száll ki!

Sharp, aki éppen ki akart szabadulni az ujjak kemény szorításából, meghökkenve és meglepődve nézte az idegen tábornokot. Richardson és Hawkins is csodálkozva bámult. A tábornok két vastag aktatáskát szorított magához. Két katona, a földi személyzet két tagja, már el akarta gurítani a leszálláshoz használt lépcsőt,

mert a tábornok láttán összerezzentek, és ijedten kapták sapkájukhoz a kezüket. A repülőtér parancsnoka, úgy látszott, szintén nem várta ilyen magasrangú tiszt látogatását. Percekig hunyorgott, mint akinek káprázik a szeme a nagy fényben, aztán hirtelen faképnél hagyta az öt férfit, akikkel csak az imént rázott kezet, és gyors léptekkel ment a tábornok elé. Katonás szűkszavúsággal adta le az előírásos jelentést, és csak némi, alig észrevehető habozás után ragadta meg feljebbvalója bajtársi mozdulattal feléje nyújtott kezét. Szolgálatkészen el akarta venni a két irattáskát, de a tábornok nem engedte.

– Láttátok ezt? – kérdezte Sharp. – Szépen leégette a tábornok a mi szigorú górénkat. Még a táskáját se viheti.

– Azt szeretném tudni, hogy mi lehet benne – morogta O'Hagerty.

Richardson csettintett az ujjaival.

– Én tudom… hollywoodi sztárfotók. Ki fogja osztani közöttünk. Hogy el ne felejtsük, hány csinos görl epekedik utánunk az Államokban.

Hawkins felugrott. Színpadias mozdulattal kitárta a karját, és fél lábán egyensúlyozott. Éneklő hangon szavalta:

– „Futok, repülök; így ni, la! Gyorsabban, mint tatár nyila."

– Ne csinálj hülye vicceket! – morgott rosszkedvűen Sharp. – Most már magam is azt hiszem, hogy valami különös dolog van készülőben.

Hawkins sértődötten ült le.

– Azt mondja, hülye viccek, mikor én klasszikus színdarabot adok elő. Ez Shakespeare – a Szentivánéji álomból való.

O'Hagerty tudomást sem vett a cívódásukról.

– Fiúk, fogadok, hogy a tábornok extraszuperfontos titkos parancsokat hozott abban a két táskában.

– Ezért ugyan kár fogadnod – jelentette ki Richardson. – Már akkor tudtam, amikor láttam, hogy úgy szorítja a szívére, mint aki éhen akar halni, és hirtelen hozzávágnak egy egész sonkát.

– Na, és az talán semmit sem jelent, hogy az egész sleppjével jön, méghozzá futárgépen? – kérdezte Sharp.

– Hogyhogy a sleppjével? – gúnyolódott Hawkins. – Hisz mind az öten előtte szálltak ki. Ez nem tűnt fel nektek? Lefogadom egy dollárban, hogy a tábornok egész úton egy árva kukkot sem beszélt azzal a három tiszttel meg a civillel. Levegőnek nézte őket, és most megfizettek érte.

Sharp előrehajolt, és türelmetlenül ráncigálta Hawkins zubbonya ujját.

– Hé, te színházbolond! Légy szíves, és hagyd későbbre a kiagyalt történeteidet. Engem most nem az érdekel, hogy ki kit nézett levegőnek, hanem az, hogy ti ketten mekkorát néztek mindjárt, ha jól befűtök nektek. Mutasd a lapod! Vagy túl kevés az adud?

Hawkins megjátszott szemérmességgel mellére szorította a kártyáit, és szavalni kezdett:

– „Ne szítsd tovább lelkem gyűlöletét: Ha látlak is, rosszul vagyok belé."

Sharp dühösen kapott a homlokához.

– No persze, én is rosszul vagyok belé, ha ennyi hülyeséget összebeszélsz.

– Hülyeség? Amit Shakespeare írt?! – kiáltotta őszinte felháborodással Hawkins. – Ember, hát neked nincs semmi szépérzéked? Az egész életedet csak kártyázással töltötted? Vagy ez az átkozott háború tompított el annyira, hogy egy nagy költő szavait úgy hallgatod, mint a békabrekegést?

Richardson bajtársi mozdulattal átölelte Hawkins vállát.

– Ne izgasd fel magad ennyire, kicsi. Fogadd el Sharpie-t olyannak, amilyen. Elvégre nem bújhat ki a bőréből.

Hawkins bosszúsan lerázta magáról Richardson karját, és zavartalanul folytatta:

– Mi egyéb marad hát számunkra, mint az igazán nagy költők versei, most, hogy a háború a szemünk láttára taposott sárba minden más értéket? Ha hazamegyek, akkor fogom csak elhinni, hogy ember vagyok, nem pedig vadállat; ha majd a színházban ülök, és a színészek szájából a költő szól hozzám. Értsétek meg, valamelyik a kevés kiválasztott közül, aki meg tud győzni arról, hogy az ember isten teremtménye, nem az ördögé.

Odavágta kártyáit a bádogkannára, és kezét tördelve az égre vetette tekintetét.

– Úristen, engedd, hogy megéljem azt a percet, engedd, hogy megéljem! Katona vagyok, és vakon engedelmeskednem kell; ha azt parancsolják: öld meg a testvéredet, mert ő az ellenséged – meg kell tennem. De én nem akarom! Nem akarom!

Mindkét kezével verte a térdét s a mellét. Valósággal őrjöngött. O'Hagerty és Richardson megragadta, és szorosan tartotta. Csillapítóan beszéltek hozzá:

– Hawky! Mi van veled?! Hawky, légy jó fiú! Hiszen jó haverok vagyunk, mi? Neked adom a szép vadászkésemet, hallod, Hawky? Azt a faragott nyelűt, amit Burmából hoztam…

Sharp nem törődött Hawkinsszal. Amióta bajtársa odavágta a kártyáit, le nem vette róluk a tekintetét. Most lehajolt, és sorra felemelte a lapokat, miközben így dünnyögött magában:

– Énrám mondja, hogy blöffölök. Ez a tetű! Nem volt semmije… egyetlen aduja nem volt – tessék! Semmi! Most már értem, mért csinálja ezt a cirkuszt. Be akart húzni a csőbe, csakhogy magának fűtött be, de alaposan… Nekem nem hantázhatsz itt, öregem! Na várj csak, ez még egy tízesedbe fog kerülni!

Sharp most felnézett a bajtársaira, akik éppen Hawkinst nyugtatgatták.

– Hagyjátok a csudába! Hát nem látjátok, hogy csak cirkuszozik megint? Tessék! Nézzétek meg a lapját! Egy lyukas garast nem ér az egész. Csak megjátszotta magát, hogy isten tudja, micsoda lapja van. Folytassuk csak a játszmát, majd megmutatom én neki!…

– Eredj a pokolba a kártyáiddal! – förmedt O'Hagerty a játékszenvedély lázában égő fiúra. – Mindig csak kártya és kártya! Hát nincs neked semmi más a koponyádban, csak a kártya?! – Richardsonhoz fordult: – Hawkynak tulajdonképpen igaza van azzal, amit a színházról mondott. Hiszen belőlem is automatát csinált ez a háború. Amint ott állok a gépben a fedélzeti ágyúm mögött, már nem is gondolkodom. Végigpásztázom magam körül a légteret, és vá-

rok. Ha felbukkan egy japs, megcélozom, mintha lőállásban lennék. Mikor már jól benne van az irányzékban, bumm, bele; aztán megint nem gondolkozom, ha eltalálta.

Felsóhajtott, tűnődve nézett el a pálmák koronája felett a berepülésből éppen visszatérő, három B-29-es típusú bombázóból álló repülőraj irányába, és halkan hozzáfűzte:

– Ha aztán valamelyik szegény ördöggel lezuhan az égő masina, néha elmondok érte egy imádságot, amit még gyerekkoromban tanultam. De a szívem, az sose fájt érte…

– Hawky biztosan fölmondott volna a helyedben egy részletet valamelyik tragédiából – tréfálkozott Sharp. – Hiszen olyan gyengéd érzésű ez a mi költőrajongónk, hogy a legszívesebben virágcsokorral integetne mindegyik japsnek, amelyik le akar puffantani bennünket. Csakugyan, valahányszor ő a másodpilóta, mindig félek, hogy rádiógrammot küld a japánoknak: „Kedves barátaim! Figyelem! Figyelem! Itt George Hawkins, az Egyesült Államok Boston nevű városából. Azért jöttem hozzátok, hogy jó keresztényeket faragjak belőletek.”

Richardson már csuklott a nevetéstől.

– Megint rájött a bolondóra – mondta O’Hagertynak. – Hanem az a virágcsokordolog nem is rossz ötlet. Képzeld csak el, az egyik or-

ság nagykutyái hadat üzennek a másik ország nagykutyáinak. Valamiféle okból. Talán csak mert amazok több vajat kenhetnek a kenyerükre. Csakhogy a két nép nem akarja halomra gyilkolni egymást. Elveszik a katonáktól a fegyverüket, és helyette virágcsokrokat adnak nekik, hogy azzal háborúzzanak. Nem volna rossz, mi?

– Ennél nagyobb hülyeséget még nem is hallottam – motyogta O'Hagerty. – Minden népnek azt kell tennie, amit a politikusai akarnak és a tábornokai parancsolnak.

– Persze, tudom! – kiáltotta türelmetlenül Richardson. – De miért van így? Mégiscsak meg kell hallani, ha egymillió vagy akár csak százezer ember, vagy ha csak tízezer is azt kiáltja egy országban: „Nem akarunk háborút! Nekünk nincsenek ellenségeink más országokban! Azok is olyan emberek, mint mi! Nem bántottak bennünket…"

Sharp óvatosan körülnézett, aztán intett Richardsonnak.

– Ne beszélj ilyen hangosan, te tojásfejű! Vagy még nem vetted volna észre, hogy Miller százados itt settenkedik körülöttünk?

O'Hagerty tüstént lehajolt, és úgy tett, mintha a cipőfűzőjét igazítaná. Közben suttogva szólt fel Richardsonnak:

– Hawky most akaratlanul is megfelelt a kérdésedre, hogy miért van így. Az emberek nem bíznak egymásban – ezért. És ha még az én véleményemre is kíváncsi vagy, hát nagyon szívesen megmondom neked: a nagykutyák először rengeteget beszélnek arról, hogy mekkora veszély fenyegeti az országot az ellenség részéről, utána a háborús propaganda következik, aztán ez a szólam: „Védjétek meg a szabadságtokat, a hazátokat, a becsületeteket meg mit tudom én, még miteket…” És végül mindenkire, akinek más a véleménye, rásütik, hogy elárulta a népet. És most mondd meg: hacsak nem ment el egészen az eszed, kiállsz akkor, és egymagad fogod üvölteni: „Le a háborús uszítókkal!”?

Richardson némán bólintott. Sharp összekeverte a kártyát. Hawkins, aki közben állát tenyerébe támasztva meredt maga elé, most felegyenesedett.

– Nem ment el az esze annak, aki azt kiáltja: „Le a háborús uszítókkal!” – mondta letompított hangon. – Olvastam, hogy a náci Németországban százezrével voltak, akik ellenezték a háborút. Ezeket koncentrációs táborba vitték, mert meg merték mondani a véleményüket. Mártírhalált haltak, az egész emberiségért áldozták fel magukat.

Sharp behúzta a nyakát, és megrázkódott komikus-rémült kifejezéssel.

– Én inkább vagyok eleven harcos, mint halott mártír. Én ugyanis azt remélem, hogy túlélem a háborút.

– No igen, ezt a háborút talán csakugyan túléled, de a következőben széttépnek a bombák – sziszegte dühösen Richardson.

Hawkins a térdére csapott haragjában.

– Nahát, te csakugyan megértél a bolondokházára! Mert a szemem világára esküszöm, hogy ez után a második világégés után harmadik már nem lesz. Az emberek ugyanis nem fogják elfelejteni a lebombázott európai városokat, sem a milliónyi katonasírt. Cafatokká fogják tépni azt a politikust, aki a következő harminc évben háborúról mer beszélni.

O'Hagerty a szavába vágott:

– Vigyázat, fiúk! Miller százados közeledik!

A százados az imént, láthatóan nagy érdeklődéssel egy felderítőgép indulását figyelte. Közben lassú, kurta léptekkel előrehaladva s olykor meg-megállva, a négy katona felé közeledett. Nem lehetett biztosan tudni, azért tette-e, mert ki akarta hallgatni a beszélgetésüket, de oldalra forduló törzsének tartásából erre lehetett következtetni. Most, hogy megállt a csoport előtt, mindenesetre úgy tett, mintha váratlan aka-

dályba ütközött volna. Színlelt csodálkozással vonta fel vörösesszőke busa szemöldökét, hanyag mozdulattal viszonozta a tisztelgést, majd kezét a derekán összekulcsolva, lábujjhegyen billegett. Erőszakoltan pajtáskodó hangon, mosolyogva kérdezte:

– Na, fiúk, miről vitatkoztok? Sokalljátok a háborút?

– Ugyan, dehogy, Sir – felelte vigyorogva Sharp. – Hát nem nagyszerű dolog, hogy olyan országokat láthatunk, amelyeket a magunkfajta azelőtt csak hírből ismert? Én még csak nem is álmodhattam róla, hogy valaha Japán fölött repülhetek. De nem ám, Sir!

Miller százados a fejét csóválta, ami éppúgy lehetett az egyetértés, mint a helytelenítés jele.

– Hm. Átrepülni felette nem olyan érdekes, mint ha ott sétálhat az ember.

– Azt akarja mondani, Sir, hogy nemsokára japán földön fogunk sétálni? – kérdezte csodálkozva O'Hagerty.

A százados, szája körül bujkáló mosollyal, sorra végigmérte őket.

– Ugyan, ne csináljatok úgy, mintha semmi különöset nem tapasztaltatok volna az utóbbi napokban. Hiszen nem vagytok vakok. Na, beszéljetek őszintén! Mégis, mit gondoltok, ha azt látjátok, hogy futárgépen civilek meg tá-

bornokok jönnek ide hozzánk? Na, ki vele! Csak őszintén! Gondoljátok, hogy X vagy Y fedélzeti lövésszel beszéltek?

– Miért, hát mit gondolhatnánk? – kérdezte nehézkesen O'Hagerty. – Arra gondolunk, hogy talán… építeni fognak valamit. Új hangárokat vagy ilyesmit.

– Ugyan, kérem! – kiáltotta látszólag vidáman a százados. – Velem akarjátok elhitetni, hogy ti, öreg rókák azt hiszitek, civileket hozunk ide, ha építkezni akarunk? Mióta szokás, hogy katonai szakemberek levessék az egyenruhájukat, mi?!

Sharp figyelemeztetően kacsintott O'Hagertyre, óvatosan, hogy Miller észre ne vegye. O'Hagerty azonban amúgy is jól megjátszotta az ostobát.

– No persze. Erre nem is gondoltam, Sir – nevetett együgyűen. – És a bajtársaim se gondoltak rá, ugye, fiúk? Hawky, Richardson, Sharpie?

A két első bólintott. Sharp megfordult ültében, és felnézett a századosra.

– Tudja, Sir, ha az ember kénytelen mindennap berepülést végezni, mint mi, akkor nem gondolkozik azon, ami körülötte történik. Az előbb azért vitatkoztunk, mert Hawky át akart ejteni. Képzelje csak, Sir, Hawkynak egyetlen

jó lapja sem volt, csak megjátszotta magát, hogy teli van aduval. Ez az én Hawky barátom…

Sharp folytatni akarta a siránkozást, Miller százados azonban egyetlen türelmetlen mozdulattal elvágta a szózuhatagot.

Megváltozott hangon kérdezte:

– És mi a véleménye erről a többi bajtársatoknak? Úgy értem, mit gondolnak ők a civilek és a vezérkariak látogatásáról? A földi személyzet például mégiscsak többet lát, mint ti.

Először szólalt most meg Hawkins:

– Hát az lehet, Sir. Csakhogy mi négyen olyanok vagyunk, mint egy négylevelű lóhere. A kevés szabad időnkben összebújunk, és nemigen törődünk azzal, hogy a többiek mit fecsegnek.

Szemét összehúzva, hosszan, fürkésző tekintettel nézett Miller százados Hawkinsra. Azután bólintott, mintegy megerősítéséül annak, amit az imént gondolt.

– Ti csakugyan négylevelű lóherét alkottok; csakhogy ezt a lóherét le kéne préselni, hogy kisajtolják belőle az igazat.

Ezzel sarkon fordult, és hosszú léptekkel elment.

Sharp boldogan dörzsölte össze a kezét.

– Hát ennek jól megadtuk! Ez se kíván egyhamar velünk társalogni!

– Ki akarta hallgatni a beszélgetésünket ez a kopó – morogta Richardson.

– Hát persze – helyeselt O'Hagerty. – Már akkor feltűnt nekem, amikor még Luzon szigetén állomásoztunk. Akkoriban akinek csak rangjelzése volt, alhadnagytól fölfelé mindenkitől megkérdezte, mi a véleménye egy s más dolgokról. Aztán hirtelen elhelyezték onnan, és vagy két hete, hogy újra fölbukkant.

– Persze, már emlékszem! – kiáltotta Hawkins. – Az előtt került Luzonba, mikor kötelékünket az első nagy támadásoknál bevetették a formosai japán támaszpontok ellen. Akkoriban is összevissza beszéltünk és gondoltunk mindent, mert előzőleg olyan fura dolgok történtek.

– Akárcsak itt az elmúlt két hét alatt – egészítette ki elgondolkodva O'Hagerty. – Csakhogy Luzon szigetén nem jöttek hozzánk civilek, mint most. Véleményem szerint ezeknek különleges megbízatásuk van. Én mondom nektek, ezek valami nem mindennapi dologra készülnek. Érzem a levegőben. Nekem jó orrom van az ilyesmihez, elég sokáig voltam bevetésben.

•

A repülőtér parancsnoksági épületében a következők ültek egy alacsony asztal körül: Ralph Scott, az ezredparancsnok, a szárnysegéde és négy idegen – egy tábornok a légierők műszaki törzskarából és három repülőtiszt. Fesztelen tartásban tanulmányozták a bombázott japán városokról készült légi felvételeket, és elmondták róluk a véleményüket. Mellettük hat civil férfi hajolt egy másik asztal fölé. A tisztekkel ellentétben ezek suttogva beszéltek egymással. Egyikük, egy tudósfejű férfi, matematikai képletekkel és kulcsszámokkal firkált tele egy papírlapot. Amikor a lapot már csaknem egészen elborították a számítások, kimerülten végigsimította az arcát, és halkan megszólalt:

– Látják, ez volna durván felvázolva Los Alamos-i kutatásaink jelenlegi stádiuma. Az urán tömegének kiszámítása, a szórásszög meghatározása és a láncreakciót kiváltó neutronok pályájának hossza már mind megoldott kérdés. Az uránbombát már túlszárnyalta a plutóniumbomba. Megjósolom önöknek, hogy…

Abbahagyta beszámolóját.

A tábornok megfordult, és egy képet mutatott a civileknek.

– Uraim, ez Hirosima! Japán egyetlen nagyvárosa, amelyet még nem ért bombatámadás.

A felvételt, amint az imént Scott parancsnok úr közölte, mintegy hatezer méter magasságból készítette egy felderítő.

A hat civil alig néhány másodpercnyi figyelmet szentelt Hirosima panorámájának. Sorra egymás után ismét a tudósfejű számításai fölé hajoltak. A tábornok csak a hátukat láthatta, amikor zavartan megszólalt:

– Elnézést kérek, uraim, gondolhattam volna, hogy az ilyesféle felvételek nem érdeklik önöket, hiszen valószínűleg nem érinti a szakterületüket. Csupán arra gondoltam, hogy egyikük vagy másikuk talán tudni akarja, milyen merész dologra vállalkoznak felderítőink az ellenséges területek fölött…

Hirtelen elakadt, mint aki közben belátta, hogy semmi értelme a beszédnek, és Scotthoz fordult. Kezének félköríves mozdulatával átfogta a hat civilt, és közben így szólt:

– Ismétlem, ezek az urak sem nekem, sem önnek nem alárendeltjei. Megbízatásaikat a főparancsnokságtól kapják. Én magam csak mint katonai segítség állok rendelkezésükre, hogy elhárítsam az útjukból azokat az akadályokat, amelyek szigorú szolgálati szabályzataink következtében esetleg fölmerülhetnek. Ezeket az urakat bármiféle kérdéssel zaklatni szigorúan tilos. Ez magántermészetű kérdésekre is vonatkozik.

Lélegzetnyi szünetet tartott, azután ledarálta beszédének folytatását, mintha betanult szöveget mondott volna:

– Közlöm továbbá, hogy holnap reggeltől kezdve a légierők minden katonája, századostól lefelé, köteles minden szabad idejét a körletben tölteni. Aki engedély vagy parancs nélkül a körletét elhagyja, arra büntetés vár.. – Tűnődve felnézett a mennyezetre, majd megismételte: – Arra büntetés vár. Igenis. – Azután folyamatosan beszélt tovább: – Előreláthatólag holnapután teherszállító gép érkezik ide, Tinianra. Ez a hat úr fogja ellenőrizni a teher kirakását és megfelelő elhelyezését. Ez alatt az idő alatt tilos bármiféle gép landolása vagy startolása. Az egyéb részleteket megbeszéljük, ha megkapom a további megbízatásokat.

Kezét homlokára szorította, és egy ideig elgondolkodva meredt a padlóra. Azután felállt, és közben kijelentette:

– Igen, egyelőre ennyi az egész. Köszönöm, uraim.

A három idegen tiszt elhagyta a helyiséget. Scott parancsnoknak intett a tábornok, hogy maradjon. Azután a szárnysegédéhez fordult:

– Kérem, hívja ide az elhárító tisztet. Néhány szót szeretnék vele váltani. Hogy is hívják csak? … Ja, igen, Miller. Százados, ugye?

Miller százados várakozóan járt fel-alá az épület előtt. Igen rossz hangulatban volt. Viszszataszítóbb feladatot nem is kaphatott volna, mint hogy beosztottjai véleményét kifürkéssze. Mielőtt katonai szolgálatra bevonult, mindig legfőbb törekvése volt, hogy biztosítsa magának mindazok vonzalmát, akiket megismert. Még futó ismerőseit is igyekezett barátságos vállon veregetéssel és szívélyes szavakkal megnyerni. Barátainak száma a háború előtt egyre növekedett, a háború idején azonban ugyanolyan iramban csökkent. Átkozta a napot, amikor, hivatkozva a pszichológia területén végzett tanulmányaira, elvezényelték első állomáshelyéről, hogy egy különleges tanfolyamon kiképezzék elhárító tisztnek. Azóta sehogyan sem érzi jól magát a bőrében. Titkos beszámolói a legritkább esetben tartalmazták azt, amit kívántak tőle: hogy könyörtelenül adjon jelentést minden katonáról, aki egy-egy elejtett megjegyzésével felhívja magára a figyelmét, vagy rémhírek terjesztésével a fegyelmet aláássa.

Ma reggel azzal bízta meg Scott ezredes, hogy szimatoljon a legénység között, és lehetőleg hallgassa ki a beszélgetésüket. Hát ezzel jól megjárta. A végén az a négy felderítő úgy megleckéztette, hogy egyhamar biztosan nem fogja elfelejteni. Valósággal a bolondját járatták vele. Mert hogy nem vették észre, ami a re-

pülőtéren történt, azt hitessék el valamelyik szigetlakóval, de nem vele. És tegyük fel, hogy elismerték volna: „Igenis, százados úr, feltűnt nekünk a civilek megjelenése meg a tábornok és az idegen tisztek is, és arról beszéltünk, vajon mit keresnek itt” – ezen csak nem múlna a titkos terveik végrehajtása! Mit számít az, hogy a legénység így vagy úgy gondolkodik? Végtére is parancsokat kell teljesíteniük. Mintha valaha is felfedezett volna már valami álruhás kémet a legénység tagjai között. Ugyan. A katonák dühösek és átkozódnak, ha túl nagy erőfeszítést kívánnak tőlük. Ez érthető. És hogy előfordul néha egy-egy szökés vagy verekedés, vagy hogy valamelyik meglopja a bajtársát – hát az csak annak a néhánynak a hiányos erkölcsi érzékén, jellemtelenségén múlik. Ő, Miller mindenesetre alkalmatlan a spiclisége-re. Ezzel az egész titokkócerájjal meg itt, a repülőtéren különösen torkig van.

Kinyílt a parancsnoki szoba ajtaja. Hat civil és három idegen tiszt lépett ki a szabadba. Utánuk a parancsnok szárnysegéde.

– Miller százados, fáradjon be! – kiáltotta oda felesleges hangerővel, miközben lopva elvigyorodott.

Miller sietve megigazította inggallérját, és egyenesre billentette sapkáját. „Ha megkérdezik tőlem, hogy mit beszél a legénység, azt fo-

gom mondani: A legtöbben azt remélik, hogy hamarosan Japán földjén sétálhatnak – gondolta. – Általában kitűnő a hangulat."

Negyedóra múlva, amikor kilépett a parancsnokságról, Miller századost haragos gondolatok töltötték el: „Micsoda? Engem vonnak felelősségre, ha a következő napokban valamelyik katona engedély nélkül hagyja el a körletet?! Mi vagyok én, pesztonka? És mindent, amit egyébként látok, azonnal felejtsek el! Még a legjobb, legmegbízhatóbb barátaimmal sem beszélhetek róla. Azok persze valami beképzelt majomnak tartanak majd, és ezentúl kerülni fognak – már látom."

Scott parancsnok, a szárnysegéde és a tábornok maradt utolsónak a parancsnokságon. A tábornok Miller százados távozása után, mintegy kimerülve a hosszú szónoklattól, az egyik karosszékbe hanyatlott, és szótlanul meredt maga elé. Scott és a szárnysegéde várakozóan állt az asztal előtt, amelyen a japán városokról készült felvételek voltak szétteregetve. Eltelt egy perc, majd egy másik.

A tábornok nem mozdult, nem beszélt. A falon ventilátor zümmögött.

Alatta az asztalon a felkavart levegőtől kissé megmozdultak a városképek. Scott egyik kezével lenyomta őket, a másikkal meglazította

inggallérját. Elviselhetetlen volt a trópusi hőség.

A tábornok váratlanul előrebökte mutatóujját. A hegye a légi felvételre mutatott. Rekedt hangon mondta Scottnak:

– Mielőtt Tinianba repültem, a hirosimai kép másolatát a főparancsnok asztalán láttam. Ön kívánta így?

Scott futó pillantást vetett a képekre.

– Igen, Sir. Nemcsak a hirosimai felvételt, az összes többit is.

Nyögve ereszkedett vissza a székbe a tábornok. Tekintetét a mennyezetre függesztve így szólt:

– Csaknem harminc éve már, hogy aktív katona vagyok, de még sohasem fordult elő, hogy olyan megbízatást kell teljesítenem, amiről nem tudom, mi rejlik mögötte. Úgy érzem, olyan vagyok, akár a vak, akit utazni küldtek. Talán el se hiszik, uraim, de sejtelmem sincs, hogy ki ez a hat civil, mi a nevük, és mit keresnek itt. Sőt, azt a három tisztet se láttam soha, mielőtt ide repültünk.

Scott meglepetésében az állához kapott, és nyomogatni kezdte.

– Ez meglepő, Sir. Én azt hittem, az a három tiszt az ön törzskarához tartozik.

A tábornok előrehajolt.

– Amit most mondok, azt is hihetetlennek fogja találni. Az a három tiszt sem ismerte egymást előzőleg. Mindegyikre különleges megbízatás vár. Jómagam a megbízatásom első felét már teljesítettem… a hat civilnek rendelkezésére áll a repülőtér.

– Nem merek érdeklődni a további megbízatásai felől, Sir – mondta Scott. – De ha megengedi, megtudhatnám, hogy milyen feladatok várnak még rám?

A tábornok mindkét keze fölemelkedett, majd visszahanyatlott a térdére.

– Semmivel sem tudok többet, mint ön. Várnom kell a rádiógrammra.

A szárnysegéd a torkát köszörülte.

– Elnézést kérek, hogy bátorkodom közölni, amit tudok, de közvetlenül a háború kitörése után egy anyahajón találkoztam az egyik tiszttel. Akkoriban a legtehetségesebb repülők közé számított. A neve Tibbets. Abban az időben hadnagy volt. Most már ezredes.

– No de ilyet! Az ezredes Tibbets?! – kiáltotta meglepetéssel a tábornok. – Róla már sokat hallottam. Többször írnak róla dicsérő hangon a hadijelentések. De mi az ördögnek küldték ide? Hiszen ő harci repülő. Talán a két másikkal együtt le kell ugrania Japán felett? Ennek

semmi értelme nem volna. Ahhoz csak nincs szükség ennyi titkos megbízottra? Hanem most veszem észre, hogy akarva-akaratlan, benne vagyunk a kérdezés és gondolkodás kellős közepében. Márpedig mindkettő tilos.

Felállt.

– Ezredes úr, felejtse el Tibbets nevét és azt is, hogy tudja, ki ő. Ön pedig – fordult a szárnysegédhez – ne felejtse el, kérem, a parancsot, amit az imént adtam Miller századosnak: még a legjobb, legmegbízhatóbb bajtársaival sem beszélhet bizonyos eseményekről.

•

1945. augusztus 3-án egy nehéz szállítógép érkezett Tinianra.

Az ezredparancsnok utasítására valamennyi legénységi körletben összehúzták az ablakokon az elsötétítő függönyöket. A körletparancsnokok arra is szigorú utasítást kaptak, hogy azonnal jelentsék, ha valaki megpróbál kinézni a szabadba. A szörnyű hőség miatt és mert friss levegőre is szükségük volt, az ajtókat nyitva hagyhatták, de minden kijárathoz őrt állítottak. Az őrszemek a küszöbön álltak, arccal a helyiség belseje felé fordulva.

William Sharp az egyik legénységi szobában az asztal sarkán ült és lázadozott:

– Köteles vagyok én ezt eltűrni? Miféle szolgálati szabályzatban van rá paragrafus, hogy egy katonát minden ok nélkül bezárhat a feljebbvalója?

O'Hagerty, a csoport rangidőse és a szoba parancsnoka, izgatott bajtársához fordult:

– A helyedben jobban vigyáznék a számra, még kellemetlenséged lehet belőle. Ennek a bódénak a falai vékonyak, Millernek viszont hosszú a füle. Ez a bezártság persze nekem se tetszik, de ha valami kényszerítő oka van, mégiscsak engedelmeskednem kell.

– Ha oka van… – vágta rá hevesen Sharp. – Csakhogy én nem hiszem, hogy van. Az egész cirkusz csak arra jó, hogy borsot törjenek az orrunk alá, én mondom.

George Hawkins jóindulatúan Sharp vállára tette a kezét.

– Azért még nem kell ekkora lármát csapnod, kisöreg! Hiszen nem te vagy az egyetlen, akit bezártak. És én is azt gondolom, amit Haggy, hogy biztosan van valami komoly oka, hogy ne láthassunk valamit, mert különben mindenféle rémhírek kapnának szárnyra. Ismerd el, ilyesmi már sokszor előfordult.

– Hawkynak igaza van – morogta Richardson. – Egy ostoba híresztelés sok bajt okozhat a háborúban. De én azt akarom, hogy a hábo-

rúnak minél hamarabb legyen vége, ezért nem izgatom magam, ha egy óra hosszat itt kell csücsülnöm.

Sharp lerázta magáról Hawkins karját.

– No nézd csak, egyszerre milyen derék katonák lettetek mind a hárman! Néhány napja még egészen másképp beszéltetek. De én már tudom, mi ez; ti nem úgy viselkedtek, mint ahogy gondolkodtok. Nektek csak a szátok jár, de ha arról van szó, hogy ne tűrjünk el mindent, lapultok, mint a nyúl. Csakhogy engem más fából faragtak…

Leugrott az asztalról, és az ablakhoz lépett. Még mielőtt valamelyik bajtársa megakadályozhatta volna, vagy féltenyérnyi szélességben félrehúzta az elsötétítő függönyt.

– Azonnal menj el az ablaktól, Sharpie! – parancsolt rá O'Hagerty.

Hawkins is rákiáltott:

– Nem hallod, Sharpie?! Eredj onnan!

– Gyere vissza, te hülye! – sziszegte Richardson, és O'Hagertyt megelőzve felugrott, hogy Sharpot visszarántsa az ablaktól. Sharp azonban nem tágított, bal kezével visszalökte a zömök Richardsont, és kémlelődve nézett ki az ablakon, amíg az ösztövér O'Hagerty el nem kapta és el nem vonszolta onnan. Most aztán csendesen állt, nyitott szájjal, és egyik bajtár-

sáról a másikra nézett. Azok azt várták, hogy Sharp dühében ökölvívómérkőzésre kényszeríti őket, ezért védőállásba helyezkedtek. Különös magatartásától azonban meghökkentek. Furcsán hunyorgott, orrát kinyújtott mutatóujjához dörzsölte, nem pedig fordítva, és olyan volt, mint aki nem tudja, ébren van-e vagy álmodik.

– Mi van veled? Megbolondultál?! – kérdezte O'Hagerty.

Sharp végre összeszedte magát. Az ablak irányába mutatott.

– Azok bolondultak meg ott kinn, nem én. Kiraktak valami izét a szállítógépből… olyan, mint egy hatalmas fekete koporsó. – Hirtelen meggörnyedt, a térdét csapkodta, és harsányan nevetett. – Hát ezek jól átejtettek bennünket! A nagy titok nem más, mint elkésett áprilisi tréfa. Fogadok veletek az egész zsoldomban, hogy halálra röhögik magukat, mert ilyen engedelmes tökfejek vagyunk. Megparancsolták: senki nem néz oda! – és mi engedelmeskedünk, és várunk, míg a hátunkra nem mázolják: szamár.

– Ugyan, hagyd már abba, hiszen te fantáziálsz – dörmögte O'Hagerty. De mindjárt ezután bizonytalanul az ablakra nézett. Hawkins és Richardson hasonlóképpen. O'Hagerty ekkor suttogva megszólalt:

– Ha mindjárt az őrmesteri rangomba kerül is, látnom kell, hogy mi történik odakint.

Akár valami tolvaj, úgy lopakodott az ablakhoz, és ujjnyi szélességben félrehúzta a függönyt. Néhány másodpercig fürkészve lesett kifelé, azután megfordult. Most ő is úgy nézett a bajtársaira, mint az imént Sharp.

– Na, fantáziálok? – kérdezte vigyorogva Sharp. – Vagy mégis igazat mondtam?

– Hát ezt nem értem – dünnyögte O'Hagerty. – Ezek csakugyan valami olyasféle dolgot raktak ki, mint egy óriási fekete koporsó. De biztos, hogy nem az.

Hawkins az ablakhoz lépett. Ő már alaposabban megszemlélte a szállítógép rakományát, mint Sharp és O'Hagerty. Azt is észrevette, hogy számos civil túlzottnak látszó óvatossággal, kerekes állványon tolja tovább.

Most már eleget látott Hawkins. Megfordult, és így szólt:

– Mit beszéltek itt koporsóról? Ez a micsoda inkább egy hatalmas bőgő tokjára hasonlít. Csak az stimmel, hogy fekete.

– Akkor is igazam van – erősködött Sharp. – A bolondját járatják velünk. Vagy meg akarnak lepni bennünket. Talán már tudják, hogy nemsokára béke lesz, és meg akarják ünnepelni. – A homlokára csapott. – Most már azt is tudom,

mi van abban a kasztniban! Petárdák! Értitek? Rakéták meg ilyesmi, na? Mit szóltok, milyen ravasz kis fejecském van?

Hawkins töprengve lehajtotta a fejét, és így szólt:

– Békeünnep… tűzijátékkal… hát az gyönyörű volna… Csakhogy én nem hiszem. Valami rossz előérzetem van. Olyan ijesztő volt ez a fekete szekrény, mintha maga a halál rejtőzne benne; borsódzik tőle a hátam.

Sharp olyan képet vágott, mint aki egy marék kinint nyelt.

– Elhallgass, te vészmadár! Hagyd már abba ezt a hideglelős beszédet!

Kivett a zsebéből egy pakli kártyát. Miközben bámulatos ügyesen keverte a lapokat, odakiáltott a bajtársainak vidáman, harsány hangon, mint egy mutatványosbódé tulajdonosa:

– Fiúk, ne hagyjátok, hogy Hawkins, ez a tragédiaköltő elrontsa a kedveteket! Játsszunk inkább egy csinos kis partit. Beteszek két dollárt. A mi drága öreg US-Armynk két gyönyörű, ropogós bónját. Ki tart velem, fiúk? Két dollár a bank! Két dollár!

•

1945. augusztus 3-án délelőtt tíz óra tájban Sigeo Szaszaki elhatározta, hogy húgával, Szadakóval együtt elmegy a hirosimai pályaud-

varra. Megint egyszer meg akarta mutatni a kislánynak a gőzmozdonyokat, amelyek olyan izgalmasan füstölnek, és olyan dühösen fújtatnak, akár a sárkány. Kilenctől tízig a Hidzsijama-parkban kószáltak. Sigeo azonban hamarosan megelégelte, hogy a csaknem néptelen parkban a tavakat kerülgessék, az ívelt formájú kis hidakról a vízbe köpjenek, vagy megbámulják azt a végelgyengülésben szenvedő öreg szarvast, amely egy falka szelíd őz és szarvas utolsó tagjaként bóbiskolt az egyik fa árnyékában. Sigeo Szadakónak köszönhette azt az ötletet, hogy menjenek ki a pályaudvarra. A kislány sziszegett, fújtatott, fel akarta ébreszteni az öreg szarvast – ezek a hangok idézték Sigeo emlékezetébe az induló gőzmozdony pöfögését. A kisfiú örült, hogy végre olyan célpontra bukkant, amely több látnivalót ígér, mint ez az unalmas park. Hangulata szempillantás alatt megváltozott. Csak azt nem értette, hogyhogy nem előbb jutott eszébe ez a nagyszerű gondolat. Amióta az eszét tudja, mindig mágnesként vonzotta a koji és a hirosimai pályaudvar. Hiszen annyi ott a látnivaló: az érkező és induló vonatok, a serényen ki- és beigyekvő utasok, a kalauzok, a koromfekete fűtők és mozdonyvezetők, a színes jelzőlámpák, árusok és a hordárok.

Most, hogy a Hidzsijama-parkhoz közelebb levő hirosimai pályaudvar felé igyekezett, egy-

re türelmetlenebbül kívánta, hogy minél előbb célhoz érjen. Olyan sebes iramban vonszolta magával Szadakót, hogy a kislány többször meg is botlott. Sokkal rövidebb volt a lába, mint a bátyjának, no meg a geta, a magas sarkú fasaru is akadályozta a gyors járásban. Bár csak nagy keservesen tudott lépést tartani Sigeóval, engedelmesen tűrte, hogy a fiú maga után húzza. Bizonyára nem követné ilyen készségesen, ha Sigeo nem játszaná azt, hogy ő a gőzmozdony. Ez a játék nagyon tetszett Szadakónak, és a figyelmét is elterelte. Nagyot nevetett, valahányszor Sigeo pöfögő hangot hallatott, és közben ütemesen dobbantott a lábával, bal kezét meg úgy mozgatta, mint valami dugattyút. Ha közben túlságosan kifulladt, a pályaudvaron látható csodákról mesélt a kislánynak. Szadako ilyenkor kerekre tágult szemmel, ámulva nézte a bátyját, míg újra meg nem botlott, aztán nagyot nevetett, mikor a fiú a magasba rántotta. Csak akkor berzenkedett az ellen, hogy Sigeo még gyorsabb tipegésre kényszerítse, amikor már az Otha folyó egyik ága felett ívelő hídon mentek keresztül, és a pályaudvar ott volt a szemük előtt. Sigeo ugyanis a célpont láttára gyorsítani akarta az iramot. Szadako azonban már kimerült volt. Az utolsó száz méteren már vitetni akarta magát. Sigeo kénytelen volt a hátára venni a kislányt. Hanem most kétszeres terhet is boldogan cipelt

volna, olyan szokatlan látvány tárult a szeme elé. Száz meg száz gyerek csoportokban elrendezve állt az állomás épülete előtt. És ezek a fiúk meg lányok mind vidáman kiáltoztak, és apró, színes papírzászlókat lengettek.

Ezeket a gyerekeket a városi hatóság küldte vidékre. Féltek, hogy Hirosimát is légitámadás éri, és biztonságba akarták helyezni a gyerekeket. Japánnak már szinte minden más nagyvárosát elárasztották a bombák. Sigeót és Szadakót is elvitték volna falura, de anyjuk nem egyezett bele. „Az uram katona. Nem tehetek semmi olyant, ami esetleg ellenére volna. Csak ha ő akarja, akkor engedhetem el a gyerekeket. Nem lehetne megkérdezni az uramat?”

A Szaszaki nevezetű katonát nem lehetett megkérdezni. Valahol Japánban tartózkodott, talán valamelyik katonai táborban, vagy bevetették partvédelemre. Hogy hol – az szigorú titok volt, mint minden egyéb, ami a háború javát szolgálta. Néhány hónappal azelőtt Jaszuko asszony még írhatott volna az urának. Akkoriban még egy bizonyos számjel volt a címe. Egy idő óta azonban a közkatonáknak nem kézbesítettek tábori postát. Fontosabb feladatokat kellett most teljesíteniük a hadi postahivataloknak.

Sigeo szörnyen megirigyelte a kis zászlókat az utazásra készülő gyerekektől. Megállt az

egyik csoport előtt, és megszólított egy szemüveges fiút:

– Kitől lehet kapni ilyen zászlót?

A fiú gőgösen végigmérte Sigeót.

– Ilyet nem mindenki kaphat. Csak akit kiválasztanak – mint engem. Vidékre utazom egy földbirtokoshoz. Csuda jó dolgom lesz ott. Egész nap ehetek.

– Akkor már nincs szükséged a zászlóra. Add nekem – kérlelte Sigeo.

A fiú gúnyosan elbiggyesztette a száját. De bizony szükségem van rá, hogy integethessek neked, mikor a vonat elindul, te meg itt lent állsz a peronon.

Hátat fordított Sigeónak, és így szólt a szomszédjához:

– Senki nem adhatja a zászlóját ennek a koldusnak. Hencegni akar a barátai előtt, hogy őt is elküldik vidékre.

Egy pufók legényke még ugratta is Sigeót, pedig kisebb volt nála:

– Szaladj a vonat után a kis testvéreddel együtt. Ha egy óráig kibírod, neked adom a zászlómat.

A körülötte állók nevettek. Sigeo megszégyenülten hajtotta le a fejét. Elmenni nem mert onnan, mert félt, hogy a gúnyolódók a többiek

figyelmét is felhívják rá, és akkor se vége, se hossza a nevetésnek. Nemcsak a zászló miatt irigyelte ezeket a szerencsés gyerekeket, hanem azért is, hogy vonaton utazhatnak. Sigeo még sosem utazott vonaton. Csak néha álmodott róla. Ezek a gyerekek nemsokára mind átélik az ő álmait: ez a pufók kisfiú, az a lány, aki forog és ugrál türelmetlenségében, az a kisebb, aki előtte áll, és vadul lengeti a zászlóját, vagy mellette az a nagyobb, sovány, szemüveges fiú, aki olyan várakozóan tekint a többiek feje fölött a főbejárat felé. Az első csoport már indult is befelé. Vidám kiáltozásuk hallatára a jóval hátrább állók ujjongva, egymás hegyén-hátán nyomultak előre. A sorok rendje felbomlott. Hullámzó testek tömege torlódott össze a bejárat előtt. A gyerekeket kísérő fiatal tanítónők megpróbáltak rendet teremteni. Rákiáltottak a legnyugtalanabb rendbontókra, visszataszigálták őket, és rájuk parancsoltak, hogy álljanak ismét sorba. Az egyik tanítónő végigfutott a sorok mellett. Megpillantotta Sigeót, amint Szadakóval a hátán az egyik csoporttól félrehúzódva állt, és azt hitte, kiszorították a sorból. Nem kérdezett semmit, betuszkolta a sorba, és ráparancsolt a többiekre:

– Adjatok helyet neki! Cipelnie kell a kis testvérét. Nehogy újra kilökjétek a sorból!

És már futott is tovább.

Ott állt hát Sigeo ellenségei között, és hallotta a kiáltásukat:

– Nem is tartozik hozzánk! Csaló! Nincs is tábla a nyakában! Tessék elküldeni!

A sovány, szemüveges fiú kiugrott a sorból, és a tanítónő után kiáltott:

– Nővérem! Ez a fiú nem hozzánk tartozik! Nincs tábla a nyakában!

Most vette csak észre Sigeo, hogy mindegyik gyerek nyakában egy-egy zsinórra erősített táblácska függ, arra van írva az ismertetőjel. Az előbb, amikor a tanítónő olyan váratlanul bekényszerítette a sorba, önként vissza akart lépni. De most ezek a kaján megjegyzések konokságra ingerelték. Nem akart már kitaszított lenni. Jó, nincs ismertetőtábla a nyakában, de mi köze ehhez a többieknek? Hiszen ő éppen annyira szeretné, mint a többiek, hogy vonaton utazhasson, és végre egyszer igazán jóllakhasson. Nincs joguk, hogy kitaszítsák maguk közül. Odakiáltotta hát a körülötte állóknak:

– Mért nem akarjátok, hogy én is veletek utazhassak?! A vonatban biztosan van elég hely.

A szemüveges megragadta Sigeót, és megpróbálta kilökni a sorból. Közben újra elkiáltotta magát:

– Nővérem! Küldjétek el ezt a gyereket! Csalni akar!

Sigeo dühösen rúgott támadója felé. Két rúgás talált, mire a szemüveges ütni kezdte a fejét. A csoportból mások is csatlakoztak hozzá. Szadako sírásra fakadt. A tanítónő lélekszakadva futott vissza. Elrántotta a szemüvegest Sigeótól, és haragosan ráförmedt:

– Te undok kötekedő, ha nem maradsz nyugton, odaviszlek az igazgatónőhöz, akkor aztán nem jöhetsz velünk!

– Én nem csináltam semmit. Ez a fiú… – siránkozott a szemüveges.

– Maradj csendben! – kiáltott rá a tanítónő. – Te kezdted a kötekedést. Ha nem hagyod nyugton ezt a kisfiút, hazaküldelek. – Ekkor sípszó hangzott fel a főbejárat felől. A tanítónő tudta, ez neki szól, azt jelenti, hogy indítsa el a csoportokat. Tapsolt, és kiadta a parancsot: – Előre, indulj! Senki nem tolakszik… Mit mondtam? Ne tolakodjatok! – Előreszaladt, és lekent egy nyaklevest az egyik engedetlen fiúnak.

Sigeo masírozott szépen befelé, mintha csak a csoporthoz tartozott volna. Senki sem merte már zaklatni. Csak a szemüveges fenyegette meg titokban az öklével. Sigeo grimasszal felelt rá, de utána mindjárt fontosabb dolgok kötöt-

ték le a gondolatait. Mi lesz, ha elutazik Szadakóval? Szabad ilyet csinálnia? A mama aggódni fog. Nem tudja, hova lettek a gyerekei. Azt fogja hinni, hogy valami szerencsétlenség történt velük. Hogy is jutott eszébe, hogy elmenjen ezekkel a gyerekekkel? Butaság volt. Azonnal ki kell lépnie a sorból és lemaradni.

Sigeo masírozott tovább. Minden lépésnél meg akarta valósítani elhatározását. De a lábai nem akarták. Lenézett a lábára, és nem értette a dolgot. „Álljatok meg – gondolta –, nem mehettek tovább, előbb meg kell kérdeznem a mamát, hogy elutazhatok-e Szadakóval. De jó is volna, ha megengedné! Majd szépen megkérem, akkor megengedi. De most álljatok meg, halljátok! Majd este megkérdezem a mamát."

„Akkor már messze jár a vonat. Nem vár meg bennünket" – gondolta tovább.

De Sigeo lábai nem álltak meg. Már a pályaudvar kőpadlózatán lépkedtek. Végigügettek az előcsarnokon, a gondolatok nem akadályozták meg őket. „Ha most nem álltok meg, be kell szállnom Szadakóval a vonatba. Miért nem szól semmit Szadako? Csak ül a hátamon, és hallgat. Biztosan örülne, ha elutaznánk, különben sírna. A mama biztosan sírni fog. Halljátok, álljatok meg!"

Most csakugyan megálltak Sigeo lábai. Az előttük haladó sarka tartotta fel őket. Az is

megállt. Valamennyi gyerek a fekete egyenruhás vezetőnő felé nézett. Az egyik vasúti kocsi nyitott ajtaja előtt állt. Mellette egy tanítónő ült egy kisasztalnál. Egy listán kipipálta minden gyerek nevét, akit a vezetőnő szólított. A neveket a nyakukban lógó kis tábláról olvasta le.

Sigeo már nem nézett le a lábára. A fekete egyenruhás nő kötötte le érdeklődését. Olyan szigorú volt az arca, és olyan akkurátusan ellenőrzött minden egyes táblácskát, hogy Sigeónak rossz előérzete támadt. Rádöbbent, hogy hamarosan leleplezik mint csalót, és elkergetik innen. Lehet, hogy előbb meg is verik. Igyekeznie kell, hogy idejében és észrevétlenül eltűnjék. Szeme sarkából jobbra sandított. Úgy látta, arrafelé elmenekülhet. Utasok álltak mindenfelé poggyászaikkal. A vidékre induló gyerekek hozzátartozói várakoztak, hogy elbúcsúzhassanak tőlük. Parasztasszonyok kuporogtak batyukon és kosarakon. Katonatisztek sétáltak fel és alá. Vasutasok jártak ide-oda sietős léptekkel.

Sigeo most balra sandított. Szomszédai kíváncsian nyújtogatták a nyakukat. Látni akarták, mi történik elöl. Sigeo megkockáztatott egy kis oldallépést. Rá se hederített senki. Újabb két lépés következett, Sigeo úgy tett, mintha ő is kíváncsiságból mocorogna. Már éppen el akart

távolodni a csoporttól, mikor a szemüveges fiú hirtelen megragadta a karját.

– Félsz, mi? – sziszegte. – Most el akarsz iszkolni, mert mindjárt kiderül, hogy nem tartozol hozzánk. De én nem engedlek ám el.

– Mit beszélsz? – kérdezte színlelt csodálkozással Sigeo. – Hogy én el akarok menni? Örülök, hogy elutazhatunk.

– Na ne mondd, örülsz? – gúnyolódott a másik. – Mért lépsz ki olyan messzire a sorból, ha annyira szeretnél velünk maradni?

– Mert… hát mert a kis testvéremnek még ki kell menni, mielőtt beszállunk. Igaz, Szadako? A kislány nem felelt. Sigeo megrázta magát, hogy Szadakót szólásra bírja. De az csak szorosabbra fonta a karját a nyaka körül.

– Szadako, mondd már meg, hogy ki kell menned! – sürgette Sigeo. A kislány meg se mukkant.

– Hogy hazudsz! – mondta vigyorogva a szemüveges. – Nem is kell kimenni a testvérednek.

– Igenis hogy kell – ellenkezett Sigeo. – Mindjárt sírni fog, figyelj csak!

Titokban belecsípett Szadako popsijába; nem volt nehéz, hiszen a kislány a hátán összekul-

csolt kezén ült. Szadako előbb feljajdult, aztán sírva fakadt.

– Na tessék, már sír is! – mondta Sigeo jól megjátszott rémülettel. – Most aztán futhatok, különben baj lesz. – Kitépte magát a fiú szorításából, és futott visszafelé. Amikor már a várakozó gyerekek utolsó sorát is elhagyta, és bízvást hihette, hogy a csoportból senki nem figyeli, megállt, és Szadakót letette a földre. A kislány még most is sírt, és a kezét furcsa módon az arcára szorította, nem pedig oda, ahol a bátyja belecsípett.

– Hozok neked egy szép zászlót, ha csöndben maradsz. Egy csodaszép zászlót – vigasztalta Sigeo, de Szadako csak nem nyugodott meg.

Egy jól táplált parasztasszony megállt előttük, és résztvevően nézte őket. Hátára egy csecsemő volt kötve, bal kézről egy olyasféle korú kislány kezét fogta, mint Szadako, jobb kezében kosár.

– Miért sír ez a kislány? – kérdezte. – A foga fáj?

– Éhes – felelte udvarias meghajlás után Sigeo.

Az asszony letette kosarát, és lehajolt Szadakóhoz.

– Úgy, úgy, hát éhes ez az aranyos kis méhecske. Pedig milyen szép gömbölyű a pofiká-

ja. Biztosan tele van a szája mézeskaláccsal, és nem akarja lenyelni. Mutasd csak, méhecske, mi van a szádban? Na nyisd ki, mutasd! – Belenyúlt a kosarába, ode se nézett közben, és valamit darabokra tördelt benne.

Ez a kedves, anyáskodó beszéd arra indította Szadakót, hogy kitátsa a száját. Az asszony tüstént beletömött egy darab süteményt.

– Na, méhecske, hogy ízlik? Ez már csúszik, igaz-e? Nesze, adok még többet is. És a bátyád is kap belőle. – Két szeletet Szadako kezébe nyomott, hármat meg Sigeónak adott. A kisfiú mozdulatlanul állt, olyan csodálkozva bámulta a drága ajándékot, mintha varázslat történt volna. Mikor végül felpillantott, és meg akarta köszönni, a nagylelkű adakozó már a sínek mellett haladt. Igaz, háttal volt feléjük, de Sigeo azért meghajolt háromszor, igen mélyen.

Hosszú idő óta ez volt a legboldogabb napja.

•

Ugyanebben az időben a Mitszubisi hajógyár műhelycsarnokában a 389-es számú munkásnő minden erejével küzdött a szédülés ellen. Az volt a feladata, hogy a mintegy öt kilogramm súlyú, méternyi hosszúságú acélpántokba egymástól egyenletes távolságra húsz-húsz szegecslyukat fúrjon. Az acélpántokat szomszédnője, a 388-as munkásnő csúsztatta a keze alá.

Egy vágógépen dolgozott, de az is az ő feladata volt, hogy megfelelő anyagról gondoskodjék.

A 389-est abban a pillanatban fogta el a szédülés, amikor az emelőkart lenyomta, hogy a tizenhetedik szegecslyukat beleüsse az acélpántba. Hirtelen úgy érezte, kicsúszik lába alól a föld, ugyanakkor minden elsötétedett körülötte. Jobb kezével görcsösen az emelőkarba kapaszkodott. Lába elgyengült. Megtántorodott. Még tudatában volt annak, hogy nem szabad összeesnie a gépsorok között húzódó, alig két lépés széles közben. Akár előre-, akár hátrazuhan, mindenképpen bevágja magát az éles peremű gépekbe. Ellenállása megbénult. Keze még az emelőkart szorította, amikor összeesett.

Amikor a 388-as továbbítani akarta szomszédjának az új munkadarabot, észrevette, hogy üres a helye. Azután megpillantotta, hogy ott fekszik a földön, és gyorsan körülnézett, nincs-e a közelben a művezető. Ha az észrevesz valamit, nagy baj lesz. Ha – bármiféle okból – fennakadás áll be a futószalagon, büntetésből csökkentik az illető bérét, és megvonják a pótfejadagját. Súlyos esetekben vádat emelnek ellene szabotázsért. Hiszen ez a gyár elsőrendű hadifontosságú üzem.

A művezető éppen a csarnok hátsó részében ellenőrzött egy munkafolyamatot. Nem vehette észre, ami a lyukasztógépnél történt. A 388-as

gyorsan lehajolt. Kissé félrehúzta társnőjét, és maga ütötte a három hiányzó lyukat az acélpántba. Azután a pántot a 390-es gépéhez csúsztatta. Az ő feladata az volt, hogy vörös fedőfestékkel mázolja be az acélpántokat. Ez a munkásnő vagy nem látta, ami mellette történt, vagy – és ez a valószínűbb – nem akarta meglátni. Mindenesetre ráhagyta a 388-asra, hogy társnőjüket a földről felsegítse. A 389-es összeszedte magát, és fejének egyetlen mozdulatával köszönte meg a segítséget. A 388-asnak úgysem volt rá ideje, hogy valami hosszú hálálkodást végighallgasson. Csaknem fél percet vesztegetett el, most gyorsítania kellett az iramot, hogy le ne maradjon.

„Ez nem fordulhat többször elő – gondolta a 389-es –, nem vagyok beteg, csak nem reggeliztem, mert láttam, milyen éhesek a gyerekek. De ha mindent nekik adok, és üres gyomorral jövök dolgozni, persze hogy elgyengülök. Este majd megfőzöm azt a száraztésztát, amit vastartaléknak tettem félre. A múlt hónapról maradt egy kis olajam, azt is ráteszem. Egyszer csak megengedhetem magamnak ezt a könnyelműséget. Végtére újra megpróbálhatnék valamit becserélni élelemre. A szép esküvői kimonóm nehéz selyembrokátból készült. Megmutathatnám éjszaka a koji pályaudvaron valamelyik parasztasszonynak, biztosan egy csomó ennivalót adna érte.”

A 389-es elfojtott egy mély sóhajtást. Az a kimonó csodálatosan szép, és az utolsó darabja mindazoknak az értékeknek, amelyeket odahaza egy ládában őrzött. A többit már becserélte: a kézi faragású elefántcsont hajtűket, a jade karkötőt, a gyapjú téli alsóneműt, a két szép festett, lakkozott dobozkát és a három, színes selyemből szőtt sálat. Ha az elmúlt év során nem válik meg ezektől a kincsektől, a két gyerek most még soványabb lenne.

De mi lesz, ha már a kimonóért szerzett élelem is elfogy? Addigra talán véget ér a háború? És ha úgy lenne is, árulnak-e mindjárt több élelmiszert? Aligha. Az urát viszont biztosan hazaengedik a katonaságtól. Mindjárt kinyithatja újra a borbélyműhelyét. Az emberek jönnek nyiratkozni, borotválkozni, és megint lesz pénz a háznál. Mint régebben, a háború előtt. De jó is lesz akkor az élet! Megint háziasszony lehet, törődhet végre a gyerekekkel. Elmehet bevásárolni. No persze nem mindent, amit csak szeretne, a borbélysággal nem lehet meggazdagodni. De azért krajcároskodni sem kell. Ma már olyan, mint egy szép álom, hogy újra lehet majd gyümölcsöt venni, zöldségfélét, halat, olajat, rizst… amennyi csak kell.

Gondolatai elragadták, már látta magát a piacon, körülötte hegyekben halmozódtak a jobbnál jobb ennivalók. Néhány másodpercig meg-

feledkezett az emelőkarról, amelynek a hatodik lyukat kellett volna az acélpántba beütnie. Amikor eszébe jutott, ijedtében összerezzent. Haragosan nyomta le az emeltyűt. Gyűlölte ezt a gépet, mert arra kényszerítette, hogy maga is olyan legyen, mint valami gép. Kimondhatatlanul várta már azt a napot, amikor nem a 389-es szám lesz már, hanem megint Jaszuko Szaszakiné lehet, Sigeo és Szadako anyja. Ez lesz a legboldogabb napja életének.

•

Kendzsi Nisioka, az egykori csónakkészítő két apró halat fogott. Órák hosszat üldögélt hasztalan megszokott helyén, a folyóparton. Már éppen elhatározta, hogy hazamegy, amikor rámosolygott a szerencse kétszer is egymás után. No persze nem volt ez valami gazdag fogás. A két kis hal alig volt nagyobb egy-egy szardíniánál. Az öreg így is örült, hogy nem volt teljesen eredménytelen a halászata. Büszkén vitte spárgára kötözött zsákmányát a városon keresztül. Az emberek irigy tekintete láttán valahogy megnőtt és súlyosabb lett az öreg szemében a két halacska. Köcsög formájú szalmakalapját – mert anélkül ki se lépett a házból – mélyen hátratolta a homlokából, s úgy érezte, ettől amolyan vállalkozó szellemű embernek látszik. A hosszú bambuszvesszőt, amire rá volt tekerve a horgászzsinór, a közepénél fogta, úgyhogy a két vége minden lépésnél elegánsan

billegett. Amikor aztán befordult abba a kis utcába, amelyben a háza volt, azt kívánta, bár minél több szomszédja látná. Tekintete előreszaladt az úton, fürkészve nézett minden ajtót, minden ablakot. De csupán egy ajtó volt nyitva, öreg szomszédasszonya, özvegy Kumakicsiné házának ajtaja. Az öreg azt remélte, hogy több szomszédját is elkápráztathatja zsákmányával, de most elégedett volt azzal is, hogy legalább Kumakicsinéval találkozni fog.

Hiszen az úgyis elmeséli majd mindenkinek, hogy Nisiokára rámosolygott a halászszerencse.

Kendzsi megállt az öregasszony házának parányi kertjét szegélyező bambuszkerítés előtt. Be is kiálthatott volna mindjárt a nyitott ajtón, de el akarta nyújtani a meglepetés okozta gyönyörűség érzését. A nyitott ajtó láttán ugyanis azt sejtette, hogy az özvegy nyomban megjelenik. Tudta, hogy napjai nagy részét a kis kertben tölti. Onnan szokott mindent megfigyelni, ami az utcájukban történik. Kumakicsinénak már az is jelentős esemény volt, ha egy macska egyik háztetőről a másikra ugrott. Mert ha fehér macska volt, azt jelentette, hogy a szerencse elköltözik eddigi helyéről. A fekete macska viszont szerencsétlenséget hoz. Ha valamelyik házban fölsírt egy kisgyerek, és ugyanakkor

darucsapat röpült el a ház felett – ennek különösen nagy jelentősége volt.

Mert ebben az esetben a gyereket egész élete során jó szellemek oltalmazzák.

Kendzsi csalódott. Már néhány perce várt, a szomszédasszony azonban nem mutatkozott. El nem mehetett, hiszen nyitva az ajtó. Kendzsi áthajolt a kerítés fölött, és belesett a házba. Egy eltolható papírfalon ide-oda mozgó árnyat látott. Egy térdeplő asszony árnyéka volt. A mozdulatokból arra következtetett, hogy az asszony teafőzéssel lehet elfoglalva. Méghozzá azon a szinte ünnepélyes módon készíti a teát, amit ezekben a cudar időkben már csak ritkán látni: térdel a tűzhely előtt, fújja a parazsat, aztán a sarkára ereszkedik, és várja, hogy a víz felforrjon az üstben.

A megfigyelő így morfondírozott magában:

„Teát főz… Honnan szerezte a teát, mikor az is annyira megdrágult? Ajándékba kapta talán?… De jó lenne, ha megkínálna egy csésze teával… Csakhogy nem mehetek be, ha nem hív meg… az nem illik… Ha viszont megvárom, míg megissza, nekem már nem marad semmi. Beszólok hát, és udvariasan bocsánatot kérek a zavarásért.”

– Kumakicsi-szan! Itthon van, tiszteletreméltó asszonyság?

A papírfalon ismét megmozdult az árnyék. Határozatlanul, mint aki nem tudja eldönteni, felálljon-e vagy sem.

– Kumakicsi-szan! Mutatnék magának valamit! – kiáltotta másodszor is Kendzsi úr. És már el is vigyorodott; ravasz ötletével sikerült felkeltenie Kumakicsiné kíváncsiságát. A térdeplő árnyék nagy keservesen felemelkedett. A papírfalat visszatolta, aztán kilépett az öregasszony.

A vén kópé olyan udvariasan hajolt meg, mint egy udvari tisztviselő a császár lánya előtt.

– Bocsássa meg nekem, méltatlan szomszédjának, ha netán munkájában megzavartam, de tudja, arra gondoltam: ugyan ki lesz az első, akinek el kell mondanom, micsoda szerencse ért; ki az, aki örülni fog neki? Természetesen csakis Kumakicsi-szan, az én egyetlen igaz barátnőm. Nézze! Két halat fogtam! Ez a jutalma annak, hogy órák hosszat várok türelmesen.

Szemügyre vette zsákmányát, amelyet egyik kezével magasra emelt, és folytatta önmaga dicséretét:

– Hát bizony, én már csak ilyen vagyok. Egész álló nap ott ülök a folyónál, és szenvedek a legyektől. Egy hal lerántja a horogról a csalétket. Aztán egy másik, egy harmadik. És

mit teszek én? Nem káromkodom, hanem új csalétket tűzök a horogra, és várok. Van időm, és van türelmem.

Kumakicsiné, amint szomszédját megpillantotta, egy kendővel megtörülte az arcát. Azután felbecsülte a szemével a két halacskát, és közben kissé kidugta a nyelvét. Most ő is meghajolt, mélyebben, mint máskor.

– Ne beszéljen nekem türelemről, Nisiokaszan. A türelem egymagában nem elég, hogy az ember halat fogjon, mikor olyan kevés a hal a folyóban. A sok horgász már kiokosította őket. Megtanulták, hogyan lehet megzabálni a csalétket anélkül, hogy bekapnák a horgot. Manapság csak a legeslegügyesebb ember tud halat fogni. Úgy bizony, csakis a legeslegjobb halász.

Kendzsi kétszer egymás után meghajolt.

– Megszégyenít, tiszteletreméltó szomszédasszony. Nem érdemlem én meg a dicséretét. Komolyan mondom, nem vagyok én már olyan ügyes, mint azelőtt, amikor még a magam csónakján kievezhettem a nyílt tengerre. A haditengerészet elvette a csónakomat. Belőlem meg beteg öregembert csinált a háború. Reszket a kezem, fáj a lábam, hiányzik a jó ennivaló, ami régen volt, no meg a tea.

Szenvedő képpel nézett fel az égre, és folytatta a siránkozást:

– Ej, hogy mennyire hiányzik nekem a tea! A legkedvesebb italom volt. No, nem mondom, hogy a legeslegkedvesebb, mert egy pohárka rizspálinkáért egy évet adnék az életemből. De a teát, azt nagyon szeretem. A tea megfiatalít. Ó, hogy szeretnék egyszer megint egy jó teát inni!

A szomszédasszony eközben többször a szeméhez szorította a kendőjét, úgyhogy Kendzsi már azt hitte, sikerült könnyekig meghatnia. Most azonban megszólalt, csöppet sem sírós hangon:

– Ó, micsoda megvetésre méltó teremtés vagyok én! Hagyom, hogy a legjobb szomszédom itt álljon a házam előtt, és meg se kérem, hogy lépjen be, és legyen a vendégem.

Kendzsit annyira fellelkesítette a remény, hogy az öregasszony mégis megkínálja teával, hogy lemondott az ilyen esetben szokásos udvarias fordulatokról. Buzgón engedelmeskedett a felszólításnak. Abban a helyiségben, ahova belépett, nem érződött a tea illata. A teáskannát ugyan megpillantotta az agyagpadlón levő tűzhelyen, és látta, hogy forr benne a víz, hanem ahogy tovább szimatolt, úgy érezte, hogy inkább valamiféle füvek csípős szaga az, amit érez.

– Látom, jó a szimata, Nisioka-szan – szólalt meg Kumakicsiné. – Már tudja, mi fő az üstben, igaz-e?

Kendzsi ismét szaglászni kezdett. Látszott, hogy nem tudja, olyan ostoba képet vágott.

– Bizony, bizony, a régi szembajom. Most már nyáron is érzem – sóhajtott fel az öregasszony. – Tudja, annyira ég a szemem, hogy aludni sem tudok tőle. Hanem ez a gyógytea, ez használ. Beledobok egy maréknyit az üstbe, aztán fölé hajolok. A gőze meggyógyítja a szememet. Utána napokig nem is fáj.

Kendzsi megvetően nézett az üst irányába. A legszívesebben felborította volna egy jól irányzott rúgással. Ekkor azonban a szomszédasszony a madzag felé kapott, amire a halak voltak felakasztva.

– Jaj de gyönyörűek! – kiáltott fel elragadtatva. – Az ilyen pompás példányokat halálos vétek volna a szokásos módon megsütni. Ezt az én receptem szerint apróra vágott hagymával kell megpirítani. Adja csak ide, Nisioka-szan! Majd én elkészítem magának a halacskákat. És ha olyan kedves, hogy velem együtt akarja elfogyasztani, nem utasítom vissza a meghívását. Foglaljon csak helyet, tiszteletreméltó szomszédom, helyezze magát kényelembe, én majd kiszolgálom.

Az öreg csak bámult elképedve. Jól rászedte az öregasszony. Nincs is igazi teája, csak az ő pompás halacskáját akarja megenni! Lekuporodott a földre, és kétségbeesetten meredt az izzó parázsra. Mialatt a két halacska sercegve sült a serpenyőben, egy szót sem szólt. Hanem aztán hirtelen szimatolni kezdett. Csodálatos illat csiklandozta meg az orrát. Nem a hagymás, fűszeres sült hal szagát érezte, hanem valami olyan illatot, ami egyenest a mennyből szállhatott alá. Mert ezekben a cudar időkben talán csak az istenek ittak valódi jó rizspálinkát.

Csakhogy nem istennő volt, aki ebben a pillanatban odanyújtott neki egy kis csupor pompásan illatozó rizspálinkát, hanem Kumakicsiné. Hamiskásan mosolygott, amikor megszólalt:

– Mióta az uram meghalt, eldugtam magam elől a pálinkásüveget. Csak nagy ünnepeken engedélyeztem magamnak egy-egy kortyocskát. A mai nap ünnep számomra. Szomszéd uram meghívott ebédre, méghozzá sült halra. Igyék, Nisioka-szan! Hadd töltsek még egyszer.

– Nem érdemlem én ezt meg – dünnyögte megindultan az öreg. – Kegyed túl jó hozzám, Kumakicsi-szan. Megfosztja magát ettől a drága kincstől.

Szemét lehunyta, úgy mozgatta ide-oda az orra előtt a kis csuprot. Szinte szédült gyönyörűségében, elkábította a ritkaságszámba menő nedű illata. Lassan, élvezettel szürcsölgette. Úgy érezte az öreg, hogy életének legcsodálatosabb perce ez.

•

1945. augusztus 5-én reggel hét órakor egy kétmotoros katonai gép és három vadászrepülőgép szállt le a tiniani repülőtéren. A három vadászgép a kétmotorost kísérte. Ez utóbbiból az US-légierők csendes-óceáni térségének főparancsnoka, Spaatz tábornok szállt ki tisztikarával és egy Groves nevezetű tábornokkal, akit különleges megbízatással Los Alamosból rendeltek Tinianra.

A légi támaszpont parancsnoka, Ralph Scott, csak reggel öt órakor kapta meg a rádiójelentést, amelyben a főparancsnok közeli érkezéséről értesítették. Scott ugyan sejtette már az elmúlt napok különös eseményeiből, hogy lesz még része néhány meglepetésben, az egyesült légi haderők rangidős tábornokának látogatására azonban nem számított. Azzal mindjárt tisztában volt, hogy a főparancsnok nem azért jön Tinianra, hogy a repülőteret ellenőrizze. Látogatása feltétlenül összefügg a hat civil megbízatásával és azzal a titokzatos szállítmánnyal, amit negyvennyolc órával ezelőtt a

hat civil az egyik hangárban elhelyezett. Ők maguk is bezárkóztak a hangárba. Senki sem léphetett be, még a műszaki törzskar tábornoka sem, aki velük együtt érkezett ide. A hangár őrizetére fél század katonát kértek.

Scott parancsnok ejtőernyős vadászdíszszázadot sorakoztatott fel Spaatz tábornok fogadására. Ott álltak a katonák, akárcsak ő maga, feszes, katonás tartásban. A különbség csak annyi volt, hogy az ejtőernyősök tekintete egyenesen előremeredt, a parancsnok viszont fejét jobbra fordítva, a két érkező tábornok felé nézett. Káprázott a szeme a napfényben, nem ismerte fel mindjárt, melyikük a főparancsnok. Egyébként is mindkét úr fekete napszemüveget viselt. És mindkettő teli volt aggatva kitüntetésekkel. Amint közelebb kerültek, egyikük kissé hátramaradt. Tehát csak a másik lehet a főparancsnok. Scott sapkájához kapta jobb kezét, és elharsogta jelentését. A főparancsnok néhány percig olyan éles tekintettel mustrálgatta Scottot, mintha a gondolatait akarná kifürkészni. Azután lagymatagon megköszönte a jelentést, és feltűnő sietséggel végigment a díszszázad előtt. A másik tábornok baráti mozdulattal intett Scottnak menet közben. Kissé görnyedt tartása meg ahogy kezét hátul a csípőjén összefonta és az a mód, ahogyan odabólintott a katonáknak, elárulta, hogy csak nemrégiben cse-

rélhette fel civil ruháját a tábornoki uniformissal.

Amikor az ejtőernyősök sorának közepéhez ért, hirtelen sarkon fordult, és indult visszafelé. Megállt Scott előtt, és tekintetét a parancsnok kitüntetéseire szegezve azt kérdezte:

–Volt néhány álmatlan éjszakája, ugye, parancsnok? – Nem várt válaszra, azonnal folytatta: – Tudniillik nekem is volt. Hetek óta már csak órákat alszom. 1943 óta százötvenezer ember dolgozik a Manhattan-terven. Tudta ezt?

–Nem, Sir.

A tábornok hátrált egy lépést. Napszemüvegének két sötét üvege olyan volt, mint két természetellenesen nagy, csodálkozó szem.

–Hogyhogy? Még semmi sem jutott a fülébe a Manhattan-tervről? Csak nem akarja azt mondani, hogy sejtelme sincs, miért küldtük ide hat tudományos munkatársunkat, és hogy mi az a szállítmány, ami két nappal ezelőtt ideérkezett? Ha most azt feleli, hogy nem tudja, akkor én azt mondom, hogy ön átkozottul nehéz felfogású!

Scottot meglepte és sértette ez a méltánytalanul nyers hang.

–Elnézést, Sir, akkor csakugyan átkozottul nehéz a felfogásom – felelte. – Semmit sem tudok a tervről, amit, úgy látszik, annyira titok-

ban tartanak, hogy nem jutott a fülembe a híre, noha százötvenezren dolgoznak rajta. Lehet, hogy az én hibám, mivel a háború kezdete óta egyfolytában bevetésen vagyok. Önként mondtam le a szabadságomról.

A parancsnok válaszának utolsó mondatait Spaatz tábornok is meghallotta. Éppen akkor ért vissza, és megállt a másik tábornok előtt. Az ránézett, és így szólt:

– Nagyon meg vagyok elégedve. A parancsnok nem tud semmiről, és így remélem, hogy másutt sem szivárgott ki semmi. Kémelhárítóink ezúttal kitűnően működtek. – Újra Scotthoz fordult: – Parancsnok! Kérem, bocsásson meg előbbi nyers kérdéseimért. Szükség volt rá. Higgye el!

Spaatz tábornok helyreigazította Scott mellén az egyik rendszalagot. Közben fejének egy mozdulatával a mellette álló tábornokra mutatott:

– Ha nem tudná, kicsoda Groves tábornok, most már megmondhatom önnek – ő a felelős a Manhattan-terv végrehajtásáért, amelyet évek hosszú során át szigorúan titkos kutatómunkával Los Alamosban kidolgoztak. Ami pedig az én ittlétem célját illeti, parancsnok, nos, felteszem, hogy már kitalálta. Vagy nem?

– Elismerem, gondolkoztam már rajta, Sir – felelte Scott. – De ha megengedi, egyelőre megtartom magamnak a következtetéseimet.

– Nagyon helyes, nagyon helyes – mondta elismerő hangon Groves tábornok. – Gondolkodni szabad. Az meg van engedve. De egyéb semmi.

•

Hawkins, O'Hagerty, Sharp és Richardson körletükből, az ablakon keresztül figyelte a repülőtéren történteket.

– Micsoda őrült cirkuszt rendeznek ezek itt – szólalt meg Sharp. – Én már azon se csodálkoznék, ha ezek után maga az Egyesült Államok elnöke is iderepülne magángépén.

Hawkins színpadias pózban nyújtotta előre egyik kezét, és síri hangon szavalni kezdett:

– Lenni, vagy nem lenni; ez itt a kérdés… – Azután megváltozott arckifejezéssel meredt a tenyerére. Hangjában őszinte szomorúság csengett.

Sharp kezével apró köröket írt le a homloka előtt.

– Megint rád jött, Hawky? Vagy meg tudod magyarázni, mit jelent ez a bolond beszéd?

Hawkins tekintete továbbra is a semmibe meredt.

– Hogyan magyarázzam meg neked a költő szavait? Hisz te csak nevetsz, mikor nekem égnek áll minden hajam szála a rémülettől.

– Akkor magyarázd meg nekem, ha úgy gondolod, hogy Sharpie nem ért meg – kérte Richardson.

Hawkins csukott szemmel ide-oda ingatta a fejét.

– Ma éjszaka sokat gondolkoztam rajta. Egyszerre rájöttem, mit jelent itt ez az egész. – Hirtelen megragadta Richardson zubbonyát, és szenvedélyes hangon folytatta: – Abban az ijesztő fekete ládában, amit két nappal ezelőtt idehoztak, csak valami csodafegyver lehet, egy szuperbomba, ha így tetszik. Le fogják dobni egy japán városra. Talán ezer embert is elpusztít egy csapásra.

– Nem megmondtam, megint rájött a bolondóra – szólalt meg sértődött hangon Sharp. – Ez a hobbyja, hogy mindjárt tragédiát fabrikál minden dumából, amit csak hall vagy olvas.

– Nem is olyan süket duma, amit mond – jelentette ki Richardson. – Sőt, magam is meg vagyok győződve, hogy igaz, amit a csodafegyverről beszél.

– Biztos igaz – dünnyögte O'Hagerty. – Most végleg elintézik a japánokat. Én is gondolkoztam rajta, és…

– És rájöttél, hogy ez a micsoda, ami még egy tonna se lehet, egy egész várost el tud pusztítani – vágott közbe dühösen Sharp. – Éppen olyan hülye vagy, mint Hawky, én mondom. Gondolkozz csak egy kicsit! Hogy lehetne egyetlen bombával harminc vagy akár csak húsz házat is lerombolni? Még telitalálat esetén, a legnehezebb gombócainkkal se tudjuk a hadihajókat derékba törni.

– A hadihajót acéllemezekből építik, de a házak téglából, kőből vagy fából vannak – felelte Richardson. – És én azt hallottam, hogy a japán házaknak nagyon vékony deszkából épül a fala, belül pedig papírból vannak, fakeretbe szorítva. Ezt azért találták ki a japánok, mert a szigeteiket folyton földrengés fenyegeti.

– Igen, igen, ez lehet – mondta Sharp. – De még ha Japánban minden ház fából épült volna, ami biztosan nem igaz, akkor se lehetne, ahogy Hawky mondja, egyetlen bombával ezer embert elpusztítani. A japánok ugyanis idejében gondoskodtak óvóhelyekről. Csak nem képzelitek, hogy a fejükre estek? Gondoljatok csak arra, micsoda repülőgépeket, tengeralattjárókat, micsoda hadihajókat és műszaki eszközöket zsákmányoltunk tőlük – csupa elsőrangú konstrukció. Nagyszerű mérnökeik és feltalálóik vannak, ez bebizonyosodott. Emlékeztek még a luzoni japán katonai kórházra?

Megvolt benne minden fortélyos berendezés, akárcsak Amerikában. Én mondom nektek, a japán nép szuperintelligens.

– Kinek mondod ezt? Talán nekem? – gúnyolódott O'Hagerty. – Azt hiszed, magamtól nem tudom mindezt? De mit érnek a japánok az egész intelligenciájukkal, ha nekünk szuperbombánk van? Azzal szemben a legjobb légelhárító is tehetetlen.

– Hát ide figyelj! – mondta Sharp. – Ez a szuperbomba-dolog szerintem hülyeség. Ha a mieink csakugyan kitaláltak volna valami ilyesmit, akkor nemcsak egyet küldtek volna ide, hanem százat vagy kétszázat. Világos?

– Ez a Sharpie tulajdonképpen nem is olyan buta – morogta Richardson, tekintetét az ablakra szegezve. – Egy bomba önmagában semmi, még ha százszor nagyobb volna is a hatóereje, mint egy tíztonnásnak. Akkor hát az a kérdés: mi volt abban a fura ládában? És mért vonult fel ez a sok tábornok meg mindenféle népség?

– Én már tegnapelőtt megadtam nektek a választ – mondta Sharp, és egykedvűen egy rágógumit dugott a szájába. Mielőtt elharapta volna, nyelvével oldalra tolta, és várakozóan nézett bajtársaira. Mivel azok szótlanul néztek rá, és láthatóan nem emlékeztek a tegnapelőtti magyarázatára, csettintett az ujjával, és így

szólt: – Na, tökfejek? Tényleg nem tudjátok? Azt mondtam, petárdák vannak a szekrényben, mert tűzijátékkal ünnepeljük a béke kitörését. És a tábornokok is ezért jöttek.

Hawkins kis ideig szótlanul meredt maga elé, aztán szenvedélyesen megrázta a fejét, és arcát kezébe temette.

Richardson csak annyit mondott:

– Jó volna, de nem hiszem.

O'Hagerty megragadott egy fél doboz narancslevet, és kiitta az utolsó cseppig. Aztán az üres dobozt szemlélve elégedetten cuppantott.

– Azt szeretném tudni, mire jó ez a rejtvényfejtés. Ha csodabomba, akkor nem itt robban fel. Ha meg tűzijáték, még idejében megkapjuk a meghívót a békeünnepségre. Elmegyek a kantinba, kedvem támadt valami különlegességre. Veszek egy doboz homárt vagy talán lazacot. Ki tart velem?

•

Aznap este, pontosan hét órakor, megbeszélést tartottak a tiniani repülőbázis parancsnokságán. Spaatz tábornok, az amerikai légierők csendes-óceáni térségének főparancsnoka a következőket hívta meg erre a megbeszélésre: Groves tábornokot, a repülőbázis parancsnokát, és három repülőtisztet, akik néhány napja érkeztek futárgépen. Spaatz tábornok felszólí-

totta a megjelenteket, hogy foglaljanak helyet. Ő maga azonban lassú léptekkel föl-alá járt a helyiségben, időnként fölnézett a mennyezetre, mintha keresne odafönn valamit, akadozva beszélt, és tekintetével még csak nem is érintette a jelenlevőket.

– Uraim! Holnap új fegyvert vetünk be a Japán ellen vívott háborúba. Hogy megkíméljük magunkat attól a mérhetetlen áldozattól, amivel a japán invázió járna, holnap hajnalban ledobunk egy bombát az ellenség egyik fegyverkezési központjára. Ez a bomba új találmány, minden eddiginél nagyobb a hatóereje. Los Alamosban dolgozták ki több mint kétévi szigorúan titkos kutatómunkával, a Manhattan-terv keretében. A holnapi napot hadviselésünk története mint Pearl Harbor megtorlásának napját fogja nyilvántartani. Ennek a bombának a bevetése ugyanakkor hazánk minden ellenségét vissza fogja riasztani egy újabb háborútól.

Most végre megállt Spaatz tábornok, és hirtelen a három repülőtiszthez fordult:

– Légierőnk három legjobb és legtapasztaltabb repülőjét választottuk ki, hogy a bombát a célhoz eljuttassa. Tibbets ezredes lesz holnap a B-29 parancsnoka és első pilótája. Ferebee őrnagyot fedélzeti lövésznek jelöltük ki. Parsons századost pedig másodpilótának. Remélem,

uraim, méltányolni tudják, mekkora dicsőséget jelent ez a megbízatás, és tudatában vannak, hogy milyen súlyos felelősség terheli önöket. A továbbiakat holnap reggel a start előtt Groves tábornok közli önökkel. Mint a Manhattan-terv felelős irányítója, beavatja önöket néhány technikai részlet ismeretébe. A város nevét, amely a támadás célpontja lesz, ugyancsak holnap reggel tudják meg tőlem.

•

1945. augusztus 6.

A látóhatáron lángolt az ég. A nap, mint valami hatalmas tűzgolyó, egyre feljebb emelkedett, és fényében olyan volt a tenger, akár az olvadt fém mérhetetlen, hullámzó áradata. Ebben a káprázatató lángtengerben feketén meredtek a magasba Tinian sziget pálmafái, mintha elszenesedtek volna. Az emberek is alvilági árnyakká váltak a hatalmas négymotoros B-29-es körül. A gép – mint valami szárnyas őskori szörny. Gyomrában az új típusú bomba. Vezetőkábelek alkották a gép idegszálait. Éltető nedvét benzinnek hívták. Fémalkatrészek helyettesítették csontját és izmait. Motorjaiban sok ezer ló ereje feszült. A gépszörnyeteg agyának munkáját számos bonyolult műszer végezte. Emberek találták ki, és emberek kezelték őket.

A repülőgép személyzete felsorakozott Spaatz tábornok és Groves tábornok előtt. Ezek ketten sorra végigmérték, név és katonai rang szerint szólították őket. Tibbets ezredessel, a B-29 parancsnokával hosszan kezet szorított Spaatz tábornok, és közben így szólt hozzá:

– Ezredes, még egyszer emlékeztetem arra, hogy megbízatása magas kitüntetésnek számít. Az ön nevét tisztelettel és megbecsüléssel írják majd be hazánk történelemkönyvébe. Felhatalmazásom van rá, hogy a páratlan jelentőségű bevetés alkalmából engedélyezzem, hogy a gépnek, amelyet kormányozni fog, nevet adjon. Kérem, mondja ki fennhangon a gép nevét.

Tibbetset meglepte a nagy megtiszteltetés. Szemét összehúzta, tekintete lesiklott a tábornok arcáról, és a távoli égboltra révedt. Másodpercek teltek el. Tibbets arcán kikerekedett az áll vonala. Előbb még kemény vonásai ellágyultak. Szelíd, szinte gyerekes volt most az ábrázata. Tekintetét újra a tábornokra szegezte.

– Sir, ha megengedi, viselje ez a gép anyám nevét… legyen *Enola Gay*.

Spaatz tábornok hangosabban megismételte a gép nevét:

– *Enola Gay*! – Azután parancsot adott az ezredesnek, kövesse a pilótafülkébe. Tibbets csak

ott tudta meg a célpontot. A tábornok egy pontra mutatott a légitérképen. Ez a pont egy várost jelentett. A város neve Hirosima volt.

•

Augusztus 6-án reggel hat órakor Jaszuko Szaszaki hadiüzemi munkásnő alvó fia, Sigeo fölé hajolt. Sigeo összehúzódva feküdt gyékényén a földön. Bal kezével eltakarta arcát, mintha rossz álomból felriadva meg akarná védeni valamitől a fejét.

Sigeo hátához simulva mélyen aludt a kis Szadako. Úgy látszik, álmában áthemperedett Sigeo mellé, mert vékony takarója, amelyet lerúgott magáról, összegubancolódva hevert a gyékényén.

Anyjuk egy ideig elnézte a két kis alvót, aztán mutatóujjával megpöckölte Sigeo orrát. A gyerek fintorogni kezdett, mint aki legyet akar elhessenteni. A második pöccintés ugyanazzal az eredménnyel járt. A harmadikra pislogni kezdett Sigeo. A negyedikre felébredt.

– El ne felejtsd, ma sorba kell állnod az élelmiszerosztásnál – suttogta az anyja. – Ha nyolc óra előtt odaérsz a hivatalhoz, kevesebbet kell várnod. Legjobb, ha mindjárt fölkelsz, különben újra elalszol. Hallod? Kelj fel, Sigeo!

A kisfiú nyújtózkodott, ásított, aztán siránkozó hangon megszólalt:

– Hadd aludjak még egy órát. Biztos, hogy nem fogok elaludni.

– Nem, nem, jobb, ha máris fölkelsz. Öltözz fel, aztán keltsd fel Szadakót. Egy falat ennivaló sincs a házban. Nem is tudom, mi lenne velünk, ha későn érnél a hivatalba. Na, mozogj már, nekem sietnem kell. Fél hétre a hajógyárban kell lennem. Gyerünk, fölkelni!

Mélyebbre hajolt, orrát gyengéden Sigeo orrához dörzsölte, aztán felhúzta egyik fülénél fogva. Biztatásul barackot nyomott a fejére, mire a kisfiú elnevette magát. Vidáman ráfújt anyjára, mint egy kis gőzmozdony, aztán felugrott. Amikor anyja indulni készült, vadul rácsimpaszkodott.

– Igazán nincs már semmi ennivalód?

Anyja megsimogatta kurtára nyírt haját.

– Nincs, kisfiam. Egy morzsa sem. Na engedj, munkába kell mennem!

Sigeo kifutott az utcára siető anyja után. Az asszony megfordult, és intett neki. Azután eltűnt keskeny alakja egy ház sarka mögött. Sigeo gondterhelten az ajtófélfának támaszkodott. Nyugtalanították azok a sötét karikák anyja szeme körül, meg hogy olyan sovány az arca. Biztosan beteg a sok éhezéstől. Most vette csak észre, mikor olyan gyors, apró léptekkel ment az utcán, hogy milyen sovány. Tegnap

este kikaparta a lábasból a babfőzelék maradványát, és a szájába tömte neki és Szadakónak. Ő maga semmit sem evett.

Sigeo hirtelen elhatározással elrugaszkodott az ajtófélfától, és bement a házba. Meg fogja mondani annak az úrnak az élelmiszer-hivatalban, hogy anyja beteg, mert annyit éhezik. Nem járhat tovább munkába, ha nem kap valamivel több ennivalót. Ezt fogja mondani a tisztviselőnek. Meg kell hogy mondja! Ma nem úgy lesz, mint máskor, hogy nagy tisztelettel elfogadja, amit az az úr ad, és még hálálkodik is érte. Ma szólni fog az anyja érdekében. Magától nem tudhatja az a tisztviselő, hogy milyen betegnek látszik Jaszuko Szaszaki. Meg kell mondani neki!

Csak úgy égett a tettvágytól, odakiáltott hát Szadakónak:

–Kelj föl, Szadako! Ma jó napunk lesz. Ennivalóért megyünk. Neked is segítened kell, egyedül nem bírom hazahozni.

Szadako felébredt, és álmosan nézett a bátyjára. Sigeo vidáman csapkodott maga körül a karjával, mint valami kis szárnyas állat, és újra noszogatni kezdte a kislányt:

–Na gyerünk, ugorj! Különben jön a Csikamatszu sárkány, és megharap.

Szadako nevetett, olyan mulatságos grimaszokat vágott Sigeo.

– Te vagy Csikamatszu! Te, te! – mondta, és közben Sigeóra mutatott. Aztán belefúrta magát az egyik takaróba. Sigeo fölé hajolt, és csiklandozni kezdte a kislányt. Szadako vidám kiáltozását még szomszédasszonyuk, Kumakicsiné is meghallotta. Ajkát összecsücsörítette, úgy fülelt az öregasszony, és tüstént odatipegett Szaszakiék házához. Attól félt, hogy a két gyerek összeverekedett; betaszította hát az ajtót, és belépett. A hancúrozó gyerekek láttán először földerült a tekintete, de aztán olyan heves sóhajtás tört ki belőle, hogy a két gyerek megrémült.

– De jó dolgotok van – mondta aztán. – Nincs semmi gondotok. Bezzeg nekem van éppen elég. Ma éjjel földrengésről álmodtam. A házak összedőltek. Égett az egész város. És ami a legborzalmasabb volt: a nap leesett az égről. Annyira megrémültem, hogy fölébredtem, de még akkor is kiáltoztam, amikor már ültem a gyékényemen.

Háta meggörnyedt, fejét válla közé húzta. Szemét ijesztően kimeresztve az orrára tette mutatóujját, és rekedt hangon folytatta:

– Ha én ilyesmit álmodom, az mindig beteljesedik.

Levette orráról az ujját, és többször egymás után bólintott, ezzel is aláhúzva kijelentése fontosságát. A két gyerek ámulva nézett rá; érezte, hogy komolyan veszik, nyomatékos hangon folytatta hát:

– Az én álmom mindig jelent valamit. Amikor alszom, a szellemek világában élek. Ott megláthatja az ember a jövőt. Úgy ám, mindent előre lehet látni. Csakhogy mindent másképpen lát az ember, és nem is érti meg mindjárt. Az álomfejtéshez érteni kell.

Sigeo, aki a gyékényen térdelt, míg az öregasszonyt hallgatta, kurtán meghajolt, majd így szólt hadaró hangon:

– Tiszteletre méltó Kumakicsi-szan, hiszen már tetszett álmodni valamit, ami nem volt igaz.

Az öregasszony csodálkozva nézett le a tiszteletlen fiúra, aztán lehajolt, és kezét a térdére támasztotta.

– Mi nem volt igaz, halljam!

– Amit a fazék rizsről álmodott, Kumakicsi-szan. Azt tetszett mondani, hogy ássam ki a kertjében a fazekat. Én ástam is, de semmi nem volt a földben.

Az öregasszony felegyenesedett. Arca megmegrándult. Az ajtó felé tekingetett.

– Ó, persze, a rizses fazék… hát igen, az nem volt a földben. Ez igaz. Azt az álmot rosszul fejtettem meg. Más magyarázat nincs rá… Máig sem tudom, mit jelentett: egy rizzsel tele fazék van elásva a kertben.

Sigeo megsajnálta az öregasszonyt, olyan szomorúan nézett.

– Talán nagyon mélyen van elásva az a fazék! Nem gondolja, Kumakicsi-szan?

– Persze, az lehet – dünnyögte az öregasszony. – De már nem keresem többet. Az a rizs már úgyis régen elrohadt.

Lassan megindult az ajtó felé, közben újra megszólalt, de már nem fordult hátra:

– De amit az éjjel álmodtam, az biztosan azt jelenti, hogy földrengés lesz. Egész nap kint maradok a házam előtt, ott fogok üldögélni, akkor nem eshet semmi bajom, ha összedől is a ház. Hallgassatok rám, gyerekek, ne maradjatok itthon!

– Mi az a földrengés? – kérdezte Szadako, mikor a szomszédasszony elment.

Sigeo elgondolkodott.

– A földrengés… – Nem fejezte be a mondatot, mert nem tudta megmagyarázni. Egyszer hatéves korában földlökések riasztották fel álmából. Akkor anyja kimenekült vele a házból.

Később az iskolában hallott a szörnyű katasztrófákról, amelyek sok japán városban borzalmas pusztítást vittek véghez. De hogy miért volt így? Talán ez a magyarázat: a földrengést a gonosz szellemek csinálják. Azok a föld belsejében élnek, mélységes mélyen. Néha azért ki akarnak jönni onnan, de nem tudnak, ezért dühösek, és megrázzák az egész világot. Olyankor aztán minden ide-oda mozog itt a földön. A házak összedőlnek, a tenger meg nagy, nagy hullámokat vet.

És a hullámok elárasztják az országokat.

Szadakónak ez borzongatóan szép, de túlságosan rövid mese volt. Még többet akart hallani.

– Mit csinál a nap? – kérdezte, és közben az ujját szopta.

– A nap? Az… az nem csinál semmit – felelte Sigeo. Ekkor eszébe jutott Kumakicsiné álma, és hozzáfűzte: – Talán megijed, mert a testvére, a föld ide-oda mozog, és ijedtében leesik az égről.

Látta Szadakón, hogy megint kérdezni akar valamit, és elébe vágott a kérdésének:

– Ne kérdezz többet, én nem tudok semmit. Gyere, hadd öltöztesselek fel. El kell mennünk.

– Nem akarok elmenni. Enni akarok – ellenkezett Szadako.

– Kapsz enni. Csak előbb el kell hoznunk.

– Most akarok enni! – panaszkodott a kicsi. Lehuppant a hálógyékényre, és mikor Sigeo fel akarta húzni, rugdalózni kezdett, és megmarkolta a takarót. Ez felbosszantotta Sigeót. Rávert egyet a makacskodó kislány fenekére, és kirántotta alóla a gyékényt, úgyhogy Szadako felbukfencezett. A kislány bömbölni kezdett. Sigeo összegöngyölte a takarót, és a gyékénynyel együtt a sarokba lódította. Azután fenyegetően kijelentette:

– Ha nem hagyod, hogy rögtön felöltöztesselek, bezárlak, és nem jöhetsz velem az ennivalóért. Egész nap egyedül leszel, és enni se kapsz.

A kislány elhallgatott, apró kezével letörölte arcáról a könnyeket, de közben még néha felzokogott. Már nem ellenkezett, mikor Sigeo a lábára húzta a fehér gyapjúharisnyát, és ráadta a legolcsóbb tarka anyagból készült könnyű kimonót. Ahogy most ott állt előtte a kislány, alsó ajkát bánatosan előrebiggyesztve, fejét lehajtva, szempilláján könnycseppekkel, Sigeónak kitűnő ötlete támadt. A ruhásládából előszedte anyjuk ünnepi öltözetét, levette róla a selymes fényű vállszalagot, és Szadako csípője köré kötötte. Szadako bizalmatlanul szemlélte, hogyan tekeri köréje Sigeo a túl széles és túl hosszú szalagot, aztán megint letekeri, össze-

hajtogatja, és újra ráilleszti. Mikor aztán Sigeo hátralépett, megszemlélte művét, és elragadtatva tapsolt, Szadako tudta, hogy nagyon szép lett a vállszalagtól. Megfeledkezett éhségéről és haragjáról, tetszelegve felemelte a karját, és forogni kezdett a bátyja előtt.

– Milyen szép vagy! – kiáltott fel Sigeo. – Olyan vagy, mint egy nagy hajas baba! Majd azt mondom annak a tisztviselőnek az élelmiszer-hivatalban: „Tiszteletreméltó uram, ez a kistestvérem, Szadako. A maga kedvéért fölvette az új vállszalagját, hogy örömet szerezzen a szemének. Legyen szíves, szerezzen maga is örömet neki, és adjon több ennivalót."

Szadakót büszkeséggel töltötte el, hogy a bátyja ennyire megcsodálja. Most már ő sürgette az indulást:

– El akarok menni! Gyerünk már!

Sigeo sietve tette vissza anyja ruháját a ládába, azután így szólt a húgához:

– Ha kint leszünk, gyere szorosan mellettem, hogy a szomszédok ne lássanak sokat belőled. Különben elmondják a mamának, hogy fölvetted a legszebb ruhája vállszalagját.

•

Ugyanebben az időben nyolcezer méter magasságban a japán Sikok sziget irányába repült az *Enola Gay*, a négymotoros bombázógép. A

29. északi szélességi fok és a 136. hosszúsági fok metszőpontjában járt. A motorok és a műszerek kitűnően működtek. A rádió-összeköttetés is kifogástalan volt a tiniani támaszponttal. Ennél jobb időt nem is kívánhattak volna a repülésre. Egészen tökéletesek voltak a látási viszonyok. A legkisebb felhő, a legkönnyebb párafátyol sem zavarta a légteret.

Parsons százados, a másodpilóta egy gyermekdalt dúdolt. Hirtelen jutott eszébe a dallama, nem keresgélt az emlékezetében, sőt, tudatában sem volt annak, hogy dúdol. Tibbets ezredes, aki egy gégemikrofon révén összeköttetésben volt a másodpilótával, hallotta a dúdolást. Futólag Parsonhoz fordult.

– Ismerem ezt a dalt, százados. Anyám énekelte nekem gyerekkoromban. Még a szövegére is emlékszem:

Pónim a dombon át vágtat,
Pónim oly gyors, mint a szél…

Parsons a műszerekre pillantott. Nem felelt. Az ezredes beleszólt a mikrofonba:

– Nos? Mit szól, milyen jó az emlékezetem?

– Bámulatos.

– Ez minden, amit mondani tud? Talán maga is emlékezett a szövegre?

– Azt most nem tudom megmondani.

– Miért?

Parsons bal keze megrándult. Hangja ideges türelmetlenségről árulkodott.

– Mert nem akarok gondolkodni rajta, ezredes! Azért dúdoltam, hogy eltereljem a gondolataimat.

– Vagy úgy… most már értem. Nem akar a bombánkra gondolni.

– Eltalálta, ezredes.

– De én beszélni akarok róla, százados! Akkor jobban érzem magam. Én ugyanis a bombára gondolok, amióta csak felszálltunk.

– Akkor legfőbb ideje, hogy leállítsa ezeket a gondolatait, ezredes. Különben baj lesz, mivel… – hirtelen elhallgatott, majd kis szünet után így folytatta: – Bocsásson meg a fegyelmezetlenségemért, ezredes. Igazán nem adhatok önnek tanácsot.

– Dehogynem, csak mondja! Folytassa, százados! – sürgette izgatottan Tibbets. – Hallani akarom a hangját. Tudnom kell, hogy olyan ember ül mellettem, akinek hasonló gondolatai vannak, mint nekem. Maga is sok berepülésen vett már részt, akárcsak én. Sok mindent megélt, igaz-e? De most valahogy kínosan érzi magát. Nem tudja, mi lesz a következménye, ha ez a bomba lezuhan a célpontra…

Parsons megrántotta a mellére erősített tartószíjat.

– Kérem, ezredes, beszéljen valami másról! Adjon parancsot, hogy küldjek valami rádiójelentést Tiniannak. Jelenthetném nekik például, hogy nálunk minden rendben. Vagy inkább…

– Velem kell beszélnie, százados!… Nem. Igaza van. Semmi értelme. Ne beszéljünk róla. Dúdolja inkább tovább azt a dalt, jó? Én majd énekelem hozzá a szöveget. Kezdjük!

Pónim a dombon át vágtat,
Pónim oly gyors, mint a szél…

A Sikok sziget partján levő japán megfigyelőállomás műszerei déli irányból közeledő repülés motorzúgását észlelték. Azonnal figyelmeztető jeleket adtak le a hirosimai parancsnokságnak.

•

Ugyanebben az időben Sigeo és Szadako egy hosszú emberkígyó végén várakozott az élelmiszer-elosztó hivatal előtt. A sor elején állók már órák óta várakoztak. Sigeo és Szadako csak egy órája, hogy beállt a sorba. A kicsi türelmetlenül topogott a helyén. Beszorítva a sok ismeretlen ember közé, úgy érezte, mintha ketrecbe zárták volna. Olyan kicsi volt, hogy a felnőttek között még az útra sem látott ki. Nem látott mást, csak ruhákat és lábakat, ha meg

fölfelé nézett, a sok-sok fejet. Elviselhetetlenül melege volt, éhség meg szomjúság gyötörte, de annyira félt az idegenektől, hogy panaszkodni sem mert.

Sigeo sorsába beletörődve állt Szadako mellett. Először, minthogy valósággal összenyomták őket, kifurakodott a sorból. Erre aztán egészen kilökték őket a tömegből, és csak alázatos kérésére engedték meg, hogy ismét beálljanak a sorba. A közelükben állók beszédéből megértette, hogy innen legfeljebb csak a déli órákban szabadulhatnak. Tehát még néhány óra hosszat itt kell állnia Szadakóval.

Aggódva nézett a kislányra: vajon kitart-e olyan sokáig? Hiszen nem is reggeliztek!

Sigeo csodálkozott, hogy Szadako milyen türelmesen, zokszó nélkül viseli el a várakozást ebben a fullasztó tömegben. A kislány hátravetette a fejét, arcát az ég felé fordította. Sigeo aggódott lázban égő arca és ziháló lélegzése láttán. Ha most hazaviszi, megkíméli a további szenvedéstől. Lehetetlen, hogy még órák hosszat kibírja. De ha most elmegy, visszatérve megint a sor végére kell állnia. Szadako ekkor hozzásimult, rácsimpaszkodott. Egész súlyával ránehezedett. Hát máris annyira fáradt, hogy nem bír megállni a lábán?

Sigeo lehajolt a kislányhoz. Idegen felnőttek előtt nem illett hangosan beszélni, suttogóra fogta hát szavát:

– Haza akarsz menni, Szadako?

A kicsi fátyolos szemmel, fáradt tekintettel nézett fel bátyjára, és nem felelt. Szemmel láthatóan annyira kimerült volt, hogy már beszélni sem tudott. „El kell vinnem innen – gondolta Sigeo. – Talán megengedik majd a mögöttem állók, hogy újra elfoglaljam a helyemet, ha visszajöttem."

Amennyire azon a szűkös helyen lehetett, megfordult. Két idősebb asszony bosszúsan nézett rá.

– A kis testvérem már nem tud állni… – kezdte Sigeo, de az egyik asszony nyomban a szavába vágott:

– Vedd fel, ha nem tud állni.

– Mért hoztad magaddal ezt a kislányt, ha tudtad, hogy itt órák hosszat kell állni? – kérdezte szigorúan a másik. – Hagytad volna otthon!

– Most haza akarom vinni, de aztán visszaállhatok ide, ha visszajöttem?

– Mennyi bajod van – zsörtölődött az egyik asszony. – Egyszer kilépsz a sorból, aztán megint visszafurakodsz, most meg már sétálni

akarsz. Felőlem eredj, ahova akarsz, de elébem nem állhatsz többet. Nem fogok folyton boszszankodni. Van énnekem elég bajom!

A következő pillanatban megmozdult az emberkígyó. Lökésszerűen haladtak előre – egy lépés, azután még egy, azután egy fél. Mivel mindenki arra számított, hogy még egy lépés következik, olyan szorosan álltak egymás mellett, hogy percekig moccanni sem mert senki.

A tömeg közé szorítva Sigeo hallotta, hogy Szadako nyöszörög félelmében. Látszott, hogy alig kap már levegőt. Kezével a kislány feje után tapogatózott, valahol a térde fölött találta meg. Vagy lenyomta a tömeg, vagy ő maga csúszott le a földre, annyi biztos, hogy a saját erejéből már nem volt képes felemelkedni. Ha Sigeo nem segít gyorsan, hogy szabad levegőre jusson, eltapossák, mint egy békát.

A félelem erőt adott a kisfiúnak, meggörbített hátával ellökte magától az előrenyomulókat, és fejét az előtte álló hátának vetette. Az emberek szidalmazták, és megfenyegették, hogy megverik; de csak küzdött elkeseredetten tovább, míg végül sikerült megragadnia Szadako karját, és kirántotta a kislányt a sorból. Szadako szánalmasan kapkodott levegő után. Arca elkékült. És ami a legszörnyűbb volt – anyjuk ünnepi vállszalagján tenyérnyi szakadás éktelenkedett. Valamelyik tolakodó ráléphetett az

egyik végére, és föl sem emelte a lábát, mikor Sigeo magával húzta a kislányt. Szadako nem bánkódott a szakadás miatt. Karját előrenyújtotta, és egyre csak azt hajtogatta:

– Gyerünk innen! Vigyél el innen, Sigeo!

A sorban állók közül néhányan még most is felháborodva szidták Sigeót, sőt, az egyik férfi öklével fenyegette. Sigeo szorongva nézett a dühös emberre, és miután Szadakót a hátára vette, csak hátrálva mert eltávolodni, félt, hogy a dühös ember meg akarja verni.

Csak akkor fordult meg és eredt futásnak, amikor meggyőződött róla, hogy a verés nincs szándékában annak az embernek.

Ennyi rosszat egy kurta óra alatt sohasem élt még át Sigeo. Szörnyen háborgott a felnőttek ellen, akik – legalábbis az ő véleménye szerint – ilyen igazságtalanul szidalmazták és fenyegették. Nem használ ezeknél se könyörgés, se bocsánatkérés. Annyira mohók, ha evésről van szó, hogy még egy kisgyerekre sincsenek tekintettel. De hiszen Szadako éppen olyan éhes, mint ők. És ezek a szívtelen emberek most arra kényszerítik, hogy hazavigye ezen a hosszú úton. Hű, micsoda kínszenvedés lesz ez! Sigeo már most is úgy érezte, hogy elgyengül a lába, ha csak elképzelte is: megy a hosszú úton a folyóág mentén, aztán a főutcánál át a hídon és tovább, el a nagy áruház mellett…

„Nem! Nem vagyok hülye! Nem megyek a forró aszfaltos utcákon a városon keresztül, hanem az egyetem felé, aztán a kis hídon és a Hadzijáma-parkon át. Ez ugyan még hosszabb út, de a parkban majd pihenek egy kicsit, és a lábamat megáztatom a tóban. Ha visszafelé futok, egy óra múlva újra itt lehetek. Nem küldhetnek el, még ha utolsónak állok is a sorban. Ma van az osztás. Muszáj hogy adjanak ennivalót!”

Bizakodóan, jobb hangulatban ügetett tovább Sigeo, terhével a hátán, a megváltozott irányba. Maga mögött hagyta az egyetemet, áthaladt a hídon, amelynek íve az Otha folyó egyik ágának két partját kötötte össze, és negyedóra múlva megpillantotta maga előtt a Hidzsijama-park fáit. Ekkor halk zúgás ütötte meg a fülét, megállt, és a kék égen a repülőgépet fürkészte. Mivel semmiféle gépet nem látott, indult tovább. Belépett a parkba, és odament az egyik kis tóhoz. Szomorúfüzek szegélyezték a víztükröt.

Sigeo fürkésző szemmel nézett körül. A sok kanyargós ösvényen sehol egyetlen sétáló vagy rendőr. Rendkívül kedvező alkalom a fürdésre. Amikor Szadakót letette a földre, látta, hogy alszik. Lefektette a fűbe az egyik fűzfa árnyékában, és ledobta magáról izzadságtól átnedvesedett ingét. Éppen le akarta húzni a nadrágját,

amikor másodszor is felnézett az égre. A motorzúgás most erősebben hallatszott. A gépet azonban most sem tudta felfedezni. Úgy látszik, nagyon magasan repül.

Sigeo lerúgta magáról a nadrágját, odaszaladt a tóhoz, és beugrott a vízbe.

•

A hirosimai Régi-kastélyban működő parancsnokságra idejében megérkezett a jelentés a sikoki megfigyelőállomásról, hogy ellenséges négymotoros bombázógép van berepülőben. A parancsnokság nem rendelt el légiriadót. Egyetlen ellenséges repülő miatt nem állhat le a munka a hadiüzemekben.

•

Tibbets ezredes, az *Enola Gay* nevű B-29-es parancsnoka nyolcezer méter magasságban Hirosima központja fölé irányította a gépet. A gép belsejében Ferebee őrnagy működésbe hozta azt a szerkezetet, amely a bombaaknát felcsapta.

Ezután ellenőrizte a célpontot.

A bomba kioldódott.

Pokoli süvítéssel zuhant a mélységbe a szörnyeteg.

Az *Enola Gay* személyzete, a parancs szerint fekete védőszemüveget rántott az oxigénmaszk üvege elé. Egyikük sem tudta, milyen célt szol-

gál ez a védőszemüveg. Egyikük sem tudta, mi történik a következő percben. Ők csak a szigorú parancsot hajtották végre.

És csak vártak, testük teljesen érzéketlenné vált, és füleltek, és azt hitték, hogy a zuhanó bomba szűkölő hangját hallják. Pedig tulajdon vérük zúgását hallották, amint izgatottan dobogó szívük az ereken végigkergette. És megkövült arccal meredtek mindnyájan a semmibe, lenyűgözve és megbénítva, mert megsejtették, hogy olyan katasztrófa következik most be, amilyent még sohasem élt meg a világ.

Az órát Tibbets ezredes csuklóján nem zavarta a száguldó érverés. Parányi kerekei változatlanul forogtak tovább. És ezzel a forgással sorra múlttá váltak a másodpercek. Nyolc óra tizennégy perc és harmincöt másodpercet jeleztek a mutatók.

•

A bombán egy elmés szerkezet kinyitotta az ejtőernyőt.

A bomba az ejtőernyőn lebegve ereszkedett a föld felé.

Az óra mutatói nyolc óra tizennégy perc és ötven másodpercet jeleztek.

A bomba hatszáz méter magasságban volt a föld felett.

És amikor nyolc óra tizenöt perckor újabb száz méterrel lejjebb ereszkedett, különböző műszerek, amelyeket tudósok agyaltak ki, bekapcsolták a gyújtószerkezetet: a neutronok széthasították az Urán[235] nevű nehézfém atommagjait. És ez a hasadás felfoghatatlan gyorsaságú láncreakcióban ismétlődött.

A másodperc milliomod része alatt új nap lángolt fel vakító fehér fényben.

Százszor nagyobb fénnyel világított, mint a nap.

És ez a tűzgolyó milliónyi hőfokú forróságot lövellt Hirosima városára.

Ebben a pillanatban 86 000 ember égett el.

Ebben a pillanatban 72 000 ember szenvedett súlyos sérülést.

Ebben a pillanatban 6820 ház vált porrá, és a légüres tér szívóereje mint porszemecskéket több kilométer magasságba felrántotta őket az égbe.

Ebben a pillanatban 3750 épület omlott össze, és a romok lángolni kezdtek.

Ebben az egyetlen pillanatban halált hozó neutron- és gammasugarak másfél kilométeres körzetben bombázni kezdték a robbanás helyét.

Ebben a pillanatban az. ember megkezdte az első kísérletet arra, hogy a tudomány segítségével megsemmisítse önmagát.

A kísérlet sikerült.

•

Amikor az atombomba a város központja felett felrobbant, Sigeo a tó vizébe merült. Éles villám káprázttatta el a szemét. Mindjárt utána ezer meg ezer mennydörgés zúgott, dübörgött a fülébe. Ezután szörnyű szélvihar következett, a vizet porló vízeséssé korbácsolta, magával rántotta Sigeót is, és a partra hajította. Ősöreg fák dőltek ki tövestül, súlyos, vastag ágak örvénylettek a levegőben. Földig hajoltak a bambuszcsövek. Csak a szomorúfűz szívós fája – amely alatt Szadako aludt – állt ellen a hullámok erejének. A törzse ugyan meghajolt, és vékony gallyairól minden levelet leszakított az orkán, de a fa nem dőlt ki. Szadakót azonban, mint egy kis papírcsomót, felröpítette a légnyomás.

Sigeo nagy nehezen felemelkedett. Semmire sem tudott gondolni. Szemét rémületében tágra meresztve, ide-oda imbolygott azon a helyen, ahol sikerült felegyenesednie. Zavartan bámult egy fa koronájára, amely érthetetlen módon ott hevert előtte a földön. Azt sem értette, hogyan gázolhat ő most bokáig érő, hullámzó víztö-

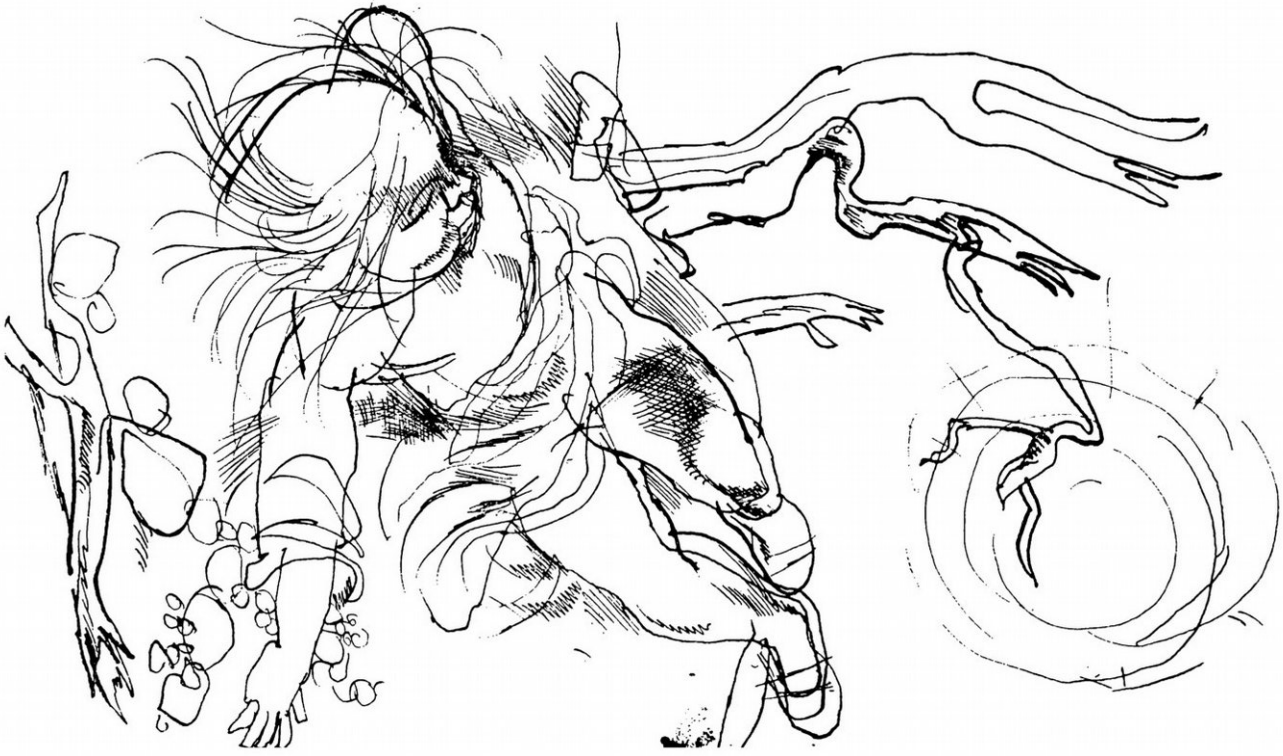

megben. És az a töméntelen levél körülötte, az ágak és gallyak – az égből pottyantak ide?

Lassanként tudatára ébredt, hogy mi történt. Izmai megfeszültek. Egyenesen állt, és megpróbálta felfogni: először villámlott a háta mögött, aztán jött a vihar, és kirántotta őt a vízből. Utána megmozdult alatta a talaj. Földrengés volt!

Ezzel a felismeréssel egyidőben jutott eszébe Szadako. Félelemtől űzve kutatta át a közvetlen környéket. Céltalanul, vak türelmetlenséggel rohangászott körbe, megbotlott a fák maradványaiban, legázolta a földön heverő ágakat, melyek útjában akadályozták, és szüntelenül azt kiáltozta:

– Szadako! Szadako!

Rohan befelé a parkba, és kétségbeesetten üvölti:

– Szadako! Szadako!

Megfordul, fák törzsén ugrál keresztül, félrelöki a bokrokat, megsebzik a faszilánkok. Egyszerre ott fekszik előtte a kislány. Ruhája ronggyá tépve. Teste csupa vérző seb. Szadako halkan nyöszörög. Él!

•

Abban a pillanatban, amikor az emberi föltaláló szellem felrobbantott egy atombombát Hirosima központja felett, Kendzsi Nisioka, az öreg csónakkészítő éppen le akart ülni a folyóparton

arra a kőre, amely mindennapi ülőhelyéül szolgált. Még ott állt meggörnyedve, amikor fehér fénysugár cikázott végig előtte a víz felszínén és a szemközti parton és az égnek azon a részén, amelyet látott. Ugyanakkor szörnyű, égő fájdalmat érzett a hátában, mintha folyékony ólommal öntötték volna le. Felkiáltott, és a hátához kapott. Szerencsére elveszítette az eszméletét. Megingott, előrebukott a vízbe, és megfulladt.

•

Azon a reggelen néhány perccel negyed kilenc előtt a hirosimai Régi-kastély közelében, a kaszárnyaépületekkel körülvett, négyzet alakú gyakorlótéren csoportokba osztva gyakorlatoztak a katonák. A kiképző tisztek vezetésével menetlépéseket, rohamozást tanultak, és hogy miképpen kell futás közben a feltűzött szuronyt szalmabábukba szúrni. Töltési gyakorlatokat végeztek gépfegyverrel meg hajítógránáttal, és fából készült kézigránátmodelleket hajigáltak a kartonpapír figurákra.

Mindenfelől vezényszavak hallatszottak. Lassú porfelhők emelkedtek a levegőbe, akár a hajnali köd a harmatos réten. Lépések ütemes zaja vegyült a fegyverkattanás fémes hangjába.

Kunjosi Komatszu abba a csoportba volt beosztva, amelyik a szalmabábu szuronyozását gyakorolta. Tizenkilenc társával együtt a por-

ban hasalt, és megcélozta a bábut, amelyet el kellett találnia. A szalmabábuk ember nagyságúak és ember formájúak voltak. Bal oldalukon vörös festékkel mázolt kör jelezte a szív helyét. Aki puskájára erősített szuronyát futás közben a vörös körbe szúrta, az komoly harc esetén az eleven ellenséget is szíven találta volna.

Kunjosi szomszédját éppen támadásra szólították fel. Jól lehetett látni: a fiú teljes erejéből futott, és a fegyvert is helyes szögben, ferdén tartotta, készen a szúrásra. Szerencsétlenségére azonban jobb lábán kioldódott a lábszártekercs. Az egész kigöngyölődött, letekeredett, és rácsavarodott a bal lábára. A támadó megbotlott, elesett és felbukfencezett. Büntetésül a hanyagon megkötött lábszártekercsért, parancsot kapott a kiképző altiszttől, hogy háromszor fussa körbe a gyakorlóteret.

Kunjosi felkészült. Lábát megfelelő szögben behajlította, bal kezének kifeszített ujjaival a földre támaszkodva várt, hogy abban a pillanatban, amint a parancsszó elhangzik, villámgyorsan elrugaszkodjék, felpattanjon és előrerohanjon. Kétszer is megsebesült már a maláji és a luzoni harcokban. Tapasztalt harcosnak számított a csoportjában. Voltak, akik irigyelték is élményeiért. Most hát példaszerűen kell bemutatnia, hogyan kell végezni az ellenséggel. Nemrég különben is csődöt mondott szol-

gálat közben – miközben őrt állt a kaszárnya előtt, hirtelen elájult. Most példás magatartással kell jóvátennie ezt a szégyent.

Kunjosi azonban hiába várt a vezényszóra. A kiképző, egy zömök, kurta lábú törzsőrmester, mintha magasban szálló repülőgép zúgását hallotta volna. Fejét hátrahajtva fürkészte az égboltot minden irányban, de nem látott semmit. Addig kereste a gépet, míg eszébe nem jutott végül, hogy talán figyeli valamelyik felettese. De ahogy körülnézett, tüstént meggyőződött róla, hogy csak az alárendeltjei nézik, senki más. És mivel most újra és ezúttal erősebben hallotta a magasból a zúgást, ismét hátrahajolt, és a levegőbe meredt. Nem vette észre, hogy mögötte gyors léptekkel közeledik az egyik tiszt. Fent, a magasban viszont észrevett valamit, ami ejtőernyőn függött. Először azt hitte, az a fekete valami egy ember, de néhány pillanat múlva rájött, hogy tévedett. Ami ott lebegve ereszkedett alá, az nem volt ember formájú.

Az őrmester azon töprengett, vajon figyelmeztesse-e valamelyik felettesét arra a micsodára, ami az ejtőernyőre van erősítve. Ekkor kiáltás hangzott fel mögötte, mire rémülten összerezzent. Egy tiszt rajtakapta, hogy a levegőbe bámul. A kaszárnya falai visszaverték a tiszt kiabálását. Kiképzők és közkatonák is tanúi voltak a jelenetnek. Végre megszűnt a kia-

bálás. De a tiszt továbbra is ott maradt és figyelte. Az őrmester, sápadtan a szégyentől, parancsot adott Kunjosinak a támadásra. Kunjosi égett a vágytól, hogy nagyszerű szúrásával legalább részben lecsillapíthassa a tiszt haragját, felpattant hát, és nekiiramodott. A célpont, a szalmabábu, képzeletben most eleven ellenség volt. El kell találnia a szívét, különben az bánik el vele!

Banzai! – harsogott végig a kaszárnyaudvaron Kunjosi Komatszu, a halált megvetően bátor katona csatakiáltása. Azután az ellenség, a szalmabábu szívének kellős közepébe döfte a szuronyát.

Ugyanebben a pillanatban füstté vált a Komatszu nevű közlegény teste a felrobbant atombomba izzó tüzében.

•

Lelkes biztatás közepette igyekeztek a munkaszolgálatra kivezényelt diákok lerombolni a kereskedőnegyed egyik, erre kijelölt házacskáját. Egy távírópózna volt a faltörő kos. Tizenöt diák felemelte a póznát. Nagy lendülettel iramodtak a célnak. A pózna hegye recsegve-ropogva fúródott a ház falába. De csak emberfej nagyságú lyukat vágott a korhadt gerendákba.

A diáklányok, akiknek a lerombolt házak maradványát kellett felrakniuk egy teherautóra,

olyan kíváncsiak voltak, hogy otthagyták a helyüket, és a fiúk csoportja köré sereglettek. A súlyos pózna ismét a falnak csapódott, de megint csak egy lyuk volt az eredmény. Néhányan a lányok közül jót mulattak az újabb sikertelen kísérleten. Volt, aki hangosan vihogott, mások meg tapsoltak örömükben, mert a fiúknak ez a kalandos vállalkozása olyan volt számukra, mint valami érdekes színházi előadás, és kitűnően szórakoztak rajta.

Kandzsiro Jonekurát bosszantotta a két hasztalan próbálkozás. Csoportvezető-helyettes lévén, felelős volt a számára kijelölt terület házainak mielőbbi lerombolásáért. Az ő ötlete volt, hogy a faltörő kos, azaz a pózna alkalmazásával könnyítsék meg a lebontás munkáját. A lányok különböző részvétnyilvánítását tehát személyes kihívásnak érezte. Mindenáron be akarta bizonyítani, hogy a terve helyes, csak érteni kell a megvalósításához.

– Próbáljátok meg még egyszer – adta ki a parancsot a becsvágyó Kandzsiro csoportja tagjainak. – De most már ne csináljátok olyan hülyén, ne az oldalfalat vegyétek célba. A sarokpillért kell eltalálnotok! Akkor az első lökésre beomlik az egész homlokzat.

A pózna végét tartó fiú felnézett az égre. Meghallotta ugyanis a repülőgép zúgását. Mi-

közben a pajtásai a harmadik rohamra készülődtek, ő a gépet kereste a mennybolton.

Kandzsiro ráförmedt a késlekedőre. A fiú felfelé mutatott. Valami furcsa dolgot vett észre a magasban.

Kandzsiro dühösen kiáltott rá:

– Most ne azzal törődj, hogy mi történik a levegőben, inkább előrenézz!

A másik megszégyenülten engedelmeskedett. Szinte az összes lány figyelmes lett a jelenetre. Ez a Kandzsiro mindig olyankor fontoskodik, ha tanúk is vannak jelen.

Kandzsiro most elharsogta a vezényszót: „Előre!” – és ezúttal a megfelelő helyet találták el a fiúk. A támasztópillér recsegve tört derékba.

Ebben a pillanatban valaki felkiáltott, de az összeomló ház robaja elnyomta a hangját. Szetszuko Nakamura nem a fiúk manőverét figyelte, hanem felfelé nézett az égre. Valami fekete tárgy ereszkedett alá lebegve a magasból, ejtőernyőre erősítve.

Ez a különös látvány felzaklatta Szetszuko képzeletét. Kezével beárnyékolta szemét, hogy jobban lásson. Hanem most meg társnői izgatott mozdulatai zavarták. Hátrált egy lépést. Aztán még egyet. És amikor a harmadik lépést is megtette hátrafelé, összetört alatta a vékony

deszka, amellyel egy régi kút volt befödve. Néhány métert zuhant lefelé. Azután sértetlenül fennakadt a kiszáradt kút fenekét borító iszaprétegben. Ez a látszólagos szerencsétlenség mentette meg a szörnyű haláltól. Mert alighogy elhangzott a segélykiáltása, fellángolt az égen az atomnap.

•

A Mitszubisi hajógyárban, négy kilométerre a robbanás helyétől, Jaszuko Szaszaki egy kivágógépen dolgozott. Az atombomba felrobbanása előtti percekben a gyerekeire gondolt: „… Most ott állnak az élelmiszer-hivatal előtt… Remélem, nem tart túl soká… Mindig annyian állnak ott a sorban… Szadako már nagyon éhes lehet… Vajon Sigeo fölveszi-e a hátára, ha már nem bír megállni a lábán? Talán van annyi esze, hogy a kicsit kiviszi a sorból… Biztosan eszébe jut, hisz olyan okos gyerek…” Többet már nem gondolhatott Jaszuko Szaszaki. Elvakította az elképzelhetetlen fehérségű villámfény. Mint mindenki ott a gyár csarnokában, ő is csak állt, dermedten a rémülettől, egyetlen hang nem jött ki a torkán. A gépek őrjöngve zakatoltak, magukra hagyatva. Zúgásuk másodpercekig elnyomott minden kiáltást. Azután a zúgást, zakatolást, gőzkalapácsok hangját és fémek sikoltását elnyomta valami szűkülő hang, amely az egyik hirtelen támadt vulkán kráterének mélyéből hatolt elő. Száz

meg száz orkán erejével zúdult a légnyomáshullám a hajógyár épületére. Betonfalakat rázott meg, vasgerendákat hajlított el, több tonnás vaslemezeket pörgetett a levegőben a műhelycsarnokok körül, mintha papírlapok volnának. Üvegszilánkok, deszkadarabok, vas alkatrészek, akár a lövedékek, süvítettek át a helyiségeken. A gépek mind megálltak – némelyik kerék még egy-két hirtelen rándulás, némelyik dugattyú vagy hajtótengely rövid vonaglás után. Mint megannyi halálosan megsebzett állat.

Egy fém alkatrész, talán egy elszabadult ablakkeret darabja, súrolta Jaszuko Szaszaki vállát, és feltépte a bőrét. Vér csorgott le a karján. Ő csak nézte a vért értetlenül, üres tekintettel. Fájdalmat nem érzett. Látta – és erre sem talált magyarázatot –, hogy munkaköpenye foszlányokra szakadt. Észrevette, hogy jobb kezének hüvelykujjába üvegszilánk fúródott. Kihúzta a szilánkot, csodálkozva, hogy megsebezte, pedig nem is érzett semmit. Egyszerre nyögést, segélykiáltásokat hallott, és tudatára ébredt, hogy már több másodperce hallja ezeket a hangokat. Lassanként felfogta, hogy valami iszonyatos dolog történt, és ezzel együtt nőtt benne az imént átéltek okozta rémület. És most végre meglátta: sebesült társnői fekszenek a földön, haldoklók nyöszörögnek, súlyos sebe-

sültek görcsösen összehúzódnak. És valamennyit elborítja a vér.

Jaszuko tekintete ide-oda ugrált. Mindenütt ugyanaz a látvány: fájdalmukban vonagló asszonyok. Valami vinnyogásféle tört fel belőle, a következő pillanatban azonban szájára szorította a kezét, hogy elfojtsa ezt az értelmetlen hangot. Le kell győznie a félelmét, a rémületét. Segítenie kell, nem siránkozni.

Odakint sűrű füst gomolygott. Lobogó lángok cikáztak át a füstön. Égnek a műhelycsarnokok! Talán ég az egész város?!

– A gyerekeim! – kiáltott fel Jaszuko, és futásnak eredt. A gépek felsebezték a testét. Üvegcserepek tömegén gázolt keresztül, emberi testeken ugrált át. Nekirohant a férfiaknak, akik védősisakot viseltek, és meg akarták állítani. Sebesültek nyújtották feléje könyörögve a kezüket. De ő mindenhonnan kiszabadította magát, a gyerekeiért érzett aggodalom erőt adott hozzá. Amikor az egyik csarnok kijáratán keresztül végre kijutott a szabadba, visszahőkölt. A város központja felett hatalmas felhőoszlop tört az égre. Füstoszlop, amiben tüzek lobogtak. Ami fent a magasban óriási golyóvá sűrűsödött. Amiből cikázó villámok csaptak ki. Ami hol vöröses fényben izzott, hol narancssznűben, és közben zöld meg rózsaszín lángokat is fellobbantott.

Az iszonyatos tűzfelhő láttán Jaszuko térdre rogyott. Rémülten meredt a démonok művére. Mert csak azok gyújthatták lángra ezt az iszonyatos földöntúli fáklyát, hogy megbüntessék az embereket. De miért? Mit követtek el? És mit vétettek a gyerekei?

Ahogy a gyerekeire, Sigeóra és Szadakóra gondolt, két karját a démonok fáklyája felé nyújtotta, és nyöszörögni kezdett:

– Nem vétettek semmit! Hagyd meg nekem a gyerekeimet! Ne bántsd őket!

Fel akart állni, hogy a gyerekei segítségére siessen. Egy ájulási roham azonban a földre kényszerítette.

•

Az *Enola Gay* félkörben délnyugatra kanyarodott. A gép személyzete nem sokkal azután, hogy a bombát ledobták, megpillantotta a felvillanó fényt, amely – hiába volt rajtuk a védőszemüveg – percekre elvakította őket. A váratlanul éles villanást olyan erős mennydörgés követte, hogy még a motorok zúgását is elnyomta. A gép ezután megrázkódott, mintha hirtelen viharzónába került volna. A repülők eleinte el sem tudták hinni, hogy mindez csupán a bomba robbanásának következménye lehet. Ilyen szörnyű hatást nem vártak, és nem is éltek meg soha. Előbb azt hitték, valami nagy lőszerraktárt talált el a bomba, de azután lát-

ták, hogy azon a helyen, ahol ledobták, több kilométer magas füstgomba emelkedik. És látták, hogy ennek a gombának a feje tűzgomolyagokból áll, amelyek a pokolbéli tűz elképzelését is felülmúlják. Olyan földöntúlian borzongató volt ez az ősvilági tűz, hogy a megfigyelők szinte bénultan ültek helyükön.

Tibbets ezredes tébolyult tekintettel meredt az iszonyú füst- és lánggombára. Tudata mélyén már felfogta, hogy a legszörnyűségesebb katasztrófa történt, amely emberi települést valaha is ért, lerántotta szeméről a védőszemüveget, és lenézett a mélységbe. A hirosimai házak helyett csak gomolygó barna füsttengert látott. Megpróbálta megmagyarázni magának, mi is történt. Az *Enola Gay* egyetlen bombával indult útnak. Csak eggyel! Saját szemével látta. Alig volt nagyobb, mint azok az ötszáz kilós bombák, amelyekből oly sokat dobtak le az eddigi bevetések során az ellenséges célpontokra. Éppen csak a formája volt más. És az, hogy ejtőernyő vitte lefelé, nem pedig szabadeséssel zuhant. Lehetséges, hogy egy középsúlyú bomba egy egész várost megsemmisítsen? Nem! Ez lehetetlen! Ez nem történhetik meg! Mert ez embertelenség! És mert az értelmes emberek nem találhatnak ki ennyire ördögi dolgot! Igen, ez a helyes válasz.

Csakhogy amit a szemével lát, az nem képzelgés: Hirosimát szinte egészen elborítja a robbanás okozta füst…

Hirtelen görcsösen nevetni kezdett. Úgy nevetett, mint aki azt hitte, hogy gyilkolt, és most látja, hogy áldozata feláll, mert nem is sebesült meg. Csuda ravasz találmány ez a bomba, micsoda remekül kiagyalták, hogy alaposan ráijesszenek az ellenségre. Magasan a célpont felett robbant fel, és iszonyú füsttömeget lövellt ki magából lefelé, a rémítő tűznyalábot pedig fölfelé hajította.

Így történt!

Így kellett történnie!

Fantasztikus találmány!

Valóságos csodabomba!

Ez aztán alaposan megfélemlíti majd a japánokat, ez majd megtanítja őket, hogy mire számíthatnak, ha a vezetőik nem jelentik be rövid idő alatt a kapitulációt. Ő, Tibbets igazán büszke lehet, hogy kivezényelték erre a bevetésre. A felettesei elégedettek lehetnek. Vele, Parsons századossal és Ferebee őrnaggyal. És a derék *Enola Gay*-vel. Épségben kiállta ezt a szörnyű nyomást. A mindenségit, micsoda hintázás volt! Mintha egy hurrikán kellős közepébe került volna a masina.

Az ezredes hirtelen remegni kezdett, rázta a hideg. Most érezte csak, hogy fehérneműje a verejtéktől nedvesen tapad a bőrére. Bosszankodva elmosolyodott. Az előbb kicsit melege lett, amikor azt a tűzgombát megpillantotta. Most azonban, úgy látszik, csődöt mondott az elektromos fűtés, amely a pilótaöltönyét melegíti. Futólag ellenőrzött egy-két műszert, de közben megint hideg borzongást érzett. „Ettől a tűzvarázstól komolyan beteg lettem – gondolta. – Nem is csoda, ha ilyesmit él át az ember… Kíváncsi vagyok, Ferebee őrnagy hogy érzi magát… Parsons se moccan meg.”

Parsons százados másodpilóta felé fordult, és a gégemikrofonon keresztül megszólította:

– Halló, százados! Úgy ül ott, mint egy megkövesedett múmia. Mi van magával? Miért nem veszi le a fekete szemüveget? Attól fél, hogy még egyszer felvillan? Nem lesz több. Túléltük.

Parsons hangja tompa volt, mintha búvársisakban lett volna a feje.

– Igen, *mi* túléltük, ezredes. *Mi* élünk. De a város lakói odalenn halottak!

– Ne beszéljen bolondokat, százados! Füstbombával árasztottuk el őket. Ragyogó találmány! A levegőben hatalmas tűz, hogy az embereknek félelmükben lötyög a térdük, lenn a

földön pedig akkora füstfelhő, hogy mindenki, akinek lába van, biztosan menekülni kezd. Ennél jobb fegyvert el se tudok képzelni. Én magam is megborzadtam, hiszen ilyesmire nem voltam felkészülve.

– Téved, ezredes. Az előbb beszéltem Ferebee őrnaggyal. Azt mondja, mielőtt eltértünk délnyugatra, lángtengert látott. Azt gondolja, az ég, ami Hirosimából még megmaradt.

– Hogyhogy megmaradt? Hát elpusztult valami?

Parsons most izgatottan felkiáltott:

– Ezredes! Csak nem hisz komolyan a füstbombájában? Minden valószínűség szerint az egész várost elpusztítottuk! Ön nagyon keveset láthatott onnan. Ferebee viszont úgy beszél, mint aki megtébolyodott. Valami borzalmas dolgot láthatott.

Az ezredes sokáig nem felelt. Végre megkérdezte:

– Küldött rádiójelentést Tiniannak?

– Igenis, éppen most adtam le – mondta Parsons olyan hangon, mint akit üldöznek, és éppen egy szakadékot pillant meg maga előtt. Azután, mintha önmagával beszélne, így folytatta: – A következőt jelentettem: *Bevetés sikeres – hatás jó.*

Tibbets ezredes csak valami hangsúlytalan, egyhangú mormolást hallott. A másodpilóta szavainak értelmét csak akkor fogta fel, amikor arra kényszerítette tekintetét, hogy visszatérjen a kéklő messzeségből – az előtte levő műszerekhez. Azokhoz a lelketlen gépezetekhez, amelyeknek segítségével a gépet kormányozta. Ez az átkozott szörnyeteg! Amihez tartószíjakkal van odaerősítve. Amit gyűlöl, mert ezerszeres halált hordott magában. Bevetés sikeres, hatás jó – jelentette Parsons. Ez rendben van. Katonás szűkszavúság. Azt jelenti: a bomba beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A földdel egyenlővé tettünk egy várost.

Az ezredes nehezen kapott levegőt. Orrcimpája felduzzadt. Megint kinézett a kék égre, és ez megnyugtatta. Lelkiismereti harca véget ért. Most arra gondolt: én ártatlan vagyok. Én csak parancsot teljesítettem. Teljesítenem kellett, mert megesküdtem, hogy minden parancsnak engedelmeskedni fogok. Én nem mondhatom meg a véleményemet arról, hogy ezt a parancsot őrültek adták-e, vagy emberek, akik tudatában voltak felelősségüknek. Különben sejtelmem se volt, hogy mi történik a robbanás után. Azt se tudom, ki találta fel ezt a bombát. Én nem, isten a tudója. Így hát nem is vagyok bűnös a szerencsétlenségben. Senki nem vádolhat engem. Én katona vagyok. Anyámnak meg kell bocsátania, hogy róla neveztem el ezt a

bombázót. Meg kell bocsátania! Hiszen okos asszony. És mindig jó volt hozzám. Nem fogja azt mondani: te is bűnös vagy. Egészen biztos, hogy nem mondja ezt.

Arcán felengedett a feszültség. Úgy érezte, hogy elviselhetetlen tehertől szabadult meg. Újra megvizsgálta a műszereket, ezúttal alaposabban, mint az előbb. A motorok hibátlanul működtek. Az olajnyomás szabályos volt. Az üzemanyag-vezeték rendben. A magasságmérő hétezer-háromszáz méter tengerszint feletti magasságot jelzett. Csupán az iránytól tértek el egy kicsit.

És miközben a kormányt beállította, jutott eszébe, hogy Spaatz tábornok, a csendes-óceáni légierők főparancsnoka nem lesz elégedett a leadott rádiójelentéssel: *Bevetés sikeres – hatás jó.*

– Parsons százados – szólt oda a másodpilótának –, adja le támaszpontunknak a következő jelentést: *Minden terv szerint – a gépen ledobás után normális állapotok – útban vissza a támaszpontra.*

•

Egy áprilisi napon az 1946-os esztendőben.

– Egy szép szög! Egész nagy! – örvendezett Szadako, és meglobogtatta a kincset a feje fölött.

– Maradj csöndben! – figyelmeztette Sigeo. – Ha így kiabálsz, meghallja valamelyik feketéző. Aztán idejön a bandájával, és elveszik az összes szögünket.

Eddig a földön guggolt, most felállt, és kémlelve nézett kifelé egy ház falának megfeketedett maradványa felett. A környező romok között nem látott senkit, aki gyanús lehetett volna, hogy valamelyik feketéző- vagy tolvajbandához tartoznék, amelyek a háború befejezése óta kószáltak mindenfelé. Azok az emberek, akiket látott, valamennyien a legnagyobb nyomorúságban voltak. A törmelék és hamu között valami használható holmi után kutattak. Akinek kedvezett a szerencse, az valami fémtárgyat talált. Például egy ólomból készült vízvezetékcsövet, egy vaslábast, egy ajtókilincset vagy akár egy ónozott rézkádat is. Minden fémből készült tárgy igen keresett cikk volt a pályaudvar környékén levő feketepiacon. Az ócskavas-kereskedők sok pénzt adtak érte.

Ha valaki nagyobb tömegben kínált eladásra vörös- vagy sárgarezet, a kereskedők nem győztek egymásra licitálni.

Sigeo megnyugodva kuporodott vissza a földre. Ma nagyszerű lelőhelyet fedezett fel Szadakóval. Egy ház romjai között alig háromórai keresgélés után egy kisebbfajta zsákra való szöget gyűjtöttek. Meg egy csomó csavart. És

két jó állapotban levő ajtózsanirt. És egy ajtóreteszt. Néhány perccel ezelőtt, igaz Szadakó olyasvalamit talált, amiben nem tellett öröme. Ahogy a törmelék közt kotorászott, egy emberi csontvázra bukkant. De csak odakiáltott a bátyjának:

– Nézd, Sigeo! Megint itt fekszik valaki, akiből halottat csinált az a mennydörgő villám.

Igen, az a tavalyi villámcsapás sok embert megölt. Még most is újra meg újra találni csontvázakat a romok alatt. Szadako megszokta már ezt a látványt. Régóta nem rémüldözik, ha guberálás közben emberi csontokra bukkan. Hanem az a szög, amit az imént kiásott, az csakugyan pompás darab. Kézfej hosszúságú, és alig van meggörbülve.

Sigeo rátette arra a nagy kőre, amelyet üllő gyanánt használt, és egy bunkó formájú vasdarabbal egyenesre kalapálta, mint a többi szöget is. Ez a vasdarab volt legértékesebb tulajdona. Az egykori kaszárnya területén találta valahol. Egy puskacső torkolati része volt. A závárt egy pillanat alatt golyóvá olvasztotta a villám. A torkolatrész épségben maradt, mert belefúródott egy homokrakásba.

Sigeo még egy csupor rizsért sem adta volna oda ezt a vasbunkót. Ezzel ásott, ezzel kalapálta ki a vasat, ezzel lazította fel, mint valami feszítőrúddal a kőből épült falakat, és ez volt a

fegyvere is. Hiszen annyi elvadult fiú járt mindenfelé, akiknek a szüleit elpusztította az a villámcsapás. Ezek a kamasz fiúk örökké zsákmányszerző útjukat járták. Az éhség rákényszerítette őket, hogy kolduljanak, lopjanak, raboljanak. A vasbunkó biztonságot adott Sigeónak. Mikor a romföldeket végigpásztázta, a nadrágja alatt elrejtve hordta, zsineggel a derekára kötve. Jól tudta, ha komolyra fordulna a dolog, mit sem érne ezzel a fegyverrel. Sehogy sem állt a kezéhez. És két-három vagy még annál is több támadót semmiképp sem tudna elriasztani vele. Arra mégis jó volt, hogy úgy érezze, alkalomadtán legalább egyetlen ellenfél támadását elháríthatná vele, bár titokban azt remélte, hogy soha nem kerül olyan helyzetbe, hogy akár csak eggyel is meg kelljen küzdenie ezek közül a mindenre elszánt kölykök közül. Mert ezek ügyesebbek is, erősebbek is nála, és ravaszság dolgában is fölényben vannak. Még a rendőrök is félnek tőlük, mindig kettesével mennek éjszakai őrjáratra.

Sigeo olyan mesterien egyenesre kalapálta a kézfej hosszúságú szöget, hogy még egy igazi szegkovács sem talált volna kivetnivelót rajta. Büszkén szemügyre vette a művét – karját előrenyújtva tartotta maga elé. Szép darab. Apa megdicséri érte őt is, Szadakót is. Ma sokat szereztek mind a ketten. Tegnap majdnem egész álló nap a romok között botladoztak, használ-

ható anyagot kerestek az építkezéshez. Néhány méter villanydrótnál egyebet azonban nem találtak. Ma viszont szerencsés napjuk van. Ezen a helyen persze mások is keresgéltek már előttük. Sigeo ezt mindjárt a munka kezdetén megállapította a törmelékbe fúrt kis lyukakból és a mellettük domboruló halmocskákból. Hanem azok a kincsások, úgy látszik, értékesebb dolgokat kerestek a görbe szögeknél. Sigeo azt sem bánta, ha mindjárt ezüstpénzzel teli kazettákat ástak is ki – az ő szemében ez a vasszögekkel teli kis zsák is kincsnek számított. Kezébe fogta a zsákot, méregette, megrázta, de mindjárt utána ismét körülkémlelt, nem figyeli-e valamelyik zsákmányra éhes csavargó. Ha elveszítené ezt a zsákocskát, jó néhány nappal később valósulna csak meg apja kunyhóépítési terve. Ennyi szöget még a legkevésbé átkutatott helyeken sem találna többé. Azt a parányi deszkaviskót pedig, amelyet apjuk, miután hazatért a katonaságból, elpusztított házuk helyett összeeszkábált, a legelső szélvihar összetörné.

– Gyere, Szadako – adta ki Sigeo a parancsot. – Siessünk haza. Apa már várja a szögeket. Hogy fog örülni, ha meglátja, milyen sokat találtunk. Gyere! Na. gyere már!

– Mindjárt, mindjárt – integetett a kislány, miközben egyik lábával valami kelmeféle hol-

mi elszenesedett maradványát rugdosta. Az ujjnyi vastagságú, tányér alakú lapot vastag hamuréteg borította, és a hamu Szadako minden rúgására felporzott belőle.

– Hagyd azt a vacakot! – követelte türelmetlenül Sigeo. – Ezt már semmire se lehet használni. Egy csomó elégett hálógyékény lehet, vagy valami olyasmi. Nem hallod?

Szadako gyerekes konoksággal rugdosta tovább. Most már mindkét lábával ugrált rajta. Úgy hangzott, mint valami tompa dobpergés, de ugyanakkor csörgő hang is vegyült bele. Úgy látszik, üveg- vagy porceláncserép lehet alatta. Ebben a pillanatban meghajlott az a fura holmi Szadako lába alatt. Üreges mélyedés volt alatta.

Sigeo kíváncsian félretolta a kislányt. Dorongjának nyelét feszítővasként használva, kissé fölemelte a fedőréteget. Már látta is, amit gyanított: üveg- és porceláncserepek egy üreges lyukban. Szadako melléje térdelt. Arca majdnem a földet érintette, úgy kémlelt le az üregbe, azután hirtelen beledugta az egyik kezét. Ez abban a pillanatban történt, amikor Sigeo a vasat visszahúzta. A fellazult fedőréteg a törmelékbe szorította Szadako kezét. Nem volt fájdalmas szorítás. Az az elszenesedett réteg nem feszült olyan szorosan, mint egy kőlap.

Szadako könnyűszerrel kihúzta alóla a kezét. Szemrehányóan nézett fel a bátyjára.

– Van benne valami, azt akarom kivenni onnan.

– Persze, cserépdarabok vannak benne. Az nem ér semmit – mondta Sigeo, és indulni készült.

– Nem, nem, valami szép van benne. Azt akarom – siránkozott a kislány.

– Mi az? Talán egy egész teáscsésze? Vagy elefántcsont evőpálcikák? – gúnyolódott Sigeo. Szadako azonban már kezdte ellapátolni kezével a törmeléket. Annyira buzgólkodott, hogy szabaddá tegye az üreget, hogy Sigeo végül mégiscsak rászánta magát, hogy segítsen neki. Most már komolyan azt hitte, hogy a kislány fürkésző szeme egy sértetlen teáscsészét vagy valami porcelán figurát fedezett fel. Egy csésze, amelyikben se törés, se repedés – ugyancsak ritka fogás. Szadako most maga elé tartja azt a micsodát, és apró megszakításokkal ujjongó hangok törnek fel belőle. Olyan, akár a madárcsicsergés, és mégis egy kislány hangja, aki már elfelejtette, milyen a játékszer, mert régóta csak hamut, törmeléket és romokat lát maga körül. Egy gyerek örömkitörése ez, akinek deszkaviskó az otthona. És sem abban a viskóban, sem bármely másikban, sehol nincs egyetlen szárnyas bronzsárkány!

Habozva nyújtotta kezét Sigeo a *csoda* felé. Csak ujja hegyével simogatta meg a remekművet. Megszemlélte a fejét, a pikkelyes testét, a gyűrűs farkát. Érezte a fém keménységét. Valóság hát ez a sárkány. A zöld patinaréteg megszépíti, elárulja magas korát. Tiszteletreméltó sárkányaggastyán. Ősöktől fennmaradt örökség. Valószínűleg el nem adható értéktárgyként őrizte egy család, amelyet kiirtott a haragos villám. Az a csontváz, amit Szadako felfedezett a romok között, talán az utolsó családfő földi maradványa volt.

Sigeo félénken pillantott a törmelékdombra, amely alatt a csontváz feküdt. Vajon megtarthatja-e Szadako a sárkányt? Előző tulajdonosainak nyilván házi védőszelleme volt. De meg tudta-e védeni a ház lakóit a gyilkos villámtól? Nem! Akkor hát rossz házi szellem volt, csak önmagát védte meg. Most büntetésből magunkkal visszük. Ha itt marad, mások viszik el.

Sigeo rémülten nézett körül. Megfeledkezett róla, hogy biztosítsa magát a kíváncsiak ellen. Akárki meglátná, azonnal elragadná a kincset Szadakótól. Abban az ínséges időben a legderekabb ember is tolvajjá vált.

– Dugd el a sárkányt az inged alá! – tanácsolta Sigeo a kislánynak. – És nézd, fogd ezt a tetőcserepet, és szorítsd magadhoz, hogy senki ne találhassa ki, mi van alatta.

Szadako engedelmeskedett. Sigeo nagyon okos. Hiszen ő, Szadako a saját szemével látta, mikor a legjobb szomszédok úgy marakodtak egy darab rozsdás hullámbádogon, mint a vadállatok. Senki sem láthatja meg ezt a sárkányt. Elrejtette a kincsét rongyos inge alatt, és rászorította a füsttől megfeketedett téglát. A sárkány hegyes részei szúrták a hasát. Szadako halkan megfenyegette:

–Te gonosz sárkány! Ha szúrod a hasam, megverlek, vagy beteszlek a tűzbe, és megsütlek!

Sigeo, noha félt a veszélytől, hogy valamelyik csavargó megláthatja őket, mégis úgy határozott, hogy a bizonytalanabb, de rövidebb úton mennek hazafelé, a romföldeken át. A lehető leghamarabb élvezni akarta már a szüleik örvendező álmélkodását. Elképzelte, ahogy apja meglepetésében tágra mereszti a szemét, ahogy anyja összecsapja a kezét, és aztán mindketten Szadakót, a boldog felfedezőt ölelgetik. Hát igen, Szadako igazán büszke lehet. Ilyen kicsi lány soha nem talált még ilyen nagy kincset. Ezért a sárkányért egész rakás deszkát kínálnak majd a kereskedők. Deszkát és cölöpfát! Igazi házat lehet építeni belőle. És még lécet is adnak hozzá a tolóajtókhoz, s a tetőhöz kátránypapírt. És papírt az ablakokhoz. És szöget és… Ugyan mit – szögek! Mi a csudának cipeli

ezt a zsák szöget, mikor a sárkányért egész ládával kapnak? A pokolba ezzel a zsákkal…

El akarta hajítani a zsákot, de közben elbizonytalanodott. Mégis megtartja ezeket a szögeket, emlékül arra az időre, amikor építőanyagot guberált a romok között. Akkor majd eldicsekedhet: „Olyan szegény voltam egyszer, és most olyan gazdag vagyok, hogy faházban lakom.”

Szadako ott tipegett mellette. Szakadatlanul beszélt a sárkányhoz:

– Milyen undok állat vagy, olyan undok vagy, mint Csikamatszu. Igen, igen, te vagy a gonosz Csikamatszu sárkány. El akarsz szökni, de én nem engedlek ám. Jó erősen foglak. Akárhogy csipkedsz is, úgyis hazaviszlek. Otthon majd ágyat csinálok neked szalmából. Mindennap adok neked friss füvet, attól majd jó kövér leszel. És megnősz. Ilyen nagyra kell nőnöd, mint én. Aztán elhívom a szomszédokat, és megmutatlak nekik. Aki meg akar nézni, az ad nekem egy csésze rizst. Soha többé nem leszek éhes. Jaj, de örülök! Te vagy az én jó kis Csikamatszu sárkányom. Ugye? Akarsz az én kedves, jó Csikamatszum lenni? Mert én úgy, de úgy szeretlek téged…

Csupa szeretetből még erősebben magához szorította a sárkányt, az meg még jobban meg-

szúrta. Szadako már éppen újra pörölni akart vele, amikor megszólalt Sigeo:

– Nézd, Szadako! Milyen sokan vannak a városháza előtt, már megint történt ott valami.

Megragadta a kislány karját, és gyorsan továbbvonszolta. A félig elpusztult épület előtt bámészkodók csoportjai álltak. Hat megperzselt cseresznyefa volt a téren, ezek körül tömörültek a csoportok. Az egész városban csak ez a hat fa maradt meg. A többit tűzifának vágták fel a télen a fázó hajléktalanok. Később úgyis ki kellett volna vágni őket. A mindent megsemmisítő tűz annak idején a hirosimai kertekben, tereken, fasorokban és utcákon virágzó cseresznyefákat sem kímélte meg. A legtöbbje elszenesedett csonk volt a katasztrófa után. A szörnyűség haszontalan, csúf tanúi. Még a romoknál is jobban emlékeztettek arra a borzalmas eseményre. A városháza előtt álló hat cseresznyefát a polgármester rendeletére hagyták meg. Ágaik, sőt a gallyaik is megmaradtak, igaz, megperzselve és kiszáradva, de ez a hat fa mégsem volt olyan megrázó látvány, mint az elszenesedett csonkok. Talán azért nem engedte kivágni ezt a hat facsontvázat a polgármester, mert a katasztrófát túlélt lakosokban legalább a lombjuktól megfosztott cseresznyefák emlékét akarta ébren tartani. Most azonban ott álltak az életben maradottak,

rongyokba burkolva, csontvázsoványan és beesett arccal a tűztől megfeketedett fák körül, és ámulva nézték a természeti csodát: a cseresznyefák az éjszaka folyamán virágrügyet fakasztottak! Itt-ott az ágakon már néhány hófehér virág is kibomlott. Hirosima felett atombomba robbant. Hat cseresznyefa konokul szembeszállt a pokollal. A természet erősebb volt a pusztítás szelleménél. Hat cseresznyefa kivirágzott a romok között. Ez mindenkinek, aki látta, új erőt adott.

Az ámulók között egy kicsi lány állt. A hüvelykujját szopta, és közben csodálkozva nézett fel a cseresznyevirágokra. Egy idő múlva önfeledten, hangosan megkérdezte:

– Sigeo, megmutathatom Csikamatszunak a virágokat?

A bátyja nem értette meg mindjárt. Lehajolt hozzá.

– Ki az a Csikamatszu?

A kislány egyik kezével rácsapott a cserépre, amelyet másik kezével a hasára szorított.

– Hát a sárkányom. Még sose látott virágot, mert el volt ásva.

A körülöttük állók közül néhányan a hangosan csacsogó kislány felé fordultak. Mielőtt még Szadako felfoghatta volna, hogy elárulta a

titkukat, Sigeo menekülésszerű gyorsasággal elvonszolta.

•

Szaszaki úr, mielőtt behívták katonának, egy kicsi, de tiszta borbélyműhely tulajdonosa volt. Tartott ugyan egy segédet, de így is szüntelenül el volt foglalva, kora reggeltől késő estig talpon volt. Nem táplált vérmes reményeket, hogy a borbélysággal vagyont szerezhet. Aki ilyesmit képzel, az vagy rosszul számol, vagy álmodozó. Az üzlet a külvárosban volt, a vendégei munkások, kereskedők, sofőrök, hajósok és halászok. Olyan emberek, akik olcsón akartak nyiratkozni, borotválkozni. De minthogy Szaszaki úr nemcsak szorgalmas volt, hanem takarékos is, megvásárolta azt a faházat, amelyet abban az időben bérelt, és joggal remélte, hogy néhány év múlva megvalósíthatja tervét, és a borbélyműhelyhez nyilvános fürdőházat építhet. A háború és annak következményei megsemmisítették Szaszaki úr minden tervét. Nem is gondolt már rá, amikor – azután, hogy elbocsátották a katonaságtól – hosszas keresgélés és sok-sok kérdezősködés árán végre megtalálta a teret, ahol egykor a háza állt. A robbanás után a pokoli légnyomás porrá változtatta ennek a negyednek valamennyi épületét. Még csak rommezőnek sem lehetett nevezni ezt sivatagot, hiszen csak sík felület volt, sehol semmi nyoma a valamikor emberi lakhelynek.

Szaszaki, a hazatért katona elmondhatatlan kétségbeeséssel borult akkor térdre, és csupasz kezével kaparta a koromfekete földet. Asszonya és gyermekei hamvainak legalább a maradványát akarta megtalálni. Fél nap és egy éjszaka kuporgott ott azon a téren, és könyörögve kérte ősei isteneit, hogy engedjék meghalni. Nem akarta ezt a szörnyű életet. Reggelre elhatározta, hogy véget vet az életének, mivel az istenek nem hallgatták meg. Átkozódva kiáltott fel az égre, fenyegetően rázta öklét, fejét vad kétségbeesésében az üszkös földhöz verte.

Később, a hajnali szürkületben látja, hogy emberek osonnak el mellette. Emberek rongyokba burkolva, csonttá és bőrré aszalódva. Imbolygó léptekkel járnak, mintha csak a sírjukból keltek volna ki. Némelyiket szörnyű égési sebek torzítanak el, mások a fénytől megvakultakra támaszkodnak. Egyre több szerencsétlen búvik elő éjszakai rejtekéből, és vonszolja el magát Szaszaki mellett, aki egészségesen, épen kuporog a földön, és sóvárogva kívánja a halált. A katasztrófa túlélőinek ez a kísérteties látványa eltereli a gondolatait, és egy időre megfeledkezik a maga nyomorúságáról. Tudni akarja, hova tartanak ezek a boldogtalanok, és csatlakozik az egyik csoporthoz. Útjuk célja a csak félig elpusztult kikötőnegyed. Ott turkálnak a törmelékhalmokban. Szaszaki gyerekeket lát, akik felduzzadt, rothadó moszatot

esznek. Mások kagylókat kaparnak ki a rakpart falából, és akár a falánk kis farkasok, úgy nyelik el a belsejét. Azután megpillant egy fiút. Az egyik folyóág parti iszapjában gázol. Látszik, hogy lábujjaival szilárd tárgyak után tapogatózik. Ha valami érdemlegesnek látszót talál, lehajol, és kihúz az iszapból egy darab drótot, egy bádogdobozt, egy drótkötél maradványát, egy fadarabot, amely már teleszívta magát vízzel. Amit talál, a partra hajítja. Egy kislány várakozik ott, összegyűjti és egymásra halmozza a talált kincseket.

Szaszaki, a leszerelt katona meredten áll, mint egy sóbálvány. Moccanni sem képes. Mintha megbénult volna. Túlságosan nagy a megrázkódtatás. Ez után a szörnyűséges éjszaka után, amikor annyira kívánta a halált, mert az istenek elvették azokat, akik számára a legdrágábbak voltak, most egyszerre maga előtt látja a fiát és a lányát. Kettő életben van a holtnak hittek közül! Olyan elhanyagoltak, olyan szutykosak és soványak, hogy először csak azt látja, némi hasonlóság van a két gyerek és a között a kép közt, amelyet emlékezete róluk megőrzött. De a következő pillanatban biztosan tudja – ezek az ő gyerekei!

Szaszaki ajka megremeg. Szemét elhomályosítják a könnyek. Végre kinyújtja a karját. Reszket a keze. Kiáltás tör fel belőle:

– Sigeo! Szadako!

Egy asszony ül a part menti lejtőn. Teljesen legyengülve az éhségtől, mindeddig közönyösen nézett le a folyóra. Mikor meghallja a kiáltást, összerezzen. Az a kettő odalenn az ő gyereke. Csak egy valaki tudja a nevüket. Csak egy ember hangjának van ilyen csengése. De az lehetetlen, hogy az az ember kiáltott volna. Hiszen eltűnt. Vagy meghalt. A túlvilágról hallatszott a hangja.

Az asszony lassan elfordítja a fejét, és látja, amint a leszerelt katona tántorgó léptekkel ereszkedik le a lejtőn a gyerekek felé. Hazajött az embere!

Megfordul vele a világ, gyenge testének sok ez a mérhetetlen boldogság. Ájulás fogja el, s a földre hanyatlik. Amikor magához tér, ott térdel mellette a férje s a két gyerek. És Jaszuko Szaszaki olyan átszellemülten mosolyog, mint aki a mennyországban találkozott a szeretteivel.

Ennek a pillanatnak a boldogságára emlékezett most Szaszaki úr, ahogy ott állt haragosan a viskójuk előtt. Éppen az imént tért vissza a feketepiacról, és mindjárt észrevette, hogy eltűnt az a két deszkadarab, amellyel a viskó hátsó falát megtámasztotta. Valamelyik irigy szomszéd lophatta el. Ha megtudja, ki volt, alaposan ellátja a baját.

De vajon nem esküdött-e meg akkor, ott a folyóparton, hogy ezentúl életének minden nehéz órájában emlékezni fog arra a pillanatra, amikor ismét egymásra találtak? Bármi érje is – soha nem szabad elfelejtenie, mekkora ajándékot kapott az istenektől. Minden veszteséget semmiségnek kell tekintenie, minden balsikert zokszó nélkül fog elviselni. Most bosszankodjék hát egy ellopott fadarab miatt? Miféle érték az ahhoz a gondolathoz képest, hogy életben találta a feleségét és a gyerekeit? Élnek és egészségesek. Összeeszkábált a telkén egy parányi deszkaviskót. Igaz, le kell hajolni, ha be akar lépni az ember. És odabent senkinek nem ajánlatos a fejével vagy a hátával a falnak ütközni, különben összedől az egész szakramentum. De mégiscsak fedél van a fejük felett. Igaz, nem éppen biztos fedél, hiszen becsurog rajta az eső, és az éjszaka különösen kellemetlen. Nem valami kellemes az alvás, ha az embernek vízcsöppek hullanak az orrára. A gyerekeknek ez mulatság. Sőt, Jaszukót is megnevetteti. Őt, Szaszaki urat persze nem. Hiszen ő a családfő, és szégyenletes dolognak érzi, hogy nem tud feketézéssel annyit keresni, amiből egy új faházhoz elegendő anyagot vehetne. Mindig csak a terveiről beszél, hogy milyen szép házat fog építeni, és Jaszuko meg a két gyerek meg van győződve róla, hogy a ház hamarosan elkészül. Pedig erre, sajnos, már sem-

mi remény. Tegnap még maga is bízott benne, hogy hamarosan nekifoghat. Ma azonban megint tapasztalta, mennyire alkalmatlan a feketézésre. Ofusza, ez a dörzsölt fickó, az egész feketepiac legnagyobb cápája, csúnyán rászedte: elvitt neki egy kifogástalan kerékpárabroncsot, amit tegnapelőtt szerzett egy zsák rizsszalmáért, és ez az Ofusza addig erőszakoskodott, míg odaadta egy marék zöld teáért meg egy pár elhordott női cipőért. Pedig ő deszkát akart érte az építkezéshez. Hogyan is jutott eszébe, hogy ebbe a rossz cserébe beleegyezzen? Az a kerékpárabroncs sokkal többet ért.

No tessék, már megint mérgelődik. Ezt nem szabad. Megharagszanak az istenek. Persze azért nevetésre sem ok ez a rossz csere.

Szaszaki úr szimatolni kezdett. Füst szállt ki a viskó belsejéből. Ebbe a füstszagba azonban főtt bab illata keveredett.

Bab? Honnan szerezhetett Jaszuko babot?

Szaszaki bedugta fejét a viskóba. Csakugyan bableves forrt a fazékban a földön felállított apró tűzhelyen. Jaszuko a férjére nevetett.

– Megdicsérhetsz, hogy milyen ügyes voltam. Azt a facipőt, amit nekem faragtál, tegnap elcseréltem egy fél fazék babra. Tengeri sóval

megízesítettem, és pitypanglevéllel összefőztem. Jó szaga van?

– Az ám! – morogta Szaszaki úr, és visszahúzta a fejét. Elégedetten dörzsölte meg az orrát, és közben azt gondolta: „Mégiscsak jó cserét csináltam. Jaszuko odaadta a facipőjét babért, én meg hoztam neki bőrcipőt. Szerencsés nap ez!”

Elképzelte, hogyan ujjonganak majd a gyerekek, ha megtudják, milyen finomat főzött anyjuk. És ettől még inkább felvidult. Mindig ilyenkor szoktak hazajönni. Micsoda derék gyerekek! Naphosszat keresgélnek a romvárosban, mindent hazahoznak, ami használható. Igazán boldog lehet, hogy ilyen gyerekei vannak. Más gyereke csak csavarog és lustálkodik. Ezek meg segítenek a szüleiknek, hogy leküzdjék a gondokat. Vajon ma mit hoznak haza? Megbízta őket, hogy szerezzenek szöget. Csakhogy az már egyre ritkábban található a romok között. És mit is kezdene a szögekkel? Az építkezéshez deszka kellene, azt pedig úgysem kaphat egy marék szögért. Akkor pedig nincs mit összeszögezni. Legalábbis egyelőre. Jövőre talán segít majd a kormány a hajléktalanokon. Megígérte. És ha a kormány nem segít? Örök életére ebben a tyúkólban kell laknia a családjával együtt? Valamit tennie kell. Ezekből a kis csereüzletekből nem tarthatja el a családját.

Igyekeznie kell, hogy valami munkát találjon. Vajon az Elektromos Műveknél van-e szükség munkásokra? Ott éppen most kezdték újra a munkát, néhány városrészben már szerelik is az új vezetéket. Holnap odamegy és megkérdezi. Igaz, hogy borbély a tanult mestersége, de…

Szaszaki úr fejében hirtelen újabb ötlet villant fel: miért nem folytatja tulajdonképpen a saját mesterségét? Csak azért, mert minden szerszáma elpusztult? Hát akkor újat kell szereznie. Először is egy ollót meg egy borotvát. Kezdetnek elég is lenne. Nem – egy kis ládára is szükség van. Azon ülnek majd a vendégek. No meg persze egy darab borotvaszappan is kell. Meg egy ecset. És egy vizescsupor. Meg egy borotválkozótál. Ha ez mind meglesz, kimegy a feketepiacra, és egy plakátot szögez ki a ládára. A plakátra ez lesz írva: „Hajvágás! Borotválás! Szakállnyírás! Csoda olcsó árak!”

Hát nem nagyszerű gondolat ez? De az ám! Soha életében nem volt még ilyen jó ötlete. A kereskedők lesznek az első vendégei. Tőlük persze többet fog kérni, mint a szegényektől. Jól fog keresni. Vehet deszkát a házukhoz. Meg cölöpöket és fakeretet az ajtókhoz, ablakokhoz. Papírt a széttolható falaknak. Annyit fog keresni, hogy nemsokára segédet is kell fogadnia. Annyi pénze lesz, hogy – a lélegzete is eláll, ha elképzeli, hogy még iparosokat is fogad-

hat, akik majd felépítik a házát. Micsoda szerencsés nap ez a mai!

Szaszaki urat annyira elragadta a képzelete, hogy megbűvölten meredt a levegőbe. Gondolatban már eltüntette a kis deszkaviskót, és helyére varázsolta az új faházat. Olyan gyorsan nőtt az a ház, hogy Szaszaki úrnak már az égre kellett emelnie a tekintetét. A csúcsos tető a felhők magasságába emelkedett. Micsoda pompás ház! Három helyiség van benne. Nem – négy. De ha elég sok széttolható falat építenek bele, még hat is lehet. Igenis hat! Kettőre szüksége van az új borbélyműhelyhez. Annak is a házban a helye. Csak nem ülhetnek a vendégei örökké egy faládán kint a szabadban? Ugyan, majd gyönyörű székekre ülteti őket, jó kényelmesen. És szépen megnyírja az égnek meredő hajukat, borostás képüket simára beretválja, s az elvadult szőrcsomókból helyre kis szakállakat formál. A férfiak vidám hangulatban gyönyörködnek majd a tükörben előnyösen megváltozott képükben, jókedvűen bonyolítják le üzleteiket, és nem győzik dicsérettel elhalmozni azt az embert, akinek mindezt a kellemes érzést és tetterőt köszönhetik: Szaszakit, a borbélyt.

Szaszaki úr, miközben még egyre a fellegekbe magasodó házában gyönyörködött, ujjai hegyével tűnődve megérintette tulajdon borostás

szakállát. Egyszerre visszahőkölt, és üres kezére tekintett. Hiszen nincs is borotvája. Anélkül pedig se ház, se műhely. Sem Szaszaki, a borbély. Se vendégek, se jövedelem. Akkor láda sem kell meg borotvaszappan, nem kell lábas, és nem kell ecsettál.

A ház semmivé foszlott. Szaszaki úr zavarodottan vakarta a tarkóját. Hogyan szerezhetne egy jó borotvát? A feketepiacon akad néhány. Pár nappal ezelőtt az egyik kereskedő áruba bocsátott hat új borotvát. De az a fickó egész vagyont kért darabjáért.

Szaszaki úrnak elpárolgott a jókedve. Hiszen egy árva jenje sincs. Megint sötétnek látja a jövőt. Ezt a sötétséget még a bableves illata sem deríti fel. Rosszkedvűen nézegette körös-körül a sok-sok deszkaviskót és köztük a halomba gyűlt mocskot, szemetet. Amióta arra kényszerült, hogy itt lakjék ebben a viskónegyedben, még sohasem viszolygott ennyire ezeknek a dobozokból, bádogdarabokból, ócska rongyokból, elszenesedett fadarabokból és földből összeeszkábált lakásoknak a látványától. Ha esett, mocskos sártengerré változott az egész utca. Szép időben rosszullét környékezte a sok rothadó holmi szagától, ami mindenütt felhalmozódott, és mindenféle betegség csíráit magában hordta. És még nem is ez volt a legrosszabb. Szomszédaik közül sokan szenvedtek

az égési sebektől, amelyeket az a pusztító villám okozott. És ezek a sebek nem gyógyultak. Az orvosok még nem fedezték fel a gyógyszerét. Sem kenőcs, sem orvosság nem használt. Iszonyú fájdalmak gyötörték a szerencsétleneket. Azt beszélték, hogy a vérük meg van mérgezve, és aki megérinti őket, arra is átterjed a méreg. Igaz, az orvosok másként vélekedtek, de azért mindenki kerülte őket, akár a leprásokat, és a legtöbben még haláluk óráján is magukra maradtak. De hát hol is lehetett volna kezelni őket? A hirosimai kórházakat elpusztította a gyilkos villám. Most szükségbarakkok pótolták a kórházakat. De még ezek a barakkok is zsúfolva voltak betegekkel. Már régen vidékre kellett volna költöznie a családjával együtt – gondolta Szaszaki úr. Valamelyik paraszt bizonyára felfogadná béresnek. A parasztoknak mindenük megvan. Hiszen a városiak utolsó megmaradt értéktárgyaikat is elcserélik élelemre. De ő nem megy el innen, akármilyen szörnyű is itt a nyomorúság. A viskója a saját földjén áll. Ezt a telket a takarékosságával, a szorgalmával szerezte. Itt kell lennie, és érvényre kell juttatnia a jogait, ha legközelebb újra felmérik a telkeket. Ha nincs itt, utólag nem támaszthat rá igényt. Ezt meg is mondták neki a városházán. Így tehát mindenáron ki kell tartania.

Éppen be akart bújni a viskójukba, amikor meghallotta, hogy valaki szólítja. A két gyerek

jött haza. Sigeo egy degeszre tömött kis zsákot emelt a magasba. Szadako meg egy tetőcserepet szorított mindkét kezével a hasához. Megsérült talán a kislány? Vagy rosszul lett? Szadako most behúzta a nyakát, és megrázkódott. Úgy látszik, láza van. De nem. Most fintorgatja az orrocskáját, csücsöríti a száját, összehúzza a szemét, és újra megrázkódik. Szadako csak olyankor csinál így, ha valami titka van. Sigeo arcjátékából is valami ilyesmire lehet következtetni. Ravaszkás, huncut mosolyra húzódik a szája. Ez a fiú valami meglepő dolgot találhatott. Á, hiszen a zsákocska tele van szögekkel! Ahogy Sigeo megrázza, hallani is a csörgésüket. Nahát, ezek a gyerekek! Egész zsák szöget gyűjtöttek!

Szaszaki úr intett a fiának, hogy ne mutogassa ilyen nyíltan azt a zsákot. Csak felkelti vele a szomszédok irigységét, hiszen valóságos vagyon az a rengeteg szög. Szaszaki úr futólag felbecsülte: legalább három kiló. Kaphat érte fél kiló szárított halat vagy két csésze rizslisztet vagy három kis kenyeret vagy…

Már oda is ért a két gyerek. Máskor soha nem feledkeznek el róla, hogy apjuk iránt érzett tiszteletüket meghajlással kifejezzék. Most azonban minden hajlongás nélkül betuszkolták apjukat a viskóba. Ez meglepte és sértette is Szaszaki urat. Nem szabad eltűrnie az efféle

rossz szokásokat. Engednie kellett az erőszaknak, de közben tiltakozott, és elhatározta, hogy tüstént szigorú prédikációt tart a fiának és a lányának. Csakhogy azok nem adtak rá időt.

– Szadako nagy kincset talált! – hadarta sziszegő hangon Sigeo. – Ilyen gyönyörűt még sose láttatok! Igazán nem! Eldugta az inge alá. Vedd elő, Szadako! Gyorsan mutasd meg!

A kislány hunyorgó szemmel, hamiskásan mosolygott, és megint oly mókásan behúzta a nyakát. A cserepet még jobban a hasára szorította. Sigeo el akarta venni tőle. De Szadako hátraugrott, és hevesen rázta a fejét. Nagyon tetszett neki ez a játék, hogy eldugta a kincset.

– Mutasd már meg, mit találtál! – kérte az anyja.

– Ugyan mi lehet? – morogta Szaszaki úr, mert még most is bosszantotta, hogy a gyerekek olyan tiszteletlenül viselkedtek. – Talált valami játékot, és most úgy tesz, mintha legalábbis egy aranyat ásott volna ki a földből.

– Ez még egy aranynál is többet ér – mondta álmodozva Sigeo. Hirtelen úgy érezte, már nem is olyan sürgős, hogy meglepetést szerezzenek a szüleiknek. Talán okosabb, ha lassan készítik őket elő a boldogságra. A hirtelen öröm okozta ijedség még megárthatna nekik.

Szaszaki úrnak már elpárolgott a haragja. Hitetlenül nézegette Szadako hasán a cserépdarabot, és így szólt dünnyögő hangon:

– Hogy többet ér az aranynál is? Honnan tudod, mennyit ér egy arany? Életedben sem láttál még olyant! Egy aranyért a feketepiacon… hát én igazán nem akarok túlozni… de hat borotvát biztosan megadnának.

Sigeo megint csak álmodozó hangon felelt, akár az előbb:

– Akkor az a dolog, amit Szadako talált, három aranyat ér.

Szaszaki úr a fiára meredt, aztán a feleségére, és ez a meredt tekintet mintha azt mondta volna: „Kettőnk közül az egyik megbolondult.” Hirtelen a kijárathoz lépett, és egy zsákdarabbal elfüggönyözte. Mikor aztán lehajolt Szadakóhoz, az izgalomtól rekedt volt a hangja:

– Mutasd, kislányom. No, gyere, add elő! Mi az?

A kicsi megint fintorgatta az orrát, és bizonytalanul nézegette a cserepet. Aztán hirtelen ledobta a földre, és ujjongva felkiáltott:

– Gyere elő, Csikamatszu sárkány! A papám hosszú, nagyon hosszú életet meg jó egészséget akar neked kívánni.

Matatni kezdett az ingén. A szúrós Csikamatszu beleakadt.

– Már megint rossz vagy – zsörtölődött a kislány. – El akarod szakítani az ingemet, mert nem akarod, hogy megnézzenek. – És most anyjához fordult Szadako gyerekes haraggal. – Egész úton szúrt és kapart. Nagyon haragos. Mindjárt verd meg, különben megharap.

Végre kiszabadította a sárkányt. Diadalmasan emelte a magasba. Anyjukból elfojtott, elragadtatott kiáltás tört fel. Szaszaki úr tekintetét szinte lenyűgözte a látvány. Előrenyújtotta a kezét, mintha el akarná venni a sárkányt, de mindjárt vissza is húzta. Ez ősrégi szobor – suttogta elbűvölten. – Ez… remekmű. Ilyesmit már csak a régi templomokban látni.

Hirtelen felegyenesedett, és szigorúan kérdezte:

– Hol találtátok?

– Nem templomban – magyarázta buzgón Sigeo. – Biztos, hogy nem, apa. A törmelék közt volt elásva. Egy romházban. Még ott van egy emberi csontváz.

– Ó, akkor dobjátok el ezt a sárkányt! – kiáltotta Jaszuko, és borzadva takarta el kezével az arcát. – Igen, igen, dobjátok ki azonnal az utcára! Ez szerencsétlenséget hoz ránk! Gonosz dé-

mon lakik benne. Nem akarta megvédeni a gazdáit… dobjátok el!

– Én is ezt gondoltam – dünnyögte Sigeo. – Ez a sárkány nem jó házi szellem. Azt az embert, akié volt, megölte a villámcsapás.

– Honnan tudod, hogy kié volt? – kérdezte Szaszaki úr.

Sigeo tűnődve harapdálta az ajkát.

– Az a csontváz a közelében feküdt.

– Igazán? Biztos, hogy így volt?! – kiáltott fel megkönnyebbülten Szaszaki úr. – Ez jó. Akkor máris eladom a feketepiacon ezt a sárkányt. Ti meg találjátok ki közben, hogy mit akartok érte. Annyit mondhatok, hogy mától kezdve minden megváltozik. Támadt egy jó ötletem! Sok pénzt fogok keresni! Add ide a sárkányt, Szadako!

A kislány ellenkezett. Kiabált, sírt, rúgkapált. Szaszaki úr elvette tőle a sárkányt.

– Ne sírj, kislányom. Ez a sárkány az istenek ajándéka – mindnyájunknak. Ha újra dolgozhatom, és pénzt keresek, lesz sok jó ennivalónk. És valami szép játékot is veszek neked.

– Hol akarsz munkát találni? – kérdezte Jaszuko, de Szaszaki úr már rohant is ki a szabadba.

•

Kétségtelenül Ofusza úr volt a legügyesebb és a legravaszabb a koji pályaudvar környékének valamennyi feketézője közül. Vett és eladott mindenféle hiánycikket. Semmiféle mennyiség nem volt neki túl kevés vagy túl sok. Csereüzleteket bonyolított le, és szállításokat közvetített. Megbízatásokat vállalt temetések és költözködések elintézésére. Készpénzért szerzett nadrággombot, szappant, ruhának való kelmét, szárított halat, kenőolajat, szerszámot, virágmagot és élelmiszert. Tolvajok, felhajtók, beugratók és más sötét alakok egész légióját foglalkoztatta, akik tőkét kovácsoltak a nép szorult helyzetéből, és gondoskodtak a jómódúak testi jólétéről. Ofusza úr a feketézők koronázatlan királya volt. Alkalmazottai duzzadt ajka, felfújt képe és dülledt szeme miatt Békának nevezték. No persze csak olyankor merték így nevezni, amikor hallótávolságon kívül volt. Mert Ofusza úr rendkívül érzékeny ember volt. Nehéz munkája felőrölte az idegeit, ezért folyton hunyorgott. Duzzadt alsó ajka remegett, miközben beszélt, a karját meg úgy lóbálta, mintha köszvény hasogatná. Mindenkinek, aki nem állt rögtön kötélnek, így prédikált:

–Végy példát rólam… én az emberiség jótevője vagyok. Feláldozom az egészségemet, hogy ne haljanak éhen.

És bizonyos értelemben igaza is volt Ofusza úrnak. Szakadatlanul ellenőrizte a feketepiaci árakat. Jaj volt annak a kereskedőnek, aki Ofusza úr engedélye nélkül fölemelte a szokásos élelmiszerárakat. Ofusza úr azonnal kitiltotta a feketepiacról. Az árakat egyedül ő állapította meg. Mert jó számoló lévén, tisztában volt azzal, hogy minden áremelés csak rontotta volna a pénz értékét. Márpedig Udzsina melletti tengerparti villájában ládaszámra volt elrejtve a bankó.

Ofusza úr a háború végén szanitéc őrmester volt egy tartalék kórházban, messze a front mögött. A fegyverletétel után elegendő gyógyszert rakott félre, amivel aztán jövedelmező üzletkötésbe kezdett. Az a gyógyszerkészlet volt mostani gazdagságának alapja.

Ofusza úr azonban a vastag bankókötegek mellett a műtárgyakat is szerette. Falusi házának minden szobájában – padlón, fali fülkékben, kis asztalokon és a falakon – értékes tálakban, vázákban, féldrágakőből vagy elefántcsontból faragott isten- és állatszobrocskákban gyönyörködhettek a vendégek. Mindenütt selyemre vagy nemes alapra festett képek, drága fegyverek és démonálarcok.

Ofusza urat nemcsak a barátai ismerték el a régiségek szakértőjének, még ellenségei és iri-

gyei sem tagadták, hogy csalhatatlan érzéke van a valódi ritkaságokhoz.

Most aztán Ofusza úr, amikor egy férfi suttogó hangon megszólította és arra kérte, hogy a feketepiac valamelyik csendes zugában mondjon szakértői véleményt valami „egészen ritka” dologról, meg volt győződve, hogy hiába vesztegeti a drága idejét. Futólag ismerte már ezt az embert. Szaszaki a neve, vagy valami hasonló. Ma délelőtt egy kerékpártömlőt kínált cserére. Ofusza úr a kisebb csereüzleteket sem vetette meg. Ne mondják rá később, hogy gőgös volt. Végtére annak idején ő maga is kicsiben kezdte. Kedvetlenül ugyan, de követte az avitt katonaruhát viselő embert, azzal a szilárd elhatározással, hogy legfeljebb fél percet szentel neki. Ugyan miféle ritkasága lehet ennek? Ez nem elszegényedett egykori gazdag ember, valami iparos lehetett azelőtt. Talán szabó? Vagy asztalos? Ofusza úr nem tudta. De nem is érdekelte, hogy mi volt azelőtt ennek az embernek a foglalkozása. Jelenleg az éhezők közé tartozik, és ő is, akárcsak a többi hajléktalan, hisz a jóságos Ofuszáról szóló mesében. Csakugyan az volna? Nem, semmiesetre sem. Egyszerűen okos ember, aki tudja, mit ér egy jó reklámötlet, és ki is tudja használni.

Szaszaki úr körülnézett minden irányban, mielőtt zubbonya alól előhúzta volna a kincsét.

Az alatt a néhány perc alatt, amely a sárkány megpillantásáig eltelt, Ofusza úr gúnyosan vigyorgott. Szaszaki titokzatoskodását csak ravasz trükknek vélte. Most azonban, hogy a szobrot megpillantotta, csak nagy üggyel-bajjal sikerült, hogy arcára közömbös kifejezést kényszerítsen. Szokásához híven a karját lóbálta, aztán homlokához kapott, csóválta fejét, és meggyőzően megjátszotta a gondterhelt, ideges kereskedőt, miközben így szólt:

– Mindjárt gondoltam! Csak lopja az időmet. Mit kezdjek én ezzel a holmival? Kinek van manapság egy sárkányra szüksége, ami… izé… miből is van ez tulajdonképpen? Biztosan rézzel bevont vasból. És valószínűleg üreges öntéssel készült. Ugyan, dehogyis kell ez nekem! Nem, nem, vigye csak szépen haza. Vagy felőlem akár el is dobhatja.

Mialatt Szaszaki úr elképedve szemlélte a sárkányt, Ofusza úr felbecsülte magában ennek a páratlan szépségű műtárgynak az értékét. Ha nem téved, ez a sárkány a késői Ming-korszakból való. Csakis abból a korból származhat, amikor a kínai Ming-dinasztiából való császár uralkodott. Több mint háromszáz éves lehet. A művészi értéke legalább annyi, mintha súlyra mérnék, és aranyból volna. Ennek a Szaszakinak sejtelme sincs, mekkora kincs van a birtokában.

– De hiszen nagyon szép munka, Ofusza úr – szólalt meg csalódottan Szaszaki úr. – Nézze, milyen élethű ennek a sárkánynak a mozdulata. És ez a szép pikkelyes páncél. Ez a szobor bronzból van, és nem üreges, mint ahogy gondolta.

– Maga akar engem megtanítani, hogy mi a rézzel bevont vas, és mi a bronz; éppen maga, mert, ugye, maga a szakember, nem én? Elhiszi vagy nem? Adja csak ide. A maga kedvéért megvizsgálom…

Ofusza úr vastag fekete keretes pápaszemet tett a szemére, ettől mindjárt olyan tekintélyes lett a külseje, és minden oldalról alaposan megvizsgálta a sárkányt.

Most már biztosan tudta, hogy előbbi becslése helyes volt.

– No igen, elismerem, hogy az előbb tévedtem – mondta. – Csakugyan bronzból van ez a szobor. Lehet vagy másfél kiló. Jól van, megveszem. Mennyit kér érte?

Szaszaki úr fontolgatta a dolgot: „Mondjam azt, hogy két borotvát? Vagy egyet és hozzá egy ollót? Vagy…”

Ofusza úr Szaszaki arcjátékát figyelte. „Túl sokáig gondolkodik ez az ember. Megbánta volna az elhatározását, hogy eladja a sárkányt? Meg kell előznöm!”

– Nos… mit akar inkább… – kérdezte – pénzt vagy élelmiszert? Nekem mindegy. Magának kell tudnia, mire van leginkább szüksége.

Újra szemügyre vette a sárkányt, és újabb finomságokat fedezett fel rajta, amelyek valósággal elbűvölték. Egyre hevesebben kívánta, hogy övé legyen ez a remekmű.

Szaszaki úr habozott. Parányi izzadságcseppeket fedezett fel Ofusza úr homlokán. És azt is észrevette, hogy kissé reszket a keze, ahogy a sárkányt tartja.

Ofusza úr, úgy látszik, izgatott. Talán többet is megér neki ez a sárkány, mint amennyit ígért érte?

Szaszaki úr becsületes ember volt. Olyan ember, aki kimondja, amit gondol, aki senkit be nem csap, és akinek az égvilágon semmi tehetsége ahhoz, hogy kétes üzletek révén meggazdagodjék. Tudta, hogy ez a minden hájjal megkent feketéző fölényben van vele szemben. Ha Ofuszával köt üzletet, mindenképpen hátrányos helyzetbe kerül. Mégis meg kell próbálnia, hogy kedvező ajánlatra bírja Ofuszát.

Összeszedte minden bátorságát, és így szólt bizonytalan hangon:

– A kislányom nagyon szereti ezt a sárkányt. Sehogyan sem akart megválni tőle. Annyira

fájt a szívem, mikor láttam, hogy milyen kétségbeesetten siratja.

Ofusza úr Szaszaki jobbjába nyomta a sárkányt.

– Itt a sárkány. Ha annyira sajnálja, hát tartsa meg. Nekem nem fontos.

Egy kis selyemkendővel megtörölte homlokát, és úgy tett, mint aki menni készül.

Szaszaki döbbenten nézett a sárkányra. Sejtette: Ofuszát nem hatja meg a gyereksírás. Ez az ember pénzt akar keresni. De miért nem megy el?

Szaszaki úr, ahogy lefelé nézett, látta, hogy Ofusza lába még mindig egy helyben áll. Mozdulatlanul. „Jól van – gondolta. – Én sem mozdulok. Ráérek.”

Ofusza úr barátságosan mellbe bökte a konok sárkánytulajdonost, pedig szíve szerint inkább kupán vágta volna.

– Nos, minek fontolgatja ilyen sokáig? Én minden éhezőnek jótevője vagyok. Kérdezze csak meg, ha nem hiszi. No persze ki nem dobom a pénzemet csak azért, mert egy kislány nem akar megválni a játékszerétől. Részemről éppen elég áldozat, ha kétszer annyit adok érte, mint a hulladékfémért szokás.

Szaszaki úr tudta már – nem szabad engednie. Pedig máskor annyira hajlik a rábeszélésre. Mindig is ez volt a gyenge pontja, hogy olyan készséges mindenkivel, és kerül minden vitát. Inkább vállalta tudatosan a hátrányos helyzetet, csakhogy megnyerje a másik fél barátságát. Csak senkit meg nem haragítani, mert a harag rossz tanácsadó – ez volt eddig a jelszava. Ebben az esetben azonban nem akar rosszul járni. A maga és a családja jövőjéről van szó. Most borotvára van szüksége, ollóra és borotvaszappanra.

– Figyeljen ide, Ofusza úr – mondta vontatottan, bár a szíve olyan sebesen vert, mintha lázas beteg volna. – Én borbély vagyok. A műhelyemet elpusztították. Szeretnék berendezni egy új üzletet…

– Maga borbély? – csodálkozott Ofusza, és izgatottan folytatta: – Hát nincs magának egy csöpp sütnivalója sem? Hisz manapság a borbélyműhely valóságos bombaüzlet! És maga mit csinál? Várja, hogy a véletlen útjába sodorjon valakit, aki pénzt ad. Uram, én a maga helyében már két üzletet is nyitottam volna. Mit kettőt – ötöt! Nézzen rám! Kénytelen vagyok egyedül borotválkozni, nyiratkozni meg egy volt pékhez járok.

Hátrált egy lépést, fölülről lefelé végigmustrálta Szaszaki urat, és így szólt:

–Volna egy ajánlatom. Én berendezem az üzletét. Mindenről gondoskodom. Érti? Mindenről, azt mondtam. Maga meg nekem adja érte a sárkányát. Úgy értem, ajándékba a munkámért. Mert az üzlet tulajdonosa én leszek. Maga nálam dolgozik majd mint alkalmazott. Jól megfizetem. Nos, rendben van?

–Nincs – felelte Szaszaki úr. Becsúsztatta a sárkányt a zubbonya alá, és azt mondta: – Ne haragudjon, hogy ilyen sokáig feltartottam, Ofusza úr. Nem lett volna szabad. Úgyis olyan sok a gondja. Hosszú életet és jó egészséget kívánok.

Udvariasan meghajolt és elindult. Alig tett három lépést, mikor Ofusza visszarántotta. Most már kiabált, nem tudott uralkodni magán:

–Maga rosszabb a cápánál is! Maga aljas és alattomos! Maga… – Elfulladt a lélegzete, nyugodtabb hangnemben folytatta: – Maga az első, aki iránt mélységes tiszteletet érzek. Maga a barátom lehetne, tisztelt… Szaszaki úr… ugye, ez a neve? Figyeljen ide, Szaszaki úr! Komolyan gondolom. Maga méltó a barátságomra. Nemcsak nagyszerű üzletember, hanem műértő is. Maga ugyanis pontosan tudja, hogy a szakértő számára nem éppen becses ritkaság ez a sárkány. Nem remekmű. Véleményem szerint hamisítvány, egy régi darabról készült másolat.

Megengedem, kitűnő másolat. No de miért mondom magának mindezt? Hiszen úgyis tudja…

Szaszaki úr titokzatosan mosolygott, miközben igyekezett elkerülni Ofusza úr fürkésző tekintetét.

– Én azt tudom, hogy a sárkányom igen sokat ér valakinek, aki meg akarja szerezni.

Ofusza úr idegesen pislogott.

– Ha netán azt hinné, hogy az a valaki én vagyok, akkor téved.

– Nem önre gondoltam – mondta szerényen Szaszaki úr.

– Vagy úgy… szóval azt akarja mondani, hogy valaki érdeklődik iránta?

– Igen, Ofusza úr. Valaki nagyon érdeklődik iránta.

– És mit ajánlott érte? – kérdezte lélegzetvisszafojtva Ofusza.

Szaszaki úr felvetette a tekintetét. Tudta – most csak valami mérhetetlen pimaszsággal biztosíthatja a jövőjét.

– Felajánlotta, hogy teljesen berendezi az üzletemet. – Nyelt egyet, mielőtt folytatta volna. – És természetesen fel is építteti.

– Annyit nem ér ez a sárkány – bökte ki Ofusza úr. És ugyanakkor rádöbbent, hogy elárulta

magát. – Akarom mondani, ebben a nyomorúságos időben nem ér annyit.

Bosszúsan csettintett a nyelvével, mert másodszor is elszólta magát.

– Értse meg – manapság a műkincseknek nincs kereskedelmi értékük, erről van szó. Mindenki csak arra gondol, hogyan töltheti meg a gyomrát. Néhány év múlva valószínűleg első osztályú múzeumi tárgy lesz a sárkánya… ugyan, mit beszélek!

Izgatottan lóbálni kezdte a karját. Micsoda ostobaságot mondott!

Hát elment az esze? Gyűjtőszenvedélye olyan dolgok kimondására késztette, amit jobb lett volna megtartani magának.

– Menjen innen! Látni sem akarom többé! – kiáltotta.

Szaszaki úr esküdni mert volna, hogy a harc eldőlt, méghozzá az ő javára. Még egyszer meghajolt, barátságosan köszönt, és pompás hangulatban indult el. Ofusza, a cápa, nem tudta lenyelni Szaszakit, az ártalmatlan halacskát. Mindjárt a nyomába ered, és teljesíti minden követelését.

Ofusza úr csak úgy zihált haragjában. Ez a vacak kis koldus a bolondját akarja járatni vele! A feketepiac császárával! Mindjárt megtudja ez a fickó, ki az erősebb kettőjük közül!

Szaszaki úr érezte, hogy egy kéz megragadja a bal vállát. Kissé balra fordította a fejét, és hallotta, hogy valaki így szól a háta mögött:

– Add ide a sárkányt, te tolvaj! Az én tulajdonom. Az én házamból loptad el. A barátaim majd tanúsítják, hogy az enyém. Ismered a barátaimat, te csavargó?

E szavakat éles füttyszó követte. Süvítve hatolt Szaszaki úr fülébe, aki hirtelen úgy érezte, mintha láncok tekerednének rá. Ofusza barátai! Erre nem számított. Hogyan is képzelhette, micsoda ostobaság volt azt gondolnia, hogy a város legnagyobb feketéző bandájának a főnöke egyszerűen eltűri, hogy egy ilyen senkiházi túljárjon az eszén? Mindenfelől elvetemült képű alakok közeledtek – három, négy, nyolc, tíz, tizenhárom. Bizonyára Ofusza úr testőrsége. Válogatott gazemberek, akik belekötnek áldozatukba, és a gyilkosságtól sem riadnak vissza. Ha ezek most megtámadják! Félig agyonvernék, annyi szent. Senki nem vonná felelősségre őket. Nem, azt senki nem merészelné.

Szó nélkül adta át Szaszaki úr a tiszteletreméltó agg sárkányt. Szaszaki úr elvesztette a szerencséért folytatott játszmát.

•

Már két álló napja esett. A rossz időjárás elriasztotta a feketepiac látogatóinak többségét. Egy idegen nem is gyaníthatta volna, hogy

ezen a most szinte néptelen területen máskor micsoda eleven sürgés-forgás, micsoda tolongás zajlik: deszkákon, sátorlapokon, ládákon és asztalokon kínálják fel az elszegényedettek holmijuk utolsó maradványát. Hivatásos kereskedők arcátlanul mutogatják a ritka hiánycikkeket. Vitatkoznak, alkudoznak, sustorognak egymással. Papírpénzkötegek cserélnek gazdát, gyakran gyorsabban, mint egy-egy rozsdás vasfazék. Némelyek pillanatok alatt egész kis vagyont keresnek azzal, hogy eladják eddig rejtegetett árujukat. Mások vidáman nevetnek, mert végre sikerült egy pár gyerekharisnyát egy darabka szárított halra elcserélniük. Csak a földnek, a köveknek és a víznek nincs kereskedelmi értéke. No meg a papírsárkányok iránt sincs érdeklődés a feketepiacon.

Sibuta, a papírsárkány-készítő egy pocsolyában kuporgott dideregve ezen a második esős napon. Ócska katonaköpenye, amellyel áruját védte az eső ellen, csuromvizes volt. Az öregember a köpeny felső részét a fejére húzta, s az álla alatt szorosan összefogta, úgyhogy ráncos kis aggastyánképe most még torzabb, még gnóm-szerűbb volt, mint máskor.

A háború előtt Sibuta a legjobb sárkánykészítő mesterek közé tartozott. Gazdag fantáziájával újabb meg újabb sárkányfigurákat talált ki, művészi alakzatokat hasított bambuszcsövek-

ből készült pálcikákból, közéjük leheletvékony rizspapírt feszített; könnyűek voltak, akár a felhőfoszlány. Sibuta sárkányait a legkisebb szellő is felrepítette. Pompázatos színeik és mókás formájuk miatt nemcsak a gyerekek, a felnőttek is örömüket lelték bennük. A Japánban annyira kedvelt sárkányeregető versenyeken Sibuta vevői jó néhányszor győztek a magassági és távolsági repülésben. Ő maga gyakran részt vett az ilyen versenyeken, de sohasem győzött, mert túlságosan lovagias módon gondolkodott. Ő nem volt hajlandó, mint mások, hogy a selyemzsinórra finom üvegcsillámot ragasszon, hogy valamelyik versenytársának a sárkányát elvághassa. Ellenfelei viszont nemegyszer ezzel a tisztességtelen módszerrel győztek vele szemben. Sibuta a becsületes versenyt szerette, és mindannyiszor felháborodott, valahányszor egyik vagy másik résztvevő hegyes dróttal fölszerelt sárkányát úgy irányította, hogy az egyik-másik versenyző sárkányának papírtestét felvágja. Sajnos, a versenyszabályok ezt is megengedték. Ha Sibuta tiltakozott volna ellene, bizonyára kinevetik érte.

A háború idején egyre kevesebben vásároltak papírsárkányt. Az öreg sárkánykészítő feldolgozta egész nyersanyagkészletét, és mesterműveivel teleaggatta műhelyének falát. Arra gondolt: „Igazán megértem, hogy ezekben a cudar

időkben senkinek sincs kedve a sárkányeregetéshez. Majd ha elmúlt a háború, akkor fogják csak megvenni a sárkányaimat.”

Ledobták az atombombát, és Sibuta műhelye porrá, hamuvá lett. Ő maga életben maradt, mert a szerencsétlenség napján messze volt a várostól – bambuszt vágott éppen. Nem maradt semmije, csak a művészete. Megint nekifogott a sárkánykészítésnek. De a sárkányai már nem voltak olyan szépek, mint azelőtt. Nem volt hozzá jófajta rizspapír, sem ragasztóanyag, hiányzott a sok színes festék és zsinór. Jelentéktelen kis sárkányok voltak, amelyeket most összeeszkábált, és csak feketével voltak befestve. És olyan kicsik, hogy hármat is el tudott belőlük rejteni a katonaköpeny alatt az eső elől. Jól tudta, hogy ezen a napon egyetlen sárkányt sem fog eladni. És holnap sem. Valószínűleg még holnapután sem. Miért jön hát ide minden áldott nap? Mert nincs üzlete, és mert azt reméli, hogy egyszer mégiscsak vége lesz ennek a nyomorúságnak. Az elmúlt héten egy parasztasszony öt friss tojást adott neki egy sárkányért. Ez szédületes szerencse volt. De ma csak megfázik, ha még tovább is itt marad a földön kuporogva. Öreg csontjai nem bírják már az ilyen nedves időt.

–Na, állj már fel – morogta önmagát bátorítva –, és rakd össze a sárkányaidat. Ne légy már

olyan nyakas! Nézd… már szétázik a papír. Ha nem indulsz mindjárt, újra ragaszthatod ezt a három sárkányt.

Felvetette a tekintetét, mert egy férfi állt meg előtte. Ismeri ezt az embert. Tegnap is meg tegnapelőtt is nézegette kis ideig a sárkányokat, de azután továbbment, meg se kérdezte az árukat.

Sibuta szélesre tárta a köpönyeget. Rámutatott a sárkányokra, és így szólt a férfihoz, akiben vevőt sejtett:

– Szép, könnyű sárkányok, tisztelt uram. Magam készítettem őket. Nem vagyok kontár. Én hivatásos sárkánykészítő vagyok. Én hajszálpontosan kiszámítom a bambuszpálcikák súlyát, meg hogy hogyan kell behajlítani őket, hogy egyformán feszüljön minden oldalon.

A vevő udvariasan mosolygott.

– Tudom. Már gyerekkoromban ismertem Sibutát, a sárkánykészítőt. Abban az időben mindig magánál vásároltam papírsárkányt.

Sibuta lehajtotta a fejét.

– Ez megtiszteltetés számomra, uram. Bizony, igen nagy megtiszteltetésnek érzem, hogy már fiatal korában is nálam vásárolt. És remélem, most is vásárolni óhajt egyet.

– Hát persze, nagyon is óhajtanék, tisztelt Sibuta úr. A kislányomnak. Ugyanis elvesztettem a kedvenc játékszerét. Egy ősrégi és igen értékes bronzsárkányt. – Lehajolt, és rámutatott az egyik sárkányra, amelynek Sibuta fekete festékkel gonosz képet festett. – Az a bronzsárkány is éppen így kitátotta a torkát. Komolyan… minél tovább nézem, annál nagyobb a hasonlóság.

Az öregember bólintott.

– Hogyne, hogyne, elhiszem, uram. Ugyanis miközben ezt a képet ráfestettem, egy kis sárkány járt az eszemben, és azóta is egyre csak ezt a képet festem. Az a sárkány is bronzból volt, és nagyon régi, értékes darab. Egy selyemkereskedőé volt. Ő volt a legjobb vevőm a háború előtt. Egyszer eljött hozzám, és megmutatta azt a bronzsárkányt. Hogy csináljak neki egyet papírból, mondta, de hasonlítson a bronzból valóhoz. Egy álló héten keresztül vesződtem azzal a munkával.

– Mekkora volt az a bronzsárkány? – kérdezte érdeklődéssel a vevő.

– Hát lehetett vagy kétszer olyan hosszú, mint a tenyerem. Csodálatosan szép darab volt. A száját nagyra tátotta, mintha csak élne, a farka meg olyan természetesen tekeredett, hogy néha azt hittem, mindjárt megmozdul. Megbízóm az édesapjától örökölte, akinek szin-

tén apai öröksége volt. Meggyőződésem, hogy írmagja sem maradt annak a csodaszép sárkánynak, mivel a selyemkereskedőt a házával és egész háza népével együtt elpusztította a tüzes villám. Úgy ám, tisztelt uram, a tüzes villám, engem is az juttatott koldusbotra. És mégis hálát adok az isteneknek, hogy megúsztam égési sebek nélkül – ez nekem nagyobb kincs annál, amit elvesztettem. Most egy földbe vájt üregben lakom, odaát a túlsó parton. A Régikastély helyén. Az is eltűnt a föld színéről. Egyetlen másodperc alatt semmivé lett – úgy hallottam. És uraságod? Rendes, igazi házban lakik?

A vevő mélyen elgondolkodott. Csak akkor válaszolt, mikor Sibuta megismételte a kérdést.

– Hogy én? Rendes házban? Nem… én összetákoltam egy deszkaviskót. Ugyanazon a helyen, ahol egykor a házam állt. Borbély voltam. Szaszaki a nevem.

– Szaszaki… Szaszaki – dünnyögte töprengve az öreg. – Persze, most már emlékszem, ismertem egy Szaszaki nevezetű borbélyt, a halpiac közelében volt az üzlete.

– Igen, az az én üzletem volt – mondta örömmel Szaszaki. – Csodálom az emlékezőtehetségét. Hogyhogy ilyen jól emlékszik még az üzletemre?

Az öreg hamiskásan mosolygott, azután egyre vidámabban nevetett, míg végül nevetése köhögési rohamba fulladt.

Lihegve, krákogva magyarázta, s közben kikihagyott a lélegzete:

– Hiszen uraságod a vevőm volt, én meg kegyedhez jártam nyiratkozni! Hát nem mulatságos? No persze, uraságod elfelejtett engem, mert mindig annyira sietős volt a dolgom. Soha nem értem rá egy kis beszélgetésre, mint a többi vendég… No de… mondja csak, Szaszaki úr… talán már újra üzletet nyitott? Hiszen a halpiac környéke szintén elpusztult…

– Úgy élek én is, mint maga, Sibuta úr – sóhajtott fel Szaszaki. – Eladok, cserélek… Valahogy él az ember. Többnyire rosszul.

– De hát miért nem folytatja újra a borbélymesterséget, tisztelt Szaszaki úr? Egy borbély…

Szaszaki úr leintette Sibutát:

– Tudom, mit akar mondani… egy borbély manapság jól kereshetne. Hát hiszen kereshetnék én is, csakhogy nincs pénzem borotvára, szappanra, ollóra…

– Figyeljen ide! – vágott a szavába sürgetően az öreg. – Minek magának pénz? Kérje kölcsön, amire csak szüksége van. Mondja meg a

legelső feketézőnek, hogy ki maga, és az majd gondoskodik mindenről!

– Hogy énnekem? Nem, nem, Sibuta úr. Nekem azok nem segítenek. Nekem nincs barátom a feketézők között.

– De nekem van! – kiáltott az öreg. – Ismerek egyet, az nem olyan pénzsóvár, mint a többi. Ha megmondom neki, hogy kicsoda uraságod, akkor még válogathat is a késekben, szappanokban és ollókban. Használati díjért kölcsönadja magának a szerszámokat, ha uraságod nekiadja a bevétel egy részét. Néhány hét múlva aztán megveheti tőle a dolgokat, addigra már megkeresi a szerszámok árát.

Szaszaki úr eltűnődött. Lelki szemeivel már látta, ahogy kiszolgálja a vendégeket. Egész emberkígyó várakozik az üzlete előtt. Ő meg szappanoz, borotvál, hajat vág, borotvál, hajat vág… életlen lesz a borotva meg az olló… kettő kell mindegyikből, meg egy segéd, aki kiköszörüli a szerszámokat… Sibuta a segédje! Közben a pénzt is el kell vennie, fölvenni a szappanhabot, lemosni az arcokról a szappan maradékát.

Szaszaki úr álmodozó, gyengéd tekintettel nézett az öreg sárkánykészítőre.

– Akar a segédem lenni, Sibuta úr? Rengeteg munkám lesz a maga számára.

Az öregember sietve felállt, összerakta a sárkányait, és odanyújtotta Szaszakinak.

– Tessék! Vigye haza a gyerekeinek. Most pedig kísérjen el, főnök! Elviszem ahhoz az emberhez, akitől majd kölcsönkapjuk a szerszámokat.

Hunyorogva kémlelte a felhőket, azután elégedetten bólintott.

– Ott fenn már látok egy kis kékséget. Azt hiszem, holnap reggel elkezdhetjük a munkát.

•

1947. augusztus 6-a, az atombomba felrobbantásának második évfordulója.

A Szaszaki család új lakhelye egy hatalmas ládához hasonlít. Sokkal tágasabb annál a csupasz földre felállított parányi viskónál, amelyet Szaszaki úr néhány hónappal ezelőtt lebontott, és amelynek darabjait a náluk ínségesebb helyzetben levőknek elajándékozta. No persze csak azután, hogy az új „házat” egy ács segítségével felépítette. A belsejét két, papírral beragasztott fakeret három részre osztja. Szaszaki úr igazán eldicsekedhetett volna a szomszédai előtt: „Nézzétek csak, micsoda helyes kis kunyhót építettem, hála annak az ötletemnek, hogy a tanult mesterségemmel keressek pénzt!”

Szaszaki úr azonban nem dicsekedett, hanem az új házat, egykori segédje tiszteletére, elne-

vezte „Sibuta sárkányházá”-nak. Hiszen neki köszönhette, hogy ismét folytathatta a saját mesterségét. Egy éven keresztül volt Sibuta szorgalmas munkatársa, barátja és tanácsadója Szaszaki úrnak. Soha nem fogja elfelejteni, milyen primitív eszközökkel dolgoztak az első hetekben: egy két lábon álló deszka volt a pad, amelyen a vendégek ültek. Egy ütött-kopott bádogedényt használtak borotválkozó tálnak, és egy öklömnyi szivacs helyettesítette a törülközőt. Ma tekintélyes deszkaépület áll „Sibuta sárkányháza” mellett. Ez az üzlethelyiség; és hogy senkiben kétség se támadhasson, Szaszaki úr egy kartonpapírból készült táblát helyezett el a bejárat fölé, a következő felirattal: „Szaszaki fodrász szalon. Borotválás! Hajvágás! Szakállnyírás! Mérsékelt árak!”

Ha most arra az órára gondol, amikor Sibutával együtt az első vendéget kiszolgálta a feketepiacon, úgy érzi, hálátlan és elégedetlen a sorssal szemben. Mert akkor boldog volt, ha annyit keresett, hogy a kölcsönkapott szerszámért a díjat megfizethette, és még ennivalót is vehetett a családjának. Ma pedig már „Sibuta sárkányházá”-t is kicsinek, szűkösnek látja, az üzletről nem is beszélve. Azt tervezi, hogy igazi faházat építtet, felvesz még egy segédet, és az üzlet szegényes, hevenyészett berendezése helyett újat, szebbet vásárol. Ennek a nyomorúságos sufninak mindenesetre el kell tűnnie –

kissé nagyképűség volt „szalon”-nak nevezni. Az utóbbi időben a szomszédságnál és a feketézőknél igényesebb vendégek jártak hozzá. A feketézőkre már amúgy sem számíthatott. Nem virágzott úgy az üzletük, mint az elmúlt évben. A romok helyén többnyire építkezés folyt. Új üzletek nyíltak, új utcák épültek. Már a szabad kereskedelemben is volt elég élelmiszer. Természetesen konkurrensek is jelentkeztek a borbélyszakmában. Szaszaki úrnak haladnia kell a korral, és lépést tartania a konkurrensekkel. Ugyan miért is vádolja magát hálátlansággal? Sibuta talán hálátlan, mert most megint papírsárkányokat készít? Három hónappal ezelőtt nyugodt lélekkel elfogadta egy nagykereskedő megbízását, hogy kétezer fehér lámpást szállít a mai békeünnepre. Azóta három segítségével együtt tizennégy órát dolgozott naponta, csak hogy idejében teljesíthesse a megbízást. És teljesítette. Azoknak a lámpáknak jó része, amelyeket szerte a városban árulnak, Sibuta műhelyéből került ki. Ezenkívül még egy csomó lampiont is készített a ma esti emlékünnepségre. Hamarosan Sibutának is meg kell nagyobbítania a műhelyét. És ha így is lesz, azért csak nem mondhatjuk rá, hogy elégedetlen? Hirosima újjáépül. Az emberek pénzt keresnek, és pénzt költenek. Ő, Szaszaki, hitelért fog folyamodni, hogy új házat és új üzletet építhessen. Biztosítania kell a gyerekek jövőjét. Sigeo jó ta-

nuló, okos, értelmes fiú, neki kereskedőnek kell lennie, természetesen a saját üzletében. Szadako pedig…

Ó, ez a kislány! Milyen féktelenül vidáman ugrál most is körülötte. Mindjárt tönkreteszi a szép új fehér lámpást, amit Sibutától kapott ajándékba.

– Szadako! – szólt rá bosszúsan Szaszaki úr. – Nem megmondtam, hogy ma illedelmesen kell viselkedned? Ma ünnep van, a két évvel ezelőtt elpusztult áldozatok emlékünnepe. Ha még egyszer ilyen vad táncot jársz azzal a lámpával, elveszem tőled, és itthon maradsz.

A kislány durcásan elbiggyesztette a száját.

– De Sigeo azt mondta, hogy ma örülni fogok, mert megnézzük a gyönyörű ünnepséget.

– Sigeo, gyere ki! – szólt szigorú hangon Szaszaki úr.

A fiú kilépett a kunyhóból. Divatos, hosszúnadrágos új öltönyében felnőttnek érezte magát, és semmi bűntudat nem látszott rajta.

– Miket beszéltél te Szadakónak? – kérdezte Szaszaki úr. – Hogy ma gyönyörű ünnepség lesz? Úgy érted talán, hogy Hirosima örömünnepet ül ma? Ha nem tudnád, megmondom neked, hogy ma két esztendeje megszámlálhatatlanul sok ember égett el ebben a városban. Te magad is tanúja voltál. Ez a nap évforduló!

Ma olyan gyászünnepet rendezünk, amilyent még nem látott a világ. A papok imádkozni fognak a templomokban, és velük együtt mindenki, aki halottait siratja.

Sigeo tisztelettel meghajolt apja előtt.

– Bocsáss meg, apám, én csak azt mondtam Szadakónak, hogy szép ünnepséget fog látni, és azt hiszem, ez így is lesz. Tegnap délután egy zenekar tánczenét próbált a Sintencsi-negyedben. Egyik barátom azt mondta, hogy ma az utcákon fog játszani ez a zenekar, és álarcos felvonulások is lesznek. A nagypiacon tűzijátékhoz való petárdákat árultak a kereskedők. Ma estére, apa. És a kirakatokban mindenütt lampionokat láttam ezzel a felirattal: „Alkalmi békevásár”.

Szaszaki úr csalódottan nézett a fiára.

– Lehetetlen. Hiszen ez a halottak emlékünnepe, és nem örömünnep. Bizonyára tévedsz, fiam. Igen, biztos, hogy rosszul értetted… tánczene és álarcos felvonulás. A mai napon! Lehetetlen! – Beszólt a kunyhóba: – Jaszuko! Készen vagy már? Ideje, hogy induljunk. Nem szeretném elmulasztani a polgármester beszédét a nagy hídnál.

•

Nyolc óra tizenöt perc.

Az ünnepi emelvényen megkondult egy harang. Hangja ércesen, ünnepélyesen hullámzott, harsogva áradt szét a több ezernyi tömeg feje fölött, amely a két évvel ezelőtt történt szörnyűség emlékére a folyóparton és a hídon összegyűlt, és ájtatosan nézett fel a toronyra, ahonnan a harangszó hallatszott.

Nyolc óra tizenöt perc! Két évvel ezelőtt ugyanebben az időben dobták le az atombombát Hirosimára. Ott, a város központja felett lángolt fel az a napnál tüzesebb fényű hatalmas fáklya. Egyetlen szempillantás alatt több millió fokú forró sugaraival több kilométeres körzetben mindent megsemmisített.

Az emberek meghallották a harang intő szavát: Soha többé! Soha többé! Soha!

Galambok repültek fel. Száz meg száz galamb. A kalitkákból felrepültek a visszanyert szabadságba, és most fenn köröztek a tömeg felett, amely felnézett rájuk a magasba. Ezer meg ezer mélységesen megindult ember, s az emlékezés perceiben valamennyit borzongás járta át.

Némán fohászkodott a hívők tömege isteneihez: „Legyetek kegyes bírái drága halottainknak! Bocsássatok meg a bűnösöknek, akik ránk hozták a nagy háborút! Bocsássatok meg nekünk is, mert mi is vétkesek voltunk benne! Terjesszétek ki kegyelmeteket minden emberre,

hogy béke legyen a földön! Kössétek béklyóba a háború démonait! Ne engedjétek, hogy újra elpusztítsák a világot!”

Soha többé! – zúgott a harang. – Soha többé!

A harangszó elhalt. Két Sinto-pap hangja zendült fel az ünnepi emelvény mellől, a halottak tornyából. Magasan álltak a tömeg felett, közel az istenekhez. Ők voltak a közvetítők az emberek és az istenek között, ők egyesítették magukban a hivők könyörgését a békéért, és adták át az égieknek.

A tömeg hangtalan áhítata valamennyiük közös, szívből fakadó kívánságáról tanúskodott: adjatok békét a világnak!

És békét a holtaknak – ezt hirdette a megszámlálhatatlan fehér papírlámpás és a folyó vizének tükrén úszó számtalan virágkoszorú. A parton állók valamennyien lámpást és koszorút helyeztek a vízre. Most mindez nyugodt ritmusban úszott tova – tarka virágok és villogó, apró fények ünnepélyes csendes körmenete.

Csend volt, akárcsak két esztendeje, mikor a folyó a holtakat a tengerbe vitte. Azt a tíz- meg tízezer embert, akiket az atomfény felvillanása után elevenen sütött meg az izzó, tüzes hullám. A férfiakat, akik mint eleven fáklyák, kimondhatatlan fájdalomtól gyötörve, a vízbe vetették magukat. A lángoló hajú és ruhájú

asszonyokat, karjukban a gyermekeikkel. Ki tudná ma már a számát azoknak, akik akkor a hidakról a vízbe ugrottak, mert nem tudták elviselni az égési sebek okozta förtelmes kínokat? A hidakról, amelyeknek vaspillérei, traverzei és korlátai vörös fényben izzottak. Mindazok, akik most a két parton állók közül kezükkel eltakarják arcukat, mindazok, akik karjukat elhárító mozdulattal előrenyújtják – újra maguk előtt látják a szörnyűséges képet, a tovaúszó holttestek ezreit. Mert a vizet akkor látni sem lehetett az emberi testek kusza sűrűjétől.

Az emelvényről most a város polgármestere szólt az egybegyűltekhez. Megemlékezett a holtakról és a sebesültek fájdalmáról, és kimondta, amit a harangok már meghirdettek: soha többé meg nem ismétlődhet! És mialatt beszélt, tánczene csendült fel, és ünnepi díszbe öltözött fiúk és lányok közeledtek énekelve a parti úton. És a vidám fiataloknak ezt a csoportját újabbak követték. Mókás álarcokat viseltek, és táncoltak gramofonzenére. Vidám hangulatban vonultak el az imádkozók, a gyászolók mellett, nem törődve azzal, hogy zavarják-e őket az áhítatban vagy sem. Talán nem ünnepnap ez? Nem békeünnep? Hát komor emlékekkel ünnepeljük a békét? Nem! Inkább örömmel és ujjongással. Olyan boldogok voltak, hogy életükben először táncolhatnak, ne-

vethetnek, énekelhetnek. A háború és az éhezés ideje elmúlt. Eleget kellett nélkülözniük. No persze, egy atombomba is felrobbant. Szörnyű tragédia. De hát most már mindig csak arra gondoljanak? Ideje, hogy elfelejtsék már, ami történt. Hogy ne gondoljanak rá. Éljen az élet, amíg élünk! – hangzott az imádságuk. A fiatalok az újjáépült kereskedőnegyedbe vonultak, ahol az árusok és kereskedők köszöntötték őket. Különösen azok fogadták őket kedvesen, akik mostanában költöztek Hirosimába. A vállalkozó szellem hozta ide őket. Egy újjáépülő romváros! Soha vissza nem térő alkalom minden üzletember számára. Nagyszerű lehetőség bárkinek, akinek csak egy kis sütnivalója van – akár telekvásárlásra spekulál, akár mozit akar nyitni, akár építési anyaggal kereskedik, vagy szerencsejáték automatákkal akar sok pénzt keresni. Csak az ostoba nem használja ki ezt a lehetőséget.

Ó, ezeket a vidám fiatalokat barátságosan kell fogadni! Hiszen ők teszik élénkebbé az üzleti életet, ők derítik fel a töprengőket, és ők feledtetik el a gyászolókkal fájdalmukat Márpedig csak a jókedvű ember adja ki könnyen a pénzét.

És a kereskedők megbízták alkalmazottaikat, hogy álljanak ki az üzlet elé, és kiáltsák ki:

„Alkalmi békevásár! Mérsékelt árak! Csak ma! Vásároljatok!”

•

Szaszaki úr arra a helyre vezette családját a folyóparton, ahol két évvel ezelőtt rájuk talált. Ő maga és Jaszuko térdre ereszkedett, és homlokukkal a földet érintették. Hálaimát mondtak az isteneknek. A férfi egyre erősebb meghatottságot érzett. Hiszen valóságos csoda volt, hogy akkor újra egymásra találtak. Ma még felfoghatatlanabbnak érzi, mint annak idején. De akkor annyira kábult volt a boldogságtól, hogy elfelejtett hálát adni érte az isteneknek. Csak most pótolja, amit két évvel ezelőtt elmulasztott. Áldozatot is be fog mutatni. Az új templomban. Értékes áldozatot, hogy megbékítse az isteneket.

Sigeo és Szadako a partról észrevette a tovaúszó koszorúkat és papírlámpákat.

– Ott, ott! Az a nagy lámpás! – kiáltotta Szadako. – Mi van ráírva? El tudod olvasni, Sigeo?

– Megint egy név. Várj csak… ejnye, már megint elfordul… na most! Kandzsiro Dzsone-ku-ra.

– Ki volt az, Sigeo?

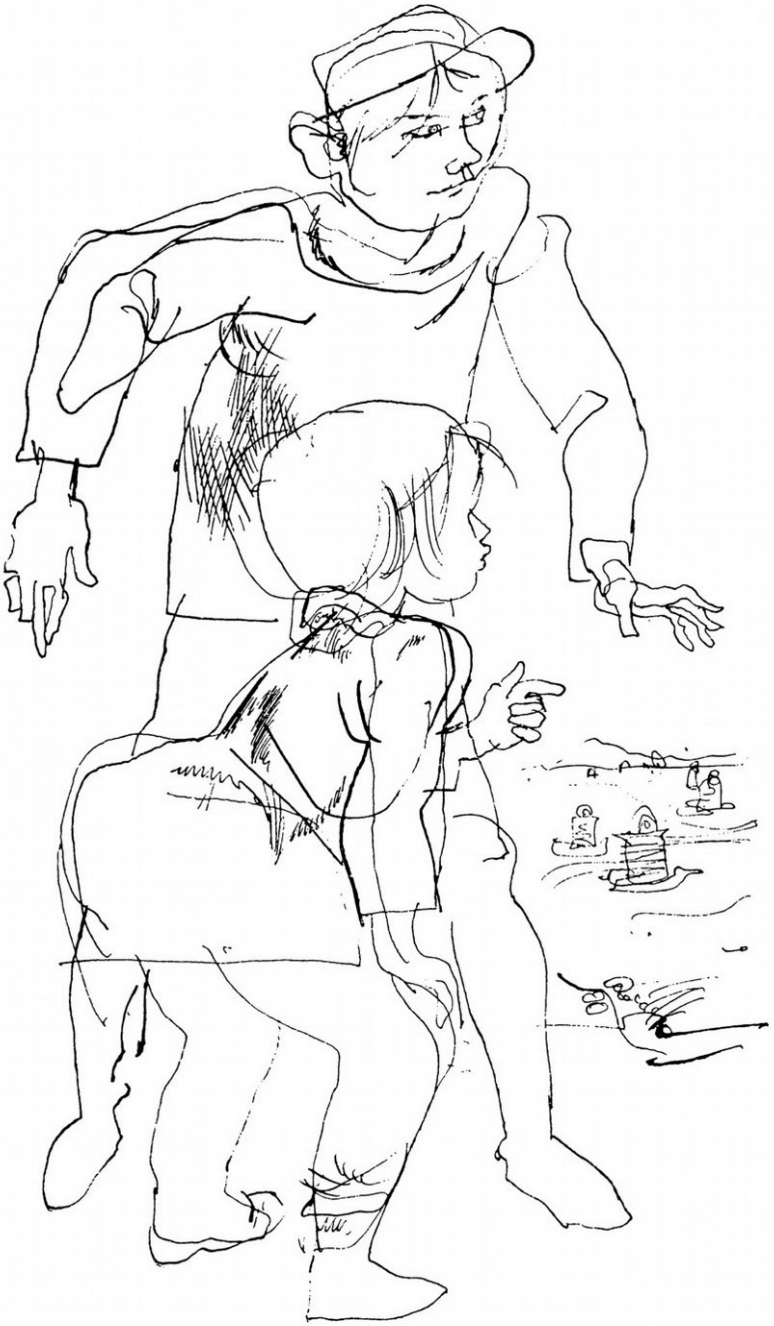

– Nem tudom. Talán egy öregember. Talán fiatal. Szörnyű sok halott úszott két évvel ezelőtt a folyón.

– Miért?

– Miért? Már kétszer is elmagyaráztam neked. A villám ölte meg őket.

– Én mért nem haltam meg?

– Butaságokat kérdezel, Szadako. Neked szerencséd volt. A Hidzsijama-parkban voltál velem együtt. De így is majdnem agyoncsaptak a faágak. Ott feküdtél a sok-sok törmelék között. Elvitt a légnyomás.

– És megégettem magam.

– Nem. Csak össze voltál karcolva.

– Hogyne! Valami forróságot éreztem, Sigeo. Rám fújt valami forróság.

– Az nem lehet! Nem érezhettél semmit, mert aludtál egy fa alatt. Jól emlékszem… én a vízben voltam, te meg a parton feküdtél.

A kislány megint egy tovaúszó lámpást követett a tekintetével. Hirtelen felkiáltott:

– Mért nincs rajta a nevem a lámpámon?!

– Mert te élsz. Nekünk egy rokonunkat se ölte meg a villám, se a jó barátainkat.

– Dehogyisnem… egyet megölt. Tudod kit? Nisioka urat. Azt a nagy kalapos öregembert.

Meg Kumakicsi nénit, aki mindig olyan vicces volt. Tudod, aki az ujjaival utánozta a Csikamatszu sárkányt.

A kislány gondolatai nagyot ugorhattak, mert mielőtt Sigeo válaszolhatott volna, így szólt:

– Ha halott leszek, te is úsztatsz majd nekem lámpást a vízen?

Sigeo döbbenten nézett rá. Micsoda különös gondolatai vannak néha ennek a Szadakónak!

– Miket beszélsz? Talán beteg vagy? Nem. Makkegészséges vagy. Még százéves is lehetsz.

Szadako lassan himbálta a lámpását. Még a legéberebb szemű megfigyelő is azt olvasta volna le az arcáról, hogy a lámpa elterelte gondolatait. Annál inkább meglepte Sigeót az újabb kérdés:

– De ha újra jön egy villám, akkor meghalok?

– Ugyan – sóhajtott fel Sigeo, és két kezét halántékára szorította, mint akinek megfájdult a feje ettől a sok kérdéstől. – Dehogyis jön még egy villám. Az amerikaiak most a barátaink. Segítenek nekünk kórházakat építeni, ahol majd azokat ápolják, akik két évvel ezelőtt megégették magukat.

A kislány szenvtelenül nézegette papírlámpását.

– Én is megégettem magam. Csak te nem hiszed el. Olyan forróságot éreztem akkor.

Sigeo nagyot fújt. Most nevessen vagy boszszankodjék? Ez a gyerek olyan konok, hogy még a legjámborabb ember is elveszti a türelmét. Hanem aztán Szadako olyan mókásan biggyesztette előre az alsó ajkát, mintegy megjátszva a sértődöttet, hogy Sigeo mindjárt megbékélt vele. Előrehajolt, kezét a térdére támasztotta, és oktató hangon kijelentette:

– Ide figyelj, Szadako… Te akkor még csak négyéves voltál. És annyira megrémültél, hogy órák hosszat beszélni se tudtál. Először azt is hittem, hogy ijedtedben megnémultál. Folyton mozgattad a szádat, de csak nyöszörögni tudtál, egész halkan. És akárhányszor kérdeztelek is, hogy: „Fáj valamid? Mondd meg, hol fáj!” – semmit se feleltél. Csak bámultál rám. Csuda nagy szemekkel. Azt hiszem, meg se ismertél. És akkor a hátamra vettelek, és elvittelek onnan. Ahogy vittelek hazafelé, halott asszonyokat meg embereket meg gyerekeket láttam. Néha egymás hegyén-hátán feküdtek. Ami még megmaradt a városból, az égett. Annyira féltem, hogy kiáltoztam. De te még akkor se tudtál beszélni. És most mondd meg nekem: visszza tudsz emlékezni arra a sok halottra, akiken át kellett lépnem? Nem? Na látod! És arra a kutyára talán emlékszel, amelyik az út közepén

beleragadt a megolvadt aszfaltba? Olyan rettenetesen nyüszített. A szőr mind leégett róla. Hát azt tudod-e még, hogy elmentünk egy asszony mellett, akinek a karja már el volt szenesedve, és azt nyújtotta föl a levegőbe? A hátán feküdt – az arca csupa seb volt, se szeme, se szája, se orra. Annyira megijedtem, hogy elestem veled együtt. Jaj de borzalmas volt! Soha nem fogom elfelejteni! De te erre se emlékszel. Látom rajtad. Igen, és az a három asszony – egy öreg meg két fiatal –, akik le akarták tépni egymásról az égő ruhát. Borzalmasan kiabáltak. Aztán elrohantak mellettünk, le a folyóhoz, és beleugrottak. Belefulladtak. És az a kisfiú… a lába a tűzben volt… nem, nem mesélek többet, ne sírj, Szadako. Na, ne sírj, kicsikém. Milyen buta vagyok. Ne haragudj. Igazán, ne haragudj rám. Nem kellett volna erről beszélnem. Te nem emlékezhetsz rá, ez jó… na gyere, adj egy puszit… és ne sírj. Soha többé nem ijesztlek meg. Várj csak, megtörülöm a szemedet. Jaj, milyen buta is voltam! Add csak ide a lámpásodat! Akarod, hogy ússzon? Mi? Mindjárt ott fog úszni a többi között a tenger felé… látod? Milyen messzire úszott már. Nincs rajta név, mint a többin. De egy ismeretlen halott majd örülni fog neki. Jó? Akarod, Szadako? Legyen azé a lámpásod, akire senki nem gondol.

Szadako a tovaúszó lámpás után nézett, miközben meg-megrázta még a zokogás. Elúszik a szép fehér lámpása. Ettől még jobban elszomorodott. Újra fojtogatni kezdte a sírás.

Már le is görbült a szája, amikor egy hirtelen támadt ötlet jókedvre változtatta a szomorúságát. Integetni kezdett a lámpás után, és ujjongva mondta:

– Kumakicsi néni! Neked küldöm a lámpásomat! Én gondolok rád!

•

1955 tavasza.

A két Szaszaki: apa és fia az új ház virágfüzérekkel díszített ajtaja előtt várta a kedves vendéget. Sigeo vette észre elsőnek az öregembert. Válla fölött bekiáltott a házba:

– Anya! Hallod, anya? Jön Sibuta úr! Készülj föl!

Jaszuko asszony sietve megragadta a samiszent, és próbaképpen megpendítette a húrjait. Napok óta gyakorolt már egy tavaszi dalt. Most azt akarta eljátszani, hogy a kedves vendégnek különösen nagy örömet szerezzen. De annyira izgatott volt, hogy úgy érezte, csak hamis hangokat tud kicsalni hangszeréből. Milyen csúnyán hangzik! Lánykorában mindenki dicsérte, milyen szépen játszik a samiszenen. Később nemigen ért már rá a gyakorlásra. Ez

meg itt új hangszer, és nem is mestermunka, hanem olcsó gyári készítmény. Tömegcikk, mint minden egyéb, amit az utóbbi években csupán a haszon reményében előállítottak. Az új kimonók, amelyeket ma ő és Szadako viselt, azok sem készültek tartós, kézzel szőtt selyemből. Nem simultak lágy, puha redőkben a testükre. És Szadako hasztalan igyekezett, hogy kimonójából a gyűrődéseket kisimítsa.

– Hagyd – szólt Jaszuko a kislányára. – Állj ide, a bal oldalamra, és amint Sibuta úr belép, azonnal kezdj el énekelni.

Gyorsan megvizsgálta Szadako arcát, és ujja hegyével eltávolított egy kis fekete foltot orra hegyéről.

– Bepiszkítottad magad a biciklitisztításnál – korholta. – Arra délután is ráértél volna. A kezed tiszta? Mutasd!

Szadako előrenyújtotta a kezét, de az ujjait begörbítette. Megvolt rá az oka – a nagy sietségben elfelejtette kitisztítani a körmét. Most szerencséje volt, mert odakint már köszöntötték is a nagy tiszteletnek örvendő vendéget, s ez eltérítette anyja figyelmét, aki várakozóan tekintett az ajtóra.

Apa és fia ősi szokás szerint háromszor mélyen meghajolt Sibuta, a sárkánykészítő előtt,

és közben mindkét kezüket lefelé huzigálták a combjukon egészen a térdükig.

Sibuta úr egyre csak pislogott. Kis feje a meghatottságtól még jobban billegett, mint máskor. Szinte felfoghatatlan volt számára, hogy a Szaszaki család nem feledkezett meg a hetvenedik születésnapjáról. Milyen ritka manapság az ilyen baráti hűség. És ez a sok virág a ház bejáratánál!

– Túl nagy megtiszteltetés! Túl nagy! – dünnyögte megindultan. Újra meg újra a szemét nyomkodta, hol a jobb, hol meg a bal kezével, végül aztán egyszerre mind a kettővel. Végre sikerült felszárítania a könnyeket.

– A por… az a sok por az utcán – mentegetőzött. – Mindig úgy csípi a szememet. Túl sokan járnak már autóval… én mondom. Igen, igen, az autók szörnyen fölverik a port.

Szerette volna az orrát is kifújni, erre a neveletlenségre azonban már nem talált volna mentséget, így hát lemondott róla. Szaszaki úr és Sigeo kérte, hogy lépjen be. Olyan mélységes tisztelettel beszélnek hozzá, mintha legalábbis ő lenne a háziúr, ők maguk pedig a bérlők. No persze, ezek a kedves emberek még ünnepi ebédet is készítettek. Sibuta úrnak még jó a szimata. Érzi ő jól a sokféle ínyencfalat illatát. Természetesen nem árulja el. Meglepetést kell színlelnie. Igen, igen, szörnyen csodálkozó

képet fog vágni. Mindig jól értett az ilyenféle apró ravaszkodáshoz.

Sibuta úr képzelőereje azonban mégsem bizonyult elég élénknek. Hiszen Jaszuko asszony samiszen-játékkal üdvözölte. És a kis Szadako énekelt hozzá! Az öreg közben még a pislogásról és a feje billegetéséről is megfeledkezett. Erre már igazán nem számított.

– Milyen szép… milyen gyönyörű! – sóhajtott fel boldogan. – Mivel érdemeltem én ezt meg? Ugyan mivel?

Azután a férfiak lekuporodtak a gyékényekre. Jaszuko asszony és Szadako kiszolgálta őket, sorra a vendég elé rakták a teli csuprokat meg tálacskákat, az meg nyelte az ételt, és nem győzte dicsérni:

– Ó, füstölt tonhal fűszeres mártásban… csodálatos, csodálatos… és ez a rizstortácska vagdalt sertéshússal… pompás, pompás… ez sertéshús, ugye? Nem? Á, marhahús… hihetetlen, hogy milyen omlós. Hm, hm… ez nagyszerű! Ó, hogy micsoda íze van ennek! Jaszuko-szan, kegyed valóságos szakácsművésznő! Bizony, bizony. És ahogy a samiszenen játszik… hát az igazán csodálatos! Bizony, és a kislány úgy énekel, akár a pacsirta. Nahát, hogy mekkorát nőtt ez a kislány! Amikor még a segédje voltam, Szaszaki-szan, alig volt egy méter, most meg valóságos kisasszony… bizony, igazi kis-

asszonyka. Aztán egészséges-e, Szadako kisasszony?

Evőpálcikával újabb falatot emelt a szájához, és közben gyönyörködve nézte Szadakót, aki két mély térdhajlítással felelt a kérdésére.

– Olyan egészséges, mint a makk – felelt az apa a lánya helyett. – Olyan egészséges, hogy holnap részt akar venni a nagy kerékpáros stafétán. Tokióból Hirosimába.

Sibuta úr ámulatában a főtt tésztával teli tál helyett egy csupor húsos mártásba dugta evőpálcikáját.

– Micsoda? Tokióból Hirosimába akar kerékpározni? Hiszen az legalább egy hétig tart! Azt nem bírja ki.

– Nincs szó olyan hosszú útról, Sibuta-szan – magyarázta Sigeo. – Csak az út egyik szakaszáról. Az körülbelül tíz kilométer. A staféták váltják egymást. Az utolsó aztán beér Hirosimába.

Sibuta úr a homlokára nyomta a mutatóujját.

– Á, most már emlékszem! Mindenki erről a… erről a… hogy is hívják? Staféta? Hogy mik vannak manapság! – dünnyögte maga elé. – Staféta… ez megint valami külföldi szó, azokat nem tudom megjegyezni. A fiatalok pár év múlva már csak külföldi nyelveken fognak beszélni. Igen, igen, megjósolhatom. Én például

sehogy sem tudtam elhinni – és mások sem –, hogy abba a sok emberbe, akik sugárbetegségben szenvednek, és a kórházakban fekszenek, hogy azokba csakugyan sugarak hatoltak tíz évvel ezelőtt. Sugarak, amelyeket senki sem látott. De hát hogyan lehetséges ez? Szerintem valami gonosz varázslat. A villámot, azt látom, no de hogy sugarak, amelyeket látni sem lehet… Honnan tudják, hogy egyáltalán léteznek?

– A levegőt se lehet látni, Sibuta-szan – jegyezte meg félénken Sigeo. – És mégis repíti a papírsárkányt, és mégis érezzük a szelet…

– Papírsárkány! – kiáltotta az öreg. – Erről eszembe jut valami! Hoztam nektek… várjatok csak, hova is tettem? …

Kiforgatta a zsebeit, végül megtalálta, amit keresett, és Szadako felé nyújtotta. Valami papírba csavart tárgy volt.

– Ez a tiéd, kislányom. Ajándékba hoztam neked. Kíváncsi vagyok, vajon ráismersz-e.

Szaszaki úrhoz fordult, és így szólt, miközben a kezét dörzsölte:

– Azon a napon, amelyen egymásra találtunk, sok szó esett erről a tárgyról, és Szadako később sokat mesélt róla.

Szadako lefejtette az ajándékról a papirost. Azután tágra nyílt szemmel meredt a bronzból

készült tiszteletreméltó agg sárkány, amelyet olyan sokáig siratott annak idején.

– Csikamatszu! – suttogta örömteli rémülettel. Azután ujjongva felkiáltott: – Az én Csikamatszu sárkányom! Hát megvagy újra! Csikamatszu! Édes Csikamatszu!

Ugrált, forgott örömében, és viharos szenvedéllyel szorította a szívéhez gyerekkorának kedves játékszerét, míg végre eszébe jutott, hogy köszönetét mondjon a vendégnek. Letérdelt eléje, mélyen meghajolt, de szólni nem tudott.

Sibuta úr elfogódottan simogatta meg Szadako haját.

– Jól van, jól van, kislányom. Nem kell semmit mondanod. Magam is tudom, milyen érzés, ha az ember visszakap valamit, amiről azt hitte, örökre elveszett. Én például sohasem reméltem, hogy hetvenéves koromra hat segédnek adhatok munkát, hogy ennyi papírsárkányra és lampionra lesz szükség. Annak idején mindent elvesztettem, és most…

Elhallgatott, mert észrevette, milyen döbbenten mered a házigazda, a fia és a felesége a Szadako kezében levő bronzsárkányra. Elképedésük olyan mulatságos volt, hogy vidám nevetésben tört ki. Előre és hátra hajladozott, a

térdét csapkodta, és a heves mozgás már azzal a veszéllyel fenyegette, hogy elesik.

– Nem értitek, hogy jutottam a sárkányhoz, ugye?! – kiáltotta még most is nevetve. – Mindjárt elmesélem. Véletlen volt vagy a sors keze, ahogy tetszik. Tehát… először is magam is láttam a sárkányt, mert a háború előtt kölcsönadta egy selyemkereskedő, hogy lemásoljam. Másodszor pedig Szadako elmondta nekem, hogy hol talált egyszer egy szép sárkányszobrot, és hogy sírt azután, amikor apja elvitte a feketepiacra. Harmadszor…

Kis szünetet tartott, hamiskásan kacsintott Szadakóra, és közben a házigazdára mutatott.

– Emlékeztem, hogy kegyed, Szaszaki-szan, találkozásunk első perceiben egy több száz éves bronzsárkányról beszélt, és azt mondta, hogy elvesztette. Csakhogy nem vesztette el, hanem…

– Ofusza, a feketéző ellopta tőlem – egészítette ki haragosan Szaszaki úr.

– Úgy bizony! – kiáltott fel Sibuta úr. – Csúfosan rászedte magát. A nagy Ofusza! Ez a polip, aki nem átallotta, hogy egy éhező embernek az utolsó ingéért egy darab penészes cibakot adjon. Milliókat keresett az a gazember! Hanem aztán… mindent el is vesztett, amikor elmúlt a törvénytelenség és jogtalanság ideje.

Vádat emeltek ellene, mert lopott jószággal kereskedett, és lecsukták. Rábizonyították, hogy egy rablóbandának volt a vezére. Értse meg, Szaszaki-szan, az az ember képtelen volt arra, hogy tisztességes módon keressen pénzt.

– De hogy került aztán Sibuta-szanhoz a sárkányom? – kérdezte Szadako.

– Hogyan? No persze, ezt már megint majdnem elfelejtettem elmesélni. Ismerek egy bírósági tisztviselőt, az szabad idejében azzal szórakozik, hogy papírsárkányokat készít. Néha eljön hozzám, és tanácsot kér tőlem. Nemrégiben valami régiséggyűjteményről beszélt, amelyet évekkel ezelőtt egy Ofusza nevezetű hírhedt feketézőnél találtak és lefoglaltak. A műtárgyakat átadták a bíróságnak, és mivel azt gondolták, hogy a zöme lopott holmi, egy teremben kiállították őket, és kihirdették, hogy azok a polgárok, akiknek hiányzik valamilyen régiségük, tekintsék meg a bíróságon a lopott holmit. Néhányan fel is ismerték ellopott tulajdonukat, a tárgyak nagy része azonban gazdátlanul maradt. És amikor már senki sem jelentkezett, kihirdették, hogy a megmaradt tárgyakat elárverezik. Nekem pedig elég volt, hogy meghallottam Ofusza nevét, és mindjárt…

Hirtelen lehajtotta a fejét, és olyan buzgalommal ragadta meg az evőpálcikákat, mint aki napok óta nem evett.

– És hogyan szerezte meg a sárkányt, Sibutaszan? – kérdezte újra Szadako.

Sibuta úr mohón falta az ételt, olyan sokat tömött a szájába, hogy szinte kidagadt a képe. Alig lehetett érteni a szavait.

– Hm… hát, ugye… mindjárt fölismertem… micsoda szép… régi darab… gondoltam… hogy örülne neki… Szadako… igen… hát most itt van…

Újra teletömte a száját, billegő fejjel, hunyorogva nézett Szaszaki úrra, az asszonyra, a fiúra és a kislányra. És mindnyájan megértették: nem akarja megmondani, hogy nagyon sok pénzt adott a sárkányért.

•

Nézők sokasága szegélyezte az utakat. Hatvan fiú és lány várta kerékpárja mellett, hogy az utolsó előtti staféta megérkezzék. Ez a hatvan fiatal robog majd végig annak az útnak az utolsó tíz kilométernyi szakaszán, amely Tokióból Yokohamán, Kiotón és Kobén keresztül Hirosimába vezet.

– Hagyjátok szabadon az utat! El az útból! Akadályozzátok a kerékpárosokat! Vissza, vissza!

A rendezőség tagjai rekedtre kiabálták magukat. Lélekszakadva és verejtékezve rohantak ide-oda, lökdösték, taszigálták el az útról a né-

zőket, de alighogy sikerült néhány tapintatlan tolakodót a starthelyről nagy keservesen az út jobb vagy bal oldalára terelniük, már újabb kíváncsiskodók törtek ki a sorokból, és akadályozták mozgásukban a staféta résztvevőit. A japán diákoknak és diáklányoknak ez a hosszútávú kerékpárstafétája négy napig feszültségben tartotta a sportrajongókat. Valamennyi újság folyamatos tudósítást adott az éppen vezető tíz versenyzőről. A rádió közölte a legújabb részeredményeket, szakemberek nyilatkoztak ennek vagy annak a csapatnak győzelmi esélyeiről, az emberek teaházakban vitatkoztak, és szócsatákat vívtak az utcákon a verseny kimeneteléről. Számtalan fogadást kötöttek. Vállalkozó szellemű árusok „staféta-limonádét", „biciklista-fagylaltot" és „Tokio-Hirosima léggömböt" árultak. Az utolsó napon riadókészültséget rendeltek el a hirosimai rendőrségen, mert a tömeg már a hajnali órákban megindult a staféta végcélja, a városközpont felé.

Bár kellemes tavaszi idő volt, a tizennégy éves Szadako testét újra meg újra hideg borzongás járta át. Izgalmában hol alsó ajkát harapdálta, hol topogni kezdett a starthelyen kerékpárja mellett. Közbe-közbe annyira viszketett a bőre, hogy meg kellett ráznia a testét. Ha nem szégyelli magát, odamegy az egyik főrendezőhöz, és megkéri, hogy az 51-es számot, amely azt jelezte, hogy részt vesz a verseny-

ben, tűzze valaki másnak a hátára. Idegesítette ez a látványra éhes tömeg. A hangzavar, a kíváncsi tekintetek, a mutogató kezek megzavarták. Úgy érezte, valamennyien őt bámulják, noha megtudta, hogy az 51-es csoport az utolsó hírek szerint a 28. helyen áll, tehát a győzelemre semmi reménye. Leginkább az aggasztotta, mi lesz, ha Hirosimában beér a célegyenesbe. Egészen biztos, hogy ott lesz valamennyi osztálytársnője és jó néhány tanára. Természetesen olyan gyorsan fog hajtani, hogy belegörbül a pedál. Minden erejét beleadja, nem engedi, hogy bármelyik fiú vagy lány megelőzze. Semmiképp nem hozhat szégyent az iskolájára. Öt társával együtt kétszázötven jelentkező közül választották ki. Sigeónak köszönheti, hogy jó kerékpáros lett. Jobb edzőt el sem lehet képzelni Sigeónál, aki tagja egy kerékpáros-egyesületnek. Most ezt a tíz kilométert könnyűszerrel végigszáguldja Szadako. Edzés közben kétszer annyit is megtettek Sigeóval, méghozzá időre. Utána nagyon megdicsérte a bátyja. Csak ne volna most ennyire izgatott…

Miért üvöltött fel hirtelen a tömeg? Ó! Az élmezőny közeledik!

Szadako görcsösen szorította a kormányt. Egy rendező odarohant hozzá, és félretolta őt is meg két másik versenyzőt. „Helyet! Helyet!” – kiáltotta, és közben izgatottan tekintett hátra.

Szadako fel volt háborodva. Ez a rendező úgy ráncigálta el az indulás helyéről, mintha nem is tartozna a staféta résztvevői közé. Mit képzel ez tulajdonképpen? Hogy bánhat ilyen durván egy kerékpáros stafétával? És bár csak az 51-es számot viseli, ő akkor is kiválasztott. Méghozzá nem is akármilyen. Hiszen a nehéz verseny utolsó szakaszán fut. Ő teszi meg az ezer kilométeres út utolsó tíz kilométerét. Talán nincs joga, hogy büszke legyen, mikor ő az utolsó tagja annak a láncolatnak, amely ezt a hatalmas távolságot legyőzte? Be fogja bizonyítani, hogy nem valami kis senki ő ebben a stafétában. Nemcsak hogy nem engedi, hogy bárki megelőzze, hanem ő maga fog mindenkit megelőzni. Most már nem is érez izgalmat. Csak a fogai verődnek össze. Annyi baj legyen. Végtére nem a fogával tapossa a pedált, hanem a lábával. A lába pedig erős, izmos.

A nézők üvöltése fokozódott. Száguldó tempóban futott be a fiúk csapatának élmezőnye. A 18-as vezetett.

–Tizennyolcas! Tizennyolcas! – ordítottak százan meg százan egyszerre. És néhány másodperc múlva: – Hetes! Hetes! – Majd: Negyvenegyes! Negyvenegyes!

Azután a 29-es következett, és példás gyorsasággal adta át a csapat utolsó tagjának száguldás közben a lobogót. Az 53-as olyan kimerült

volt, hogy előbb leszállt a gépéről ahelyett, hogy a lobogót a lehető leggyorsabban a rá várakozó utolsó versenyző kezébe nyomta volna. Az 53-ast kifütyülték. Megszégyenülten igyekezett eltűnni a tömegben kerékpárjával. Most hat fiú érkezett száguldó iramban, szorosan felzárkózva egymás mögé. Mögöttük mintegy kétszáz méternyi távolságban megjelent az első lány. Az ő teljesítményét éppen olyan viharos örömujjongással jutalmazták a nézők, mint az első férfiversenyzőét.

Szadako lázas nyugtalansággal várta az 51-est. Úgy látszik, visszaesett. Megelőzték volna? Hol marad hát? Sorra érkeztek a versenyzők: 17, 23, 49, 3, 16-os. Még most sem jön az 51-es? Talán lezuhant a gépéről? Ez rettenetes volna! A célnál várakozó barátnői meg a tanárai Szadakót fogják hibáztatni.

Szadako elviselhetetlen izgalommal toporgott egy helyben. Ujjait harapdálta, de semmi fájdalmat nem érzett. Újabb versenyzők – fiúk és lányok – száguldottak a váltás helyére. És már az utolsó váltók is nekiiramodtak. Amikor a legutolsó, a 31-es is elindult, Szadako másodpercekig rémülten nézett utána. Izgalmában összetévesztette az 51-essel. Amikor a fejét visszafordította, valaki hátba bökte:

–Vigyázat! 51-es!

Egy deszkavékony lány végső erejét megfeszítve taposta a pedált. Szánalmas látvány volt. Üveges szemmel meredt előre. Majdnem elgázolta Szadakót, akinek félre kellett rántania a kerékpárját.

– Add ide a zászlót! – kiáltott rá dühösen Szadako.

A másik bosszantó lassúsággal nyúlt a trikója alá.

Szadako kitépte a kezéből a háromszög alakú színes kendőcskét, a foga közé szorította és eliramodott. Eleinte szidta magában késve befutott társnőjét: „Ostoba, vén mámi! Dülledt szemű béka! Görbe lábú pók! Őszi légy!” De aztán megfeledkezett róla, és minden gondolatát a sebességre összpontosította. Csak arra kellett ügyelnie, hogy ne adja ki túl korán az erejét. Sigeo sokszor figyelmeztette: „A pálya első harmadán vigyázz, hogy meg ne előzzenek; a második harmadon csatlakoznod kell egy csoporthoz – egy ideig az vezessen; és ha érzed, hogy könnyen tartod az iramot, és még erőd is van, akkor törj ki, és vess minden erőtartalékot a harmadik harmadba.”

Szadako megkockáztatott egy pillantást hátrafelé. Két fiú követte némi távolságból. Mélyen a kormány fölé hajolva, erőteljesen taposták a pedált. Szadako trikója alá dugta a zászlócskát, és akárcsak a követői, ő is belefeküdt a

kormányba. Becsvágya arra ösztönözte, hogy megtartsa előnyét. Valahol a Tokiótól idáig húzódó útszakaszon az 51-es staféta kerékpáros lányainak meg kellett előzniük a fiúkat. Talán éppen ez a keszeg lány is a legkülönbek között volt, aki most átadta neki a zászlót. Ha így van, most igazságtalan volt vele. Dicséretet érdemelt volna, nem pedig gúnyneveket.

Szadako még egyszer hátrapillantott. A mögötte haladó két fiú nem csökkentette a távolságot. Legalábbis Szadako így látta. És még ha néhány métert be is hoztak volna, akkor is büszke lehet a teljesítményére. Semmi fáradtságot nem érzett. Ellenkezőleg – frissebbnek és erősebbnek érezte magát, mint az indulás előtt. Ez a száguldás boldoggá tette. Milyen csodálatos a küzdelem az idővel!

Szadako időnként biztató kiáltásokat hallott. Az út két szélén álló nézők bátorították. Itt már nem álltak olyan sűrű tömegben, mint a startheln. Szadako most a szabad országúton száguldott. Hanem a közönségnek ez a biztatása egyedül neki szólt. Őt buzdították. Csakis őt. Mert olyan sebesen karikázott, akár egy igazi versenyző. Érezte, hogy nagyszerű formában van. És ezt Sigeo szigorú edzéseinek köszönheti. Milyen derék fiú a bátyja! És ő hányszor megharagudott rá a szigorúságáért. Kilométerek hosszú során át kellett követnie szélsebes

iramban. Kérés, könny, de még a fenyegetés sem használt. Most látja Szadako, hogy nem volt értelmetlen gyötrés az a kemény iskola. A szíve erősen dobogott, de nem túl hevesen. Nem lihegett, nem érzett görcsöt a lábikrájában. Nyugodtan gyorsíthatja az iramot.

Mi az? Utolérte volna a két fiú? Ugyan! Messze mögötte karikáznak. Ő, Szadako növelte előnyét! Lány létére megugrott két fiú elől.

Nagyszerű!

Előrevetette a tekintetét. A 31-es közvetlenül előtte haladt, a 3-as és a 16-os pedig csak öthat kerékpárhosszal vezetett a 31-es előtt. Szadako felkészült az előnyomulásra. Méterről méterre csökkent a távolság közte és a 31-es között. Most hátrafordult a 31-es, és tüstént minden erejéből beletaposott a pedálba. Szadako egyre közelebb került hozzá, már kerék kerék mellett haladtak. És Szadako máris új célt tűzött ki maga elé. A 3-ast. És a 16-ost. A 31-es szívósan küzdött. Szadako megelőzte a 3-ast és a 16-ost. Ugyanakkor kétméternyi előnyt szerzett a 31-essel szemben. Újra felcsendült a biztató, elismerő kiáltás. Szadako tartotta a sebességet. Diadalmas boldogság töltötte el. Egy alattomos kanyarban oly vakmerő-hirtelen fordult megdöntött gépével a belső oldalra, hogy súrolta az egyik néző orra hegyét, aki kíváncsian előrehajolt. Ez annyira megzavarta,

hogy hirtelen elrántotta a kormányt, és kis híján lezuhant a gépről.

A hirtelen ijedség óvatosságra késztette. Azt is észrevette már, hogy takarékoskodnia kell erejével. Már lökésszerűen fújta ki a levegőt, és a szíve nyugtalanító gyorsan vert. Olyan fáradtságot érzett a lábában, hogy izmai szinte fájdalmas görcsbe húzódtak. Csakhogy közvetlenül előtte két fiú haladt, s egy lány követte őket. Feltűnően széles vállú, izmos lábú lány. Ezek az izmos lábak csodálatos gyorsasággal és olyan egyenletes ütemben taposták a pedált, mintha valamiféle gépezet hajtotta volna. Ezzel a lánnyal megküzdeni – megér egy kis szívdobogást.

Szadako le nem vette a tekintetét a lány kerékpárjának hátsó kerekéről. A lány nem nézett hátra.

„Meg kell előznöm! Meg kell előznöm!” – hajtogatta magában Szadako.

Egyetlen centiméternyit sem hozott be a távolságból. Hogy lehet ez? Hát akad még egy olyan szívós lány ebben a stafétában, mint Szadako Szaszaki?

Az út két szélén egyre sűrűsödött a nézők tömege; és ennek arányában egyre nagyobb erővel zúgott fel mindazok biztató kiáltása, akik

azt kívánták, hogy az 51-es számú lány előzze meg a 17-es számot viselő, széles vállú fiút.

Szadako elkeseredetten küzdött. Győznie kell! Ő az erősebb. Ő sokkal hosszabb ideig és sokkal kitartóbban edzett, mint a staféta bármely más tagja. Végtére annak az előtte száguldó lánynak sincsenek acélból az izmai.

Aha! A széles vállú lány már lassítja az iramot! Végére jutott az erejének.

A távolság egyre csökkent. Már csak két karhossz! Másfél. Egy karhossz. Egy fél. Most kerék kerék mellett. Egy pillantás jobbra: hiszen ez fiú, nem lány! Győzelem!

Az utolsó száz méter.

Hangszórók harsognak. Az emberek rekedten kiáltoznak, dübörögnek a lábukkal. Szadako nem hall mást, csak valami fel-alá hullámzó zúgást. Ez már a cél volna? Igen, fékeznie kell. Tűz égeti a belsejét! Levegőt! Levegőt! Levegőt!

Imbolyogva áll a tömegben, mintegy ködön át látja maga előtt az arcokat. Valaki megszorítja a jobb kezét. És még egy és egyre többen. Vállon veregetik. Ki az, aki ilyen viharosan átöleli? Sigeo! Mit mond? Az 51-es a 19-ik lett. Nem a 28-ik. Szóval kilenc fiút és lányt előzött meg. Nagyon boldog. De most már teljesen kimerült. Fél kilométeren sem tudott volna már

kitartani. Sigeo egy kis üveget tart Szadako szájához.

– Igyál, Szadako! Staféta-limonádé. Nagyon jó.

•

– Meg kellett volna tiltanom neki. Túlságosan nagy volt az erőfeszítés. Ez a verseny kiszívta minden erejét. – Szaszaki úr elgondolkodott. Túl hangosan beszélt, zavarta vele a beteget. A két széttolható papírfal hasadékán keresztül aggódva nézett Szadakóra. A kislány csukott szemmel feküdt szobájában a hálógyékényen. Ijesztően sápadt volt az arca. Ujjai görcsösen szorították a takaró szélét, amelyet egészen az álláig felhúzott, mintha fázna.

Szaszaki úr bűntudatát semmiképp sem enyhítette a felesége csendes sírása, aki ott állt a háta mögött. És mégsem szabad egyedül önmagát vádolnia. Sigeo, aki a földön kuporgott a résnyire nyitott papírfal előtt, és aggódó tekintettel meredt a betegre, túlságosan szigorú volt az edzésben. És Szadako önmaga becsvágyának is áldozata. De mit ér most minden önvád? Sigeo nem rosszindulatból kényszerítette Szadakót a megerőltető edzésre; Szadako meg túl fiatal ahhoz, hogy a mértéktelen erőfeszítés következményeit előre láthatta volna.

– Ne sírj, Jaszuko – mondta Szaszaki úr. – Ettől nem gyógyul meg a gyerek. Nyugalom kell

neki, semmi más. Ha észreveszi, mennyire aggódunk érte, még azt hiszi, az orvos azt mondta, hogy halálos beteg. Pedig nem mondta.

Jaszuko asszony szájára szorította kezét. Fojtottan hallatszott a hangja:

– Éppen azért félek ennyire, mert nem mondta meg, mi baja Szadakónak.

– Hogy érted ezt? – kérdezte bizonytalan hangon Szaszaki úr, és megragadta a felesége karját. – Mondd meg, mire gondolsz! Ne hallgass el semmit! Te valami határozott dologra gondolsz. Igaz?

Az asszony lehajtotta a fejét. A férje látta, hogy elfojtott zokogás rázza a vállát. A füléhez hajolt, és sürgető hangon suttogta:

– Jaszuko! Arra még gondolnunk sem szabad. És lehetetlen is. A sugárbetegség legkésőbb öt vagy hat év után mindenkinél jelentkezett. Arra nincs példa, hogy tíz év után tört volna ki. Gondold csak meg… Szadako három nappal ezelőtt még egészséges volt. És akkor, a robbanás után csak egy kis horzsolás látszott rajta. Te mesélted nekem, és Sigeo is így mondta.

Jaszuko a férjére emelte tekintetét. Arcán zavart és hitetlen kifejezés látszott.

– Akkor a legkisebb horzsolás is veszélyes volt. Tudod, hányan haltak meg a szomszédaink közül parányi sebek miatt. Hónapokig

szenvedtek, és teljesen elgyengültek. A vérüket megmérgezte a sugár, ezt mondják most az orvosok. És hány beteg van még a kórházakban? Az egytől egyig gyógyíthatatlan.

Szaszaki úr rémülten halántékára szorította a kezét.

– Hallgass! Hallgass! Őrültségeket beszélsz! Akiket megmérgezett az atom, azoknak a sebei nem gyógyultak, és egyre rosszabbodott az állapotuk. De gondolj azokra, akik égési sebeket szenvedtek. Azok elrejtik a sebhelyeiket, mert úgy néznek ki, mint a leprások. Az emberek kitérnek az útjukból, mert még most is azt hiszik, hogy akit egy ilyen sebhelyes megérint, azt megfertőzi. Pedig nincs is semmi fájdalmuk. Jól érzik magukat, egészségesek. De Szadakón még a legkisebb sebhelyet sem lehet felfedezni. Hidd el nekem… megerőltette magát, ez a betegsége. Amikor katona voltam, én is összeestem minden erőltetett menetelés után, úgy éreztem, mintha összetörtek volna.

Jaszuko szinte áhítattal leste a férje szavait. Úgy érezte, minden, amit mondott, helyes és igaz. Meggyőzte arról, hogy Szadako nem lehet komoly beteg, s ettől mindjárt felderült szenvedő arca. Tekintete Sigeóra tapadt. Hiszen a fiú sem beteg, pedig Szadakóval egy helyen élte át a robbanást.

Szaszaki úr magához szorította a feleségét.

– Figyelj ide… eszembe jutott valami. Ha Szadako nem lesz jobban reggelig, megvizsgáltatom az új kórházban. Ott amerikai orvosok dolgoznak, és már több ezer sugárbeteget megvizsgáltak. Ők majd határozottan megmondják…

Jaszuko a férje szájára szorította a jobb kezét, hogy elhallgattassa.

– Amerikai orvossal nem engedem Szadakót megvizsgáltatni. Az amerikaik találták fel az atombombát. Minden szerencsétlenség az ő bűnük!

Szaszaki úr csillapítóan simogatni kezdte Jaszuko haját.

– Nem szabad így beszélned. Azt a bombát nemcsak amerikai kutatók találták fel… ma már tudjuk. Angol, olasz, német, francia és mindenféle nemzetiségű tudósok is segítettek. És… nézz rám! Rossz ember vagyok én? Azt mondod, nem; én viszont azt mondom neked, hogy ha a háborúban a repülőknél szolgáltam volna, és azt a parancsot kapom, hogy szálljak föl a gépemmel, és dobjak atombombát valamelyik városra, nekem is engedelmeskednem kellett volna.

– Nem! Te nem tetted volna! – kiáltotta Jaszuko olyan hangosan, hogy Sigeo felugrott, és ujját a szájára téve figyelmeztette a szüleit:

– Kérlek, beszéljetek halkabban, Szadako elaludt.

Szaszaki úr, akit felingerelt Jaszuko ellenkezése, intett a fiának.

– Gyere ide!… Mondd meg, mit tennél… gondold, hogy háború van… te katona vagy, repülő. Azt a parancsot kapod, hogy a gépedről dobj le egy bombát egy ellenséges városra.

Sigeo nem értette. Itt ül, szörnyen aggódik Szadakóért, apja meg a háborúról beszél meg bombázásokról. Most már anyja is sürgette:

– Mondd meg, mit tennél, Sigeo! Tudod, milyen rettenetes dolog a háború, hiszen átélted.

– Ha én… repülő volnék? – hebegte Sigeo. – Nem tudom, mit… igen… azt hiszem, engedelmeskednem kellene. De…

– Hallod, Jaszuko? – kérdezte Szaszaki úr. – Engedelmeskedni fog, mert tudja, hogy a katonát agyonlövik, ha nem teljesíti a parancsot.

– Nem engedted, hogy végigmondja – vágott a szavába Jaszuko. Aztán a fiához fordult: – Folytasd. Azt mondtad: „de”. Szóval nem vagy biztos benne, hogy ledobnád az atombombát?

– Nem, mama… én… én újra magam előtt látnám az elpusztított Hirosimát meg a sok halottat, az embereket az égő ruhájukban… én… én nem tudnám megtenni…

Tekintete elkalandozott a messzeségbe. Már csak motyogott, alig érthetően:

– Inkább hagynám, hogy megöljenek. Igen, igen, inkább haljak meg, mint hogy ártatlan emberek gyilkosa legyek.

Szaszaki úr döbbenten harapdálta alsó ajkát. Jaszuko simogató tekintettel nézett a fiára.

– Hős vagy. Sokkal nagyobb hős még a legbátrabb katonánál is. Boldog vagyok, hogy tudom, milyen vagy.

Sigeo szenvedélyes hangon fordult apjához:

– És te, apa? Te mit gondolsz?

Szaszaki úr szemére szorította ujjai hegyét. Látszott, nehezére esik, hogy szavakba öntse, amit érez. Mint aki nagy keservesen fölkapaszkodott egy hegycsúcsra, olyan kimerülten szólalt meg, minden szót külön hangsúlyozva:

– Én… én más korban nőttem fel. Nekünk már az iskolában örökké azt prédikálták, hogy a japán katonának az a legnagyobb dicsőség, ha a császárért és a nemzetért elesik a csatában. De te inkább meghalsz, mint hogy ölj. – Mélyen felsóhajtott. – És ez… a legfőbb isten előtt többet nyom a latban bármi más emberi hőstettnél.

Sigeo mélyebben hajolt meg, mint máskor. Apja rendre is utasíthatta volna, mert szembe-

szállt vele. Ehelyett azonban bölcsen elismerte, hogy nem volt helyes a felfogása a kötelességről és az engedelmességről. Milyen nehezére eshetett neki, az egykori katonának elismernie, hogy senkinek sincs joga ártatlan embereket ölni. Mennyire csodálja ezért az apját.

Még egyszer meghajolt, aztán indult vissza megfigyelőhelyére. Apja azonban szólt, hogy maradjon.

– Sigeo… te úgy gondolkozol, mint egy érett férfi. Ezért feljogosítlak, hogy nekem és anyádnak tanácsot adj. Meg akarom vizsgáltatni Szadakót az új kórházban. Anyád ellenzi. Nem szereti az amerikai orvosokat…

– Nem, nem! Meggondoltam! – kiáltott Jaszuko. – Okosabb lettem attól, amit az előbb elmagyaráztál. Helyeslem, hogy megvizsgálják Szadakót. Hálás leszek nekik érte.

– Miért akarjátok a kórházban megvizsgáltatni Szadakót? – kérdezte csodálkozva Sigeo. – Nincs semmi baja. Nem beteg, csak megerőltette magát. Kimerült. És ha holnapra nem lesz jobban, megkérjük az orvost, írjon fel neki erősítőt. Ma valószínűleg azért nem írt fel semmit, mert reméli, hogy hamarosan egészséges lesz. Higgyétek el… annyi szemrehányást teszek magamnak. Mert én vagyok az oka, hogy túlerőltette magát.

Szaszaki úr komoly tekintettel nézett a fia szemébe.

– Nem értetted meg, miért akarom megvizsgáltatni Szadakót az új kórházban.

Apja különös tekintetéből meg abból, ahogy anyja ott állt, fejét lehajtva, mintha gyászolna, valami olyasmit kezdett sejteni Sigeo, amire eddig sose gondolt. Egyszerre megértette. Megértette, mitől félnek, mert elég gyakran látta, amint valaki hirtelen összeesik az utcán. De hogy Szadako?

Rémületében hátrált egy lépést, és meredten nézett a szüleire.

– Csak nem hiszitek komolyan, hogy Szadako…

Nem tudta folytatni. Szája nyitva maradt, mintha kiáltott volna. Gyötrődve kereste a szavakat.

– Nem igaz! Szadako mindig egészséges volt! És azt mondják, a sugárbetegség nagy fáradtsággal kezdődik. Fülzúgással, ájulással…

Erre a szóra eszébe jutott Szadako arca, ahogyan az imént látta.

– Ájulással! – mondta még egyszer. Hirtelen megfordult, és lábujjhegyen a falnyíláshoz sietett. Egy ideig szorongva figyelte a húgát, aztán mosolyogva odaintette a szüleit.

– Nézzétek, hogy alszik. Jaj de örülök! Már azt hittem, hogy talán elájult.

Óvatosan összehúzta a papírfalat, aztán a szívére szorította a kezét.

– Vagy talán én sugárbeteg vagyok? Hiszen akkor, a robbanás után a tóból a partra dobott a légnyomás. De Szadako a fűzfa alatt feküdt, és csak…

Elakadt, egyik ujját töprengve arcára szorította, és tekintetét a földre szögezve csendesen így szólt:

– Valami furcsa dolog jutott eszembe… Negyvenhétben, a békeünnep napján Szadako elmondta nekem, hogy mikor a robbanás történt, megsebesült… Nem, nem így volt. Nem azt mondta, hogy megsebesült, hanem, hogy „megégette magát”. Igen, így mondta: „Megégettem magam… forróságot éreztem…” – így mondta. Én akkor kinevettem, és még haragudtam is, mert olyan csökönyösen hajtogatta mindig ugyanazt. Mert biztos voltam benne, hogy nem égette meg magát. De most azt gondolom…

Sigeo váratlan mozdulattal apja felé nyújtotta a karját, és hirtelen kitört belőle:

– El kell vinnünk Szadakót az új kórházba! Most mindjárt! Csak ott tudják megmondani, hogy sugárbetegsége van-e.

•

Szadako Szaszaki vizsgálata véget ért. Két ápolónő leemelte a vizsgálóasztalról, és egy kerekes ágyra fektette. Egyikük jóságosan megveregette az arcát. Szadako csak éppen egy kicsit elhúzta a száját. Szerette volna mosollyal viszonozni a nővér kedvességét, de olyan fáradtnak érezte magát. A szemét is alig tudta nyitva tartani. Pedig most nem csukhatja le a szemét. Ez az idegen nyelven beszélő, bozontos ősz hajú doktor talán még egyszer meg akarja nézni a szemét. Az előbb olyan sokáig nézte, hogy Szadako beleszédült. Már elviszik? Ez jó. A betegszobában olyan jó csend van. Alhat az ember – senki nem zavarja hangos szóval. Az öt másik beteg – asszonyok és lányok – alszik, akárcsak Szadako, szinte egész nap. Aludni… máris elaludni. Még nem! A két orvosnak még meg kell… köszönni… a vizsgálatot…

Szadako szeme lecsukódott. Akaratának parányi szikrája – hogy köszönetét mondjon – elhamvadt. Mint puha fekete takaró burkolta be az álom éjszakája.

Hirosi Ikeda, a japán orvos, és amerikai kollégája, doktor Floyd Owens várakozóan állt egy munkaasztalnak támaszkodva. Csak amikor az ajtó becsukódott Szadako mögött, akkor emelte fel Owens doktor az asztalról a kórlapokat.

Átfutott néhány sort az első lapon, még annál is kevesebbet a másodikon, aztán az egész papírcsomót a vizsgálati leletekkel együtt összecsavarta. Ezzel a papírtekerccsel idegesen csapott bal tenyerére.

Ikeda doktor, aki fél fejjel alacsonyabb volt amerikai kollégájánál, fürkészve pillantott Owens arcába, majd a szemüvegét kezdte tisztítani.

Újra meg újra rálehelt, fényesre dörzsölte, és a napfénybe tartotta.

– Miért nem beszél? – kérdezte jól érthető angol nyelven, miközben újra megvizsgálta a szemüvegét. – Már megint bűntudat gyötri? Hányszor mondjam, hogy mi orvosok vagyunk, és csak a halál ellen harcolunk?!

Owens az asztalra hajította a papírtekercset.

– Ezt a halált az orvosoknak egész ármádiája sem tudja legyőzni. Éppen olyan tehetetlenek vagyunk, mint hét évvel ezelőtt, amikor elkezdtük a sugárártalom kivizsgálását. Akit egyszer elkaptak ezek az átkozott gammasugarak, annak vége.

Ikeda doktor feltette a pápaszemét, körülményesen megigazította, azután szétvetett lábbal megállt az amerikai előtt.

– Kedves Owens kolléga! Ön talán azt hiszi, szívtelen ember vagyok, ha most azt mondom:

nem érzek semmi szomorúságot, ha valamelyik sugárbetegünk csontrákban meghal vagy vérbomlásban. Sőt, minél gyorsabb halált kívánok mindegyiknek. Hiszen minden nap újabb szenvedést hoz rájuk. És ha a szemüket látom, azokat a kérdező szemeket – meggyógyítasz, doktor? –, akkor magam is úgy szenvedek, mint ők.

Owens doktor lehajtotta a fejét, és két öklével verte a homlokát.

– Hiszen ez az, ami most annyira megrázott – sziszegte kétségbeesetten. – Folyton magam előtt látom ennek a tizennégy éves kislánynak a szemét. A tekintete azt kérdi tőlem: „Segítesz rajtam? Ugye, nem kell meghalnom?” És újra látom ezekben a szemekben azokat a szürke foltocskákat, amelyek a bizonyságot jelentik – ezt a gyereket megjelölte a halál. Akut veszélyről van szó. Nincs segítség.

Felsóhajtott, kinyitotta ökölbe szorított kezét, aztán összekulcsolta, mintha imádkozna. Tompa hangon, mint aki önmagával beszél, folytatta:

– Felfoghatatlan… tíz évvel az atombomba felrobbanása után betegszik meg ez a kislány… tíz évig nem érzett semmit. Nem tudja, hogy vérét megmérgezte a gammasugár. Néhány nappal ezelőtt részt vesz egy kerékpáros stafétán. A bátyja így mondta el nekem: „Olyan

boldog volt, mert megelőzött más versenyzőket!” Kitartóbbnak, erősebbnek látszik a korabeli lányoknál. És egyszerre kitör rajta a betegség. Tízévi gyerekkor, vidámság, tízévi gondtalan nevetés, a játék, a boldogság tíz esztendeje után! Egy villám teríti le. A mennydörgő villám… ahogy önök, japánok mondják… új áldozatot szed tíz év után. Nem volt elég neki a százötvenezer hirosimai és nagaszaki halott és a megszámlálhatatlan nyomorék és emberi roncs.

Merev tekintettel bámult a semmibe, és zihálva folytatta:

– De azok tovább fegyverkeznek! Új atombombákat állítanak elő. Nekik nem volt elég hatásos a hirosimai uránbomba és a nagaszaki plutóniumbomba. Nekik kevés, hogy egy egész várost egyszerre elpusztítsanak. A hidrogénbombával egész nemzeteket lehet kiirtani. A kobaltbombával egész földrészeket lehet megsemmisíteni. Rajta hát, tudósok és technikusok! Alkossatok szorgalmasan! Termeljetek bombatartalékokat! Meg kell semmisíteni a világot! Ki kell oltani minden életet! Mindent… szuperbombákkal!

Kifulladt, elhallgatott. Ott állt, ujjai görcsbe húzódtak, merev tekintetű szeme kitágult, ajka remegett – kétségbeesetten, tehetetlenül, a világpusztulás látomásával küzdve.

Ikeda doktor szelíden Owens remegő ujjaira tette a kezét.

– Kedves barátom, hasztalan pazarolja az erejét, csak tönkreteszi az idegeit. Ön vádol, a vádlottak azonban nem hallják meg a hangját. Süketek. Mind.

Az amerikai orvos megragadta japán kollégája karját.

– Nem mind süket, Ikeda. Ellenkezőleg… a süketek elenyésző kisebbségben vannak. Mert milliószám élnek minden országban olyanok, akik velem együtt kimondják a vádlottakra az ítéletet.

– Mit érnek vele? A világ minden részén híres költők, tudósok, Nobel-díjasok írtak alá felhívásokat az atombomba előállítása és a vele folytatott kísérletek ellen. Az illetékesek tudomásul vették ezeket a tiltakozásokat. És csinálják tovább a szörnyű atomfegyvereket.

– Akkor a világ minden népének össze kell fognia és kimondani, hogy bűnt követnek el. A vádlottaknak akkor tudomásul kell venniük az ítéletet.

– Ez szépen hangzik, Owens kolléga, csakhogy ez nem egyéb, mint vágyálom, utópia.

– Nem, Ikeda! Nem úgy van! Ez nem lehetetlen. Az egyik ember figyelmezteti a másikat, mekkora a veszedelem. Képek, könyvek, folyó-

iratok, rádió, televízió – mindennek ezt kell hirdetnie. Barátaink, szüleink, testvéreink, gyerekeink – mind, mind veszélyben vannak. És mindenkinek azt kell kiáltania: „Soha többé Hirosimát!”

– Persze, így volna helyes – felelte elgondolkodva Ikeda doktor. – Ha mindenki azt kiáltaná: „Soha többé Hirosimát!” Elsősorban a fiataloknak kellene ezt kiáltaniuk. Ők túl keveset tudnak arról, ami történt. Elhallgatják előttük. Az apák nem mernek a fiaiknak és lányaiknak a katasztrófáról beszélni. Azt gondolják: aki nem ismeri a veszélyt, az nyugodtan él. Csakhogy ez így hamis. Szerintem: aki nem ismeri a veszélyt, az nem is fél tőle, és így könnyebben belepusztul.

•

Látogatási idő.

Szaszaki úr lábujjhegyen lépkedett a kórház folyosóján. Mögötte Jaszuko és Sigeo. Annak a szobának az ajtaja előtt, ahol Szadako fekszik, Szaszaki úr megállt, és feleségéhez fordult.

– Kérlek, mosolyogj! Ha Szadako meglátja a szomorú arcodat, azt fogja hinni, hogy nagyon beteg.

Jaszuko összeszorította az ajkát. Minden erejével azon igyekezett, hogy feltörő zokogását

elfojtsa. Nem sikerült. Szemét elárasztották a könnyek, most már átadta magát a sírásnak.

– Mama, nem szabad – kérlelte Sigeo. – Szedd össze magad. Megijeszted Szadakót. Akármilyen nehéz is, jókedvűnek kell látszanunk. Hadd remélje, hogy meggyógyul.

– Hogy remélhetné? – mondta sírásba fúló hangon az anya. – Ikeda doktor megmondta nekünk az igazat.

– Kötelessége volt, és én hálás vagyok érte – mormolta tompa hangon Szaszaki úr. – Töröld meg a szemed, Jaszuko, és mosolyogj. Hadd örüljön Szadako a látogatásunknak. Mondjuk neki, hogy hajtogathatna aranypapírból ezer darvat. Majd megmutatod neki, Sigeo. Elhoztad az ollót?

– Mindent elhoztam, apa, a sárkányát is a zsebembe tettem.

Erre csakugyan elmosolyodott Jaszuko.

– Igazán? Elhoztad a sárkányát? Annak biztosan nagyon fog örülni.

Szadako betegesen sápadt arca kissé kipirult. Itt van hát megint a Csikamatszu sárkánya! Örömében fintorgatni kezdte az orrát, mint kicsi korában, szemét összehúzta, összecsücsörítette az ajkát, sőt, nagy erőfeszítéssel még a nyakát is válla közé húzta. Ettől a kis mozgástól kimerült. Jó ideig mozdulatlanul feküdt.

Sigeo egy vastag tekercs aranypapírt meg egy ollót tett le az ágyra. Szadako arcának fáradt kifejezése láttán vissza akarta venni a tekercset. Pillantása ezt mondta apjának: „Szadako nagyon gyenge – nem tud darvakat hajtogatni a papírból." Szaszaki tekintete meg fejének alig észrevehető mozdulata azonban azt mondta: „Hagyd csak ott."

Szadako felnyitotta a szemét. Újra elfintorította az orrát, miközben anyjára nézett.

– Ma sokkal jobban vagyok – mondta, és vékony hangocskája valami álmodozó kismadár csendes csipogásához hasonlított. – Az amerikai doktor egy szép mesét mondott délelőtt. Egy óriásról. Gullivernek hívják. Annyit nevettem, mert a doktor olyan rosszul beszél japánul. Mindent fordítva mond. Olyan mulatságos. A legjobban azt tudja mondani: „Nemsokára meggyógyulsz, Szadako…" – Miért sírsz, mama?

Jaszuko megsimogatta a kislány arcát.

– Mert örülök, hogy hamarosan meggyógyulsz.

– De még mennyire, hogy meggyógyulsz – mondta Sigeo. – Tudod, hogyan? Ide nézz! Itt egy olló meg egy tekercs aranypapír. Ide nézz! Mutatok valamit.

Levágott egy darabot a tekercsről, akkora lehetett, mint egy nyitott iskolai füzet, és ügyesen hajtogatni kezdte.

Nem telt bele egy perc, és a papír kitárult szárnyú, repülő madárrá változott. Sigeo körbeforgatta a papírmadarat Szadako feje fölött.

– Láttad, milyen könnyű? Ezer ilyen darunak kell zsinóron az ágyad felett függnie, akkor meggyógyulsz.

Szadako lassan a daru felé emelte a kezét.

– Szép. Sokkal szebb, mint amiket Sigetomo csinál. Annyi idős, mint én. A szomszéd szobában fekszik. A Béke Iskolába járt. Tegnap a nővér kitolta az ágyunkat a balkonra, a napra. Sigetomónak már háromszázhúsz darva van az ágya fölött.

– De neked nemsokára ezer lesz – bizonygatta Szaszaki úr, és olyan meggyőző volt az arca, hogy Szadako mindjárt magához akarta húzni a papírtekercset. Ujjai ráfonódtak, de mindjárt le is csúsztak róla. Még egyszer megpróbálta, és minthogy most sem sikerült, megpróbált felülni. De a feje erőtlenül visszahanyatlott. Türelmetlenségtől és izgalomtól vibráló hangon kérte Sigeót:

– Légy szíves, vágd ki a papírt. Sokat. Még ma el akarom kezdeni a hajtogatást. Hamar meg

akarok gyógyulni. Mutasd meg még egyszer, hogyan csináljam.

Sigeo megrémült ettől a furcsán izgatott hangtól, és hátrapillantott a szüleire. Az imént, amikor leült Szadako ágyának szélére, szüleik az ágy lábához álltak, hogy onnan nézhessék kislányuk arcát. Most semmi nyugtalanság nem látszott arcukon. Mindketten vidáman, bátorítóan bólintottak Sigeónak. Ők jobban tudták leplezni az érzéseiket. Mert Sigeo alig tudta elrejteni aggodalmát. Mosolyognia kell, szüntelenül mosolyognia. Amíg itt ül Szadako mellett, bizakodást kell kifejeznie az arcának, hogy Szadako azt higgye: „Meg fogok gyógyulni, hiszen Sigeo olyan vidám."

Sigeo még egy papírdarabot kihajtogatott, ezúttal sokkal lassabban, Szadako szeme előtt.

– Íiigy… ezt ide hajtod… látod?… És most a jobb szárnyat… így… és ez lesz a bal…

Miközben megmutatta, hogyan kell hajtogatni a papírt, hogy daru legyen belőle, igyekezett a lehető leggondtalanabbnak látszani. Időnként ajka közé dugta a nyelvét, vagy oldalra hajtotta a fejét, és kinyújtott kézzel maga elé tartotta a félig kész madarat. Szadako pedig olyan figyelmesen követte kezének minden mozdulatát, hogy önkéntelenül maga is hol kidugta a nyelvét, hol a fejét fordította jobbra vagy balra.

– Már tudom, már tudom! – mondta örvendezve, mikor Sigeo a kész darut a takarójára tette. – Adj egy darab aranypapírt! Mindjárt meglátod, milyen ügyes vagyok.

A vakokra jellemző lassú, óvatos mozdulatokkal kezdte hajtogatni a papírt. Közben ő is beszélt, akárcsak az imént Sigeo:

– Íiigy… középen behajlítjuk… és most áthajtjuk… aztán még egyszer… és ezt a sarkát… alá kell… bújtatni… de hogy csináljam tovább?

Sigeo segíteni akart. A kislány azonban elutasította:

– Hagyjál, hagyjál… én is tudom… látod? Már csak… ezt a szárnyát… mindjárt… kész…

Már nem remegtek az ujjai. A hangja sem volt olyan kimerült. Szemében ismét eleven fény ragyogott. És most szinte könnyedén emelte a magasba a hibátlanra sikerült madarat. Elismerést követelő hangon kérdezte:

– Jól csináltam? Szép? Hány napig kell dolgoznom, hogy ezret megcsináljak? Tíz napig? Tizenkettőig? Vagy két hétig?

Sebesen beszélt, lélegzetét visszafojtva, és közben a három papírdarura szegezte tekintetét, mintha azoktól várná a választ.

– Én majd segítek neked, Szadako – ígérte Sigeo. – Mindennap eljövök, és együtt hajtogatjuk a madarakat.

– Én is segítek – mondta Jaszuko. – Legkésőbb öt nap múlva ezer daru lesz az ágyad felett.

Szaszaki úr színlelt csodálkozással szólalt meg:

– Micsoda? Hogy öt nap múlva? Megfeledkeztek róla, hogy én is a világon vagyok? Ha én is segítek, három nap alatt elkészülünk.

Szadako a könyökére támaszkodott. Határozott hangon szegült szembe velük:

– Nem, nem! Nem akarom, hogy segítsetek! Sigetomo azt mondta, hogy mindenkinek egyedül kell megcsinálni ezer darvat, különben nem hallgatják meg az istenek a kívánságát, és nem gyógyul meg. Egyedül akarom megcsinálni a darvaimat. Ti majd zsinórra fűzhetitek és fölakaszthatjátok őket az ágyam fölé. Azt megengedem nektek, de többet nem.

– Igaza van – mondta meggyőzően komoly képpel Sigeo. – Ne segítsünk neki. Attól nem gyógyulna meg. De egyet meg kell hogy engedjen… Elmegyünk a templomba, és kérni fogjuk az isteneket, segítsenek Szadakónak, hogy ne fáradjon el. Jó? Jó lesz így, Szadako?

Szadako visszahanyatlott párnájára. Arcán megint látszott a sugárbetegségre jellemző fakó sápadtság. A beszéd megint igen nehezére esett.

– Igen… imádkozzatok értem. Hogy segítsenek az istenek.

•

A reggeli vizit véget ért. Owens és Ikeda kilépett a betegszobából. A folyosón Owens doktor megragadta Ikeda karját.

– Ez a kislány az elmúlt nyolc napon szinte szakadatlanul gyártotta a papírdarvakat. Ez nagy erőfeszítés neki. Azt hiszem, már vagy háromszáz ilyen daru függ az ágya felett.

– Pontosan négyszáztizennyolc – helyesbített Ikeda doktor. – Ma megszámoltam. Tíz nap múlva Szadako elkészül az ezredik madárral. És akkor meggyógyul.

Owens kérdő tekintettel méregette kollégáját.

– Komolyan gondolja? Ez az ön honfitársainak babonás hite. Semmi egyéb.

Ikeda egymásra szorította ujjainak hegyét.

– Ön ezt babonának nevezi. Én meg azt mondom, hogy ez az ember hite önmaga erejében. Ez a kislány meg van győződve arról, hogy abban a pillanatban egészséges lesz, amint az ezredik madárral elkészül. Addig életben fogja

tartani az akarata. Meg akarja tiltani neki, hogy éljen?

– Dehogyis akarom! – tört ki Owensből. – De ön éppen olyan jól tudja, mint én, hogy a kis Szadako halálra van ítélve. Így csak hamarabb fölemészti az erejét. Nekünk pedig kötelességünk, hogy ezt megakadályozzuk.

– Jó, akkor mondjuk azt, hogy csak tíz darvat csinálhat naponta – felelte némi töprengés után Ikeda. – Ezzel meghosszabbítjuk az életét. Nem hal meg addig, amíg el nem készül mind az ezer madara.

Owens heves kézmozdulattal elvágott valami szálat, amely ott feszült láthatatlanul a levegőben.

– Én ezt nem hiszem, mert ellenkezik az értelmemmel. Szadako mai vizsgálata után a legrosszabbtól félek.

– De ő nem fél. És ez jó – ellenkezett Ikeda. – Értse hát meg… mindketten tudjuk, milyen a gyerek állapota. De ő semmit sem tud. Ő hisz az ezer daru csodatételében. Ha lecsukódik a szeme, és elalszik, arról álmodik, hogy barátnőivel játszik a réten, hogy a tengerben úszik, vagy vidám csónaktúrán van az Otha folyón. Még akkor is erről fog álmodni, mikor a lelke fölszáll az égbe. Hagyjuk, hadd álmodjon.

•

A tavaszi napsütés nyári meleget árasztott. A kórház kertjének virágágyásaiból és virágzó fáiról enyhe fuvallat röpítette fel az illatokat, és megtöltötte velük a levegőt. Madarak énekeltek, csipogtak, fütyültek, fuvoláztak. Zümmögő rovarok rótták kiszámíthatatlan pályájukat: némelyek támolyogva, szinte részegen, mások cikcakkos röpülésben vagy meredeken felfelé törve, akár a rakéták, a csodálatos türkizkék égre. Mindent, ami csak repülni, ugrálni vagy kúszni tudott, túláradó életkedv töltött el.

Csak a kórház egyik balkonján fekvő két gyereknek volt örömtelen és fénytelen ez a tavaszi nap. Az egyik fiú volt, a másik lány. A fiút Sigetomónak hívták, a lányt Szadakónak. Mindkettő tizennégy éves. A nővérek szorosan egymás mellé tolták az ágyukat. Miután a két gyerek üdvözölte egymást, tekintetüket fáradtan ugyanabba az irányba vetették, a zöld dombok felé, amelyek látóterüket határolták.

– Hogy vagy, Sigetomo?

– Jól. Ma nem fáj semmim. Az orvosok azt mondták, hogy nemsokára fölkelhetek és sétálhatok. De én nem hiszem. Már nem tudom mozdítani a lábaimat. És te hogy vagy, Szadako?

– Én is jól vagyok. Tegnap este megcsináltam a kilencszázadik darvat.

– Kilencszáz darvad van már? – mondta Sigetomo szenvtelen, monoton hangon. – Nekem négyszázöt. Három napja nem tudok újat csinálni. Érzéketlenek az ujjaim. Ikeda doktor azt mondja, az injekcióktól van. Attól vagyok ilyen gyönge.

– Én nem kapok injekciót. Mert nem fáj semmim. Talán igazán fölkelhetek nemsokára. Mit gondolsz, Sigetomo?

– Persze, biztosan. Te fölkelhetsz… hisz már kilencszáz darvad van. Még százat csinálsz hozzá, és meggyógyulsz.

Szadako most Sigemoto felé fordult.

– Szedd össze magad, és fogj hozzá újra a hajtogatáshoz. Mondd el sokszor magadban: meg akarok csinálni ezer darvat. Akkor meg is tudod csinálni. Egész biztos! Hisz te fiú vagy!

Sigetomo tekintete lassan az ég felé fordult.

– Én sokkal betegebb vagyok nálad. Már két éve fekszem. Az atomméreg a testemben van. Folyton egészséges emberek vérét fecskendezték az ereimbe. De nem használt semmit, mert a csontvelőm is meg van mérgezve. Az orvosok hazudnak, mikor azt mondják, hogy nemsokára jobban leszek. Már rég tudom, mért beszélnek így. Nem akarják, hogy féljek.

Szadako tekintete elhomályosult.

– Gondolod, hogy nekem is hazudnak?

– Nem. Neked nem, Szadako. És még ha hazudnak is, akkor se kell félned. Gondolj arra, hogy már csak száz darvad hiányzik.

Szadako egy ideig elgondolkodott, csak aztán felelt:

– Ikeda doktor is ezt mondta. De Owens tegnapelőtt haragudott rám. Elvette tőlem az ollót meg a papírt, mert nem akarta, hogy megerőltessem magam.

– Ne törődj vele, ha megszid. Jót akar. Csakhogy ő másképp gondolkozik, mint mi, mert ő amerikai.

– Hogyhogy másképp gondolkozik? Talán butább?

– Nem, nem így gondoltam. A darvaink miatt haragszik. Azt hiszi, hogy az egész csak hajtogatott aranypapír. Mi pedig tudjuk, hogy minden daru egy-egy kívánságunk.

– Azért szeretem Owens doktort. Néha meg is simogat. Egyszer megcsókolta a homlokomat, és azt mondta: „Szadakko kisaszonka naggyon kedvess.” – Szadako elmosolyodott, ahogy felidézte az amerikai orvos mulatságos kiejtését. Azután így szólt Sigetomóhoz: – Olyan furán beszél. Nagyon nehéz lehet az amerikaiaknak

japánul tanulni. Mit gondolsz, nekünk is olyan nehéz az angol?

Sigetomo lehunyta a szemét.

– Amikor még iskolába jártam – kezdte suttogó hangon –, tanultunk angolul. Meg tudom mondani angolul, hogy „A barátod vagyok” és: „Menjünk sétálni”.

– Mondd, Sigetomo! Légy szíves, mondd – kérlelte Szadako.

A fiú ajka fájdalmasan megrándult.

– I am your friend. Let's go for a walk!

– Ó, ez olyan különösen hangzik, mint valami titok – suttogta Szadako.

– Az is – titok. Annyira szeretnék… még egyszer… sétálni. Veled a tengerparton.

Szadako sokáig nem felelt. Úgy látszott, még most is a szavakat figyeli, amelyeket mintha valami halk lehelet vitt volna hozzá. Ujjai hegyével végigsimította arcát, számára az most a Sigetomo arca volt. Úgy érezte, a fiú vértelen ajkát érinti, az arcát, szelíd ívelésű szemöldökét és lehunyt szemét. Érezte a könnyeket a szemén, de ezek nem az ő könnyei voltak, hanem a fiúé. Letörölte a könnyeket. Nem szabad sírnia az ő kedves beteg barátjának. Meg kell gyógyulnia, különben nem mehet sétálni vele, nem kereshetnek csigákat a tengerparton, nem

pilinckázhatnak lapos kis kavicsokkal a vízen, nem pancsolhatnak csupasz lábukkal a partnak gördülő hullámokban.

– Ne szomorkodj, Sigetomo – suttogta a levegőbe. – Biztos, hogy egyszer elmegyünk együtt a tengerpartra. Úgy örülök neki… Hallod, Sigetomo?

– Igen, igen… hallom. Olyan… boldog vagyok – hallatszott a fiú ziháló hangja.

Ezen a tavaszi napon az egyik szobában meghalt a tizennégy éves Sigetomo. A könnyű légáram, amely a nyitott ablakon behatolt, meglengette az ágy fölé erősített négyszázöt papírdarvat. Mintha el akartak volna repülni, csak a zsinór tartotta vissza őket.

Milyen nehéz hajtogatni ezt a papírt. Talán vastagabb lett? Odakünn beborult az ég. Úgy látszik, hamarosan vihar lesz. Ma fel kell adnia. Ebben a félhomályban nem lehet dolgozni. Hány darvat is csinált ma reggel? Ó, hát csak négyet? Nem. Ötöt! Az egyik szétnyílott. Ott fekszik a földön. Vajon fel tudja-e emelni?

Szadako fel akart ülni. De hirtelen megfordult körülötte a világ. Még a darvak is csapkodtak szárnyukkal, és körözni kezdtek az ágya felett.

Szadako visszahanyatlott. Fülében mintha vízesés zúgott volna. Két perc múlva Hiszako, a gömbölyded kis nővér lépett a betegszobába.

Rémülten pillantotta meg a mozdulatlan Szadakót. Bűntudata csak akkor enyhült, amikor érezte a beteg szívdobogását. Utasítása volt, hogy minden félórában nézze meg Szadakót. Most pedig háromnegyed óra is eltelt, amióta utoljára itt járt a szobájában. Odaát a kórteremben nyolc kötözést kellett elvégeznie. Túl sok volt a munka, és túl kevés az ápolónő. Senki sem jelentkezett önként a sugárbetegek pavilonjába. Ezek a soha nem gyógyuló sebek sokszor rengeteg munkát adtak. A betegek panaszai, az örökös nyögés, jajgatás még a legegészségesebb és leghidegvérűbb ápolónők egészségét is felőrölte. Bár mindegyik beteg így viselkedne, mint Szadako Szaszaki. Akkor könnyű volna a szolgálat. Ez a kislány sosem panaszkodik. Csak a papírdarvai miatt bosszantja fel néha Owens doktor. Miért nem engedi, hogy azt csinálja, ami jólesik neki? Hiszen a játék csak eltereli a figyelmét. Igaz, hogy már egy hete mozdulatlanul kellene feküdnie, de Hiszako nővérnek nehezére esik, hogy megtiltsa neki a hajtogatást. Hogyan is mondhatná meg neki, hogy minden mozdulat megrövidíti az életét? Hiszen annyira hisz abban, hogy nemsokára felkelhet. Sőt, mintha még a szülei és a bátyja is elhinnék. Milyen tudatlanok! A papírdarvak mégsem gyógyíthatnak meg egy halálos beteget.

Hiszako nővér nem hitt semmiféle babonában. Három évig dolgozott az amerikai vizsgálati állomáson, és folyékonyan beszélt angolul. Amikor szabadnapos volt, amerikai módra öltözködött. Úgy vélte, kimonót már csak az ódivatú japán nők viselnek, akik nem akarnak alkalmazkodni az új időkhöz. A kimonót egyébként, még ha a legfinomabb kézi hímzésű selyemből készült is, rendkívül kényelmetlen ruhadarabnak tartotta. Sehogyan se tudta megérteni, hogy ahány amerikai férfit csak ismert, valamennyinek igen tetszett a kimonó. Vásároltak is emlékül a feleségük számára, és azok gyakran viselték is őket. Különös emberek ezek az amerikaiak. Például Owens doktor – többé vissza se akar menni a hazájába. Itt akar maradni végleg Japánban, hogy a sugárbetegeket kezelhesse. Részvétből? Vagy mert tetszik neki az itteni élet? Ha tőle, Hiszakótól megkérdezné valaki: „Hiszako nővér, szeretne Amerikába utazni?” Nem gondolkodna egy pillanatig sem, azt felelné: „Hogyne, ebben a pillanatban!” És miért? Mert ott nincsenek olyan emberek, akiknek azért kell szenvedniük, mert felrobbant az atombomba. Az amerikai nővéreknek nem kell nap mint nap látniuk ezeket az iszonyatos sebektől és égési hegektől eltorzított arcokat és testeket. Még álmában is üldözik ezek a képek. Aki, mint ő, a nyolcas teremben dol-

gozik, azt legkésőbb egy év után lidérces álmok kínozzák.

Hiszako nővér előrehajolt. Szadako kinyitotta a szemét.

– No, kislányom, hogy érzed magad? – kérdezte tőle.

A beteg felnézett a fölötte lebegő arcra. Lapos, szinte kerek arc volt, kicsi orral. Ismerte ezt az arcot, de nem látta elég jól. Elmosódottan látta, mintha köd borítaná. Az arc fölött nyugodtan sorakoztak a madarak. Tehát nem repültek el. Szadako most megismerte Hiszako nővért. Mond valamit. Mit kérdezhetett?

Szadako minden erejét megfeszítve figyelt. Végre azt hitte, megértette, és így felelt: Igen, igen, mind itt vannak… csak egy nincs… az leesett.

A nővér nem értette. Hiszen ő azt kérdezte: „Hogy érzed magad? Rosszul vagy? Miért nem felelsz?”

Aggódva kérdezte hát:

– Miről beszélsz, Szadako? Álmodtál?

A köd teljesen felszakadt. Szadako egészen tisztán látta a fölébe hajló arcot.

– Ne haragudjon – suttogta. – Azt hiszem, megint… elájultam. A darvaim el akartak repülni.

Hiszako nővér döbbenten nézett fel a menynyezetről lelógó papírdarvakra.

– El akartak repülni, azt mondod? – kérdezte bizonytalan hangon, és egy ideig a madarak sorát figyelte. Aztán erélyesen megrázta a fejét. – Csak képzelődsz, Szadako. A darvak itt maradnak, és vigyáznak rád. Hiszen meg akarsz gyógyulni, igaz-e?

Szadako tekintetében ismét megvillant az élet.

– Igazán azt hiszi, hogy meggyógyulok, Hiszako nővér?

A nővér nem felelt. Összeszedte a takarón heverő négy madarat, aztán lehajolt az ötödikért a földre, és sorra felkötözte őket egy zsinórra. Talán azért volt kissé furcsa a hangja, mert közben fel kellett ágaskodnia.

– Ha csak azt mondhatnám, hogy azt hiszem, meg fogsz gyógyulni, ez csak feltételezés volna. De én azt mondom, hogy meg fogsz gyógyulni. És mit gondolsz, honnan tudom ilyen biztosan? Mert az orvosok meg vannak győződve róla. Úgy bizony, épp tegnap mondta Owens doktor: „Hiszako nővér, nagyon vigyázzon Szadakóra. Annak a kislánynak néhány napig még nyugodtan kell feküdnie. A nehezén már túl van, most már csak nyuga-

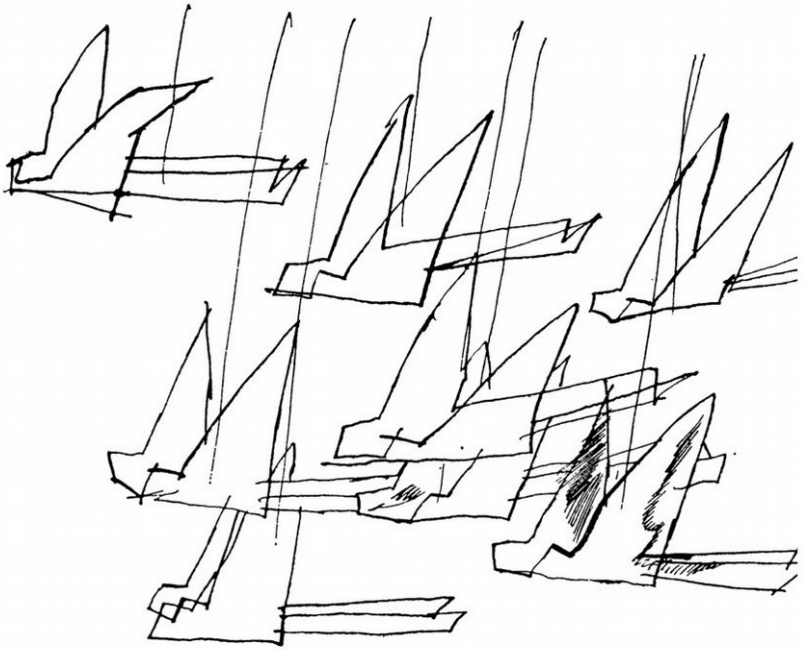

lomra van szüksége, semmi másra.” Bizony, így mondta.

– Ó, hát ez nagyszerű! Úgy örülök – suttogta Szadako izgatottan, légszomjjal küszködve. – A darvaim… segítenek… hogy meggyógyuljak. Már… kilencszáznyolcvanhatot… megcsináltam. Még… tizennégyet… kell… hajtogatnom… akkor… ezer lesz. Hiszako nővér… tessék felgyújtani… a villanyt… olyan sötét… van… Csak világosban… tudom… hajtogatni… a… darvakat…

A nővér döbbenten nézett a betegre. Odakint ragyogott a napfény a felhőtlen kék égen.

•

Szadako akaratának minden erejével küzdött a szédülés ellen, ami újra meg újra arra kényszerítette, hogy pihentesse a kezét. Már csak tizenegy madár hiányzott az ezerhez. Csak tizenegy! Meg kell csinálnia. Hanem ez a kilencszáznyolcvannyolcadik madár sehogy sem sikerült. Újra meg újra kisimította az érdes aranypapírt. Hogy lehet ennyire gyönge, mikor az orvosok meg a nővérek és apja és anyja meg Sigeo is folyton arról beszélnek, hogy hamarosan fölkelhet? Senki se mondja meg az igazat? Sigetomónak is ezt ígérték. És mégis meghalt. De Sigetomónak csak négyszázöt madara volt az ágya fölött. Ő meg már közel jár az ezerhez. Ezer kívánság. Azt már csak meghallgatják az

istenek. Segíteni fognak, hogy ezt a tizenegyet még megcsinálja. Igen, segíteni fognak. Már érzi is újra az erőt az ujjaiban. Sokkal könnyebben hajtja be a papírt. Mindjárt elkészül a kilencszáznyolcvannyolcadik madár szárnya. Mindjárt.

Ó, hát ez nem lett valami szép szárny. És a feje is olyan lapos. Kezdjem el még egyszer? Nem. Maradjon csak így. Ezer közt egy csúnyát senki nem vesz észre. A következő majd annál szebbre sikerül.

Szadako új aranypapírért nyúlt. Mikor az első sarkot behajtotta, zúgni kezdett a füle. Megint az a szörnyű zúgás, ami az ájulást szokta megelőzni. Megpróbált dúdolni, hogy elnyomja a zúgó hangot. De a zúgás egyre erősödött. Negyedszer veszítette el az eszméletét azon a délelőttön.

•

Fél tíz volt.

Reggel nyolckor Owens doktor leült egy karosszékbe Szadako ágya mellett. Azóta úgy ül előrehajolva, és a beteget figyeli. Hol az arcára, hol a kezére vetődik a tekintete. Szadako nem vesz róla tudomást. Úgy látszik, nem is tudja, hogy ott ül mellette, és feszülten figyeli kezének természetellenesen lassú mozgását. Soha nem érezte még Owens ilyen kínzónak, milyen tehetetlen az orvos a halállal szemben. Hetekig

birkózott ezzel az alattomos halállal ezért a tizennégy éves kislányért. És mit ért el az egész kezelési módszerével? Napokkal meghosszabbította a kislány életét. Most a kilencszázkilencvenedik darvat hajtogatja. Akaratának utolsó szikrájával. Neki pedig tehetetlenül kell néznie, amint ez az akarat megbénul. Ezer papírdarvat kívánt Szadako. És már csak tíz hiányzik hozzá. Mert ezt az egyet, amelyet erőtlen ujjai hajtogatnak, még be fogja fejezni. És ha bekövetkeznék is a csoda, és megcsinálná a tíz hiányzó darvat, talán meggyógyulna tőle?

Owens doktor végighúzta kezét a homlokán, mintha el akarná kergetni magától ezt a gondolatot, amely makacsul egyre arra kényszerítette, hogy kívánja a lehetetlent: bárcsak sikerülne a kislánynak megcsinálnia mind a tíz darvat! Tudta, minden értelemmel ellenkezik az a hit, hogy ezer papírdaru erősebb a halálnál. De azt is tudta, hogy vannak szuggesztív erők, amelyek csodát művelnek, összeszorította a fogát, és most már csak a kislány kezét nézte. A maga akaratát, a maga erejét akarta átadni ezeknek a kezeknek. Nem szabad kifáradniuk. Ő kívánja ezt. És ő erős, egészséges, csupa élet. Mint ahogy az elektromossággal töltött akkumulátor átadja más testnek az energiáját, úgy áradjon belőle is, akaratának kényszerítő hatására, erő a bénuló kezekbe.

És az a két kéz már megint megpihent, ott nyugodott a takaró szélén, átfogva egy félig kész papírdarvat. Hasztalan feszítette hát meg egész akaratát, semmit sem tudott átadni erejéből ennek a két kéznek.

De mi egyebet tehetne? Újabb injekciókat adjon? Ebbe a végső kimerültséggel küszködő testbe? Az nem fékezi meg a halált, inkább csak kihívja. És más eszköz nincsen. A huszadik század emberének szelleme feltalálta az atombombát, de nem ismer orvosságot a bombatépte sebekre. És ő itt ül, a huszadik század orvosa, és tétlenül kell végignéznie, amint egy gyerek meghal, mert gammasugárzás érte. Mert ebben az órában az élet utolsó szikrája is elhamvad ennek a kislánynak a testében. A szeme elhomályosul…

Owens doktor felugrott. Azonnal értesíteni kell a hozzátartozókat.

•

Szadako Szaszaki be akarta fejezni a kilencszázkilencvenedik papírmadarat. A halál megengedte, hogy teljesedjék a kislánynak ez a szerény kívánsága. Még egyszer visszalépett. A halált nem sürgette az idő. Ez a kislány nem félt tőle. Szelíden magához vehette, hogy megpihenjen.

Szadako keze a papírdarvat tapogatta. Még most sincsen készen? Szerette volna megnézni.

Az éjszakás nővér megint elfelejtette felgyújtani a villanyt.

Hiszen éjjel van. Vagy nem? De az, egészen biztos. Szadako nem lát semmit. De mégis. Valami enyhe ragyogás vibrál körülötte. Talán a holdfény?

Szadako hangokat hall. Az egyik olyan ismerős. Ez… anya hangja. Igen, igen… ez anya. De mért sír? Örömében? Mert Szadakónak… már csak tíz… már csak tíz darva… Nem!… Már kész… már kész… mind az ezer! Most már… meggyógyul… mindjárt… mindjárt…

Sugárzó fénnyé változott az enyhe ragyogás. Szadako szeme nagyra tágult. Elmúlt az éjszaka.

Emlékeztető

A hirosimai Béke-parkban emlékmű áll. A jelképes atombomba csúcsán Szadako Szaszaki bronzba öntött alakja emelkedik a magasba. Égre nyújtott kezében egy aranydaru.

Ennek a több méter magas emlékműnek a felépítését japán diákoknak és diáklányoknak az ország minden részéből érkező pénzadományai tették lehetővé.

Ezzel az emlékművel a föld minden részén élő apákat és anyákat akarták figyelmeztetni: „Gondoljatok Szadako Szaszakira! Gondoljatok a gyermekeitekre! Ne mondjátok: okosabb, ha mindabból, ami történt, semmit sem mondunk el nekik. Nem okosabb! Mert aki nem ismeri a veszélyt, az elpusztul. És gondoljátok meg: ezer meg ezer hidrogénbomba vár készenlétben! Egyetlen hidrogénbomba pusztító ereje ezerszer nagyobb, mint azé az urániumbombáé volt, amely másodpercek alatt megsemmisítette Hirosimát.”

A felhasznált irodalom jegyzéke:

Günther Anders: Ember a hídon

Gigon: Láttam Hirosimát

Robert Jungk: Hamusugárzás

Edita Morris: Hirosimai virágok

Linus Pauling Nobel-díjas: Élet és halál az atomkorban

Robert Trumbull: A Kilencek jelentése Hirosimáról és Nagaszakiról

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója
A szöveghűséget ellenőrizte: Imre Katalin
Felelős szerkesztő: Fazekas László
Képszerkesztő: Marosi Gyöngyi
Műszaki szerkesztő: Rózsahegyi György
Műszaki vezető: Haás Pál
21 600 példány, 10 (A/5) ív, MSZ 5601-59
67.864 Egyetemi Nyomda, Budapest
IF 775 - c - 6870